

รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. 2568

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและ
ควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

คำนำ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) จัดทำ รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ปี 25668 (ภาพสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด หนองบัวลำภู) เพื่อนำเสนอข้อมูล ทั่วไปของพื้นที่ สถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นในด้านต่างๆ อาทิ น้ำผิวดิน อากาศ ขยะมูลฝอย และการ บริหารจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในปี 2568

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ขอขอบคุณ ทุกหน่วยงานที่บูรณาการการดำเนินงานและให้ความ อนุเคราะห์ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์สำหรับการจัดทำรายงาน ไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่ง ว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ใน การประเมินสถานการณ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการ กำหนดแนวทาง เพื่อวางแผนบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จะเป็นประโยชน์แก่ หน่วยงานหรือผู้ที่สนใจนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	1
ส่วนที่ 2 สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน	17
ส่วนที่ 3 สถานการณ์การจัดการน้ำเสียชุมชน	25
ส่วนที่ 4 สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปา	35
ส่วนที่ 5 สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน	43
ส่วนที่ 6 สถานการณ์คุณภาพอากาศ	57
ส่วนที่ 7 สถานการณ์ข้อร้องเรียนและการจัดการมลพิษ	77

ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลพื้นที่การปกครอง/ประชากร

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) สังกัดกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพื้นที่รับผิดชอบในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบน ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด และ จังหวัดหนองบัวลำภู มีพื้นที่รวม พื้นที่ 35,281.7 ตร.กม. (6.87 % ของพื้นที่ประเทศไทย) พื้นที่ส่วนใหญ่มี ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาล้อมรอบมีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล เฉลี่ย 130-500 เมตร ได้แก่ เทือกเขาทางด้านทิศเหนือจังหวัดหนองบัวลำภู เทือกเขาเพชรบูรณ์ด้านทิศตะวันตกของจังหวัดขอนแก่น และ เทือกเขาภูพานด้านทิศเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์และบางส่วนของจังหวัดร้อยเอ็ด ในส่วนตรงกลางของพื้นที่ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ได้แก่ แม่น้ำพอง ลำปาว และแม่น้ำชี ส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบมีพื้นที่เป็นลักษณะภูมิประเทศแบบลูกคลื่นลูกขนาดในบริเวณตอนกลางของจังหวัด

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

มีประชากร 5.5 ล้านคน (8.5 % ของประชากรทั้งหมด) มีเขตการปกครอง 5 จังหวัด 83 อำเภอ 719 ตำบล 8,993 หมู่บ้าน และมีการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 5 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 11 แห่ง เทศบาลตำบล 267 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 506 แห่ง รวมทั้งสิ้น 790 แห่ง

ตารางที่ 1 ขอบเขตการปกครองและจำนวนประชากร ปี พ.ศ.2568

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เขต ¹ (แห่ง)						ประชากร ² (คน)		ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)
				อบจ.	ทน.	ทม.	ทต.	อบต.	รวม	ชาย	หญิง	
กาฬสินธุ์	18	135	1,585	1	-	2	77	71	151	471,658	486,065	141.4
ขอนแก่น	26	199	2,331	1	1	7	76	140	225	861,560	901,635	162.4
มหาสารคาม	13	133	1,804	1	-	1	18	123	143	453,265	471,402	177.8
ร้อยเอ็ด	20	193	2,446	1	-	1	72	129	203	626,181	643,598	157.8
หนองบัวลำภู	6	59	636	1	-	1	23	43	68	249,083	252,703	130.3
รวม	83	719	8,802	5	1	12	266	506	790	2,661,747	2,755,403	

ที่มา : ¹ ระบบสถิติทางการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>

² ประกาศ เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 30 ก.ย. 2568

³ ไม่รวมจำนวนประชากรแฝง

1.2 ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2.1 ทรัพยากรแหล่งน้ำ

ประเทศไทยมีลุ่มน้ำหลักทั้งสิ้น 22 ลุ่มน้ำ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำ พ.ศ. 2564 ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2564 โดยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 3 ลุ่มน้ำหลักได้แก่ ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ ลุ่มน้ำชี และ ลุ่มน้ำมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

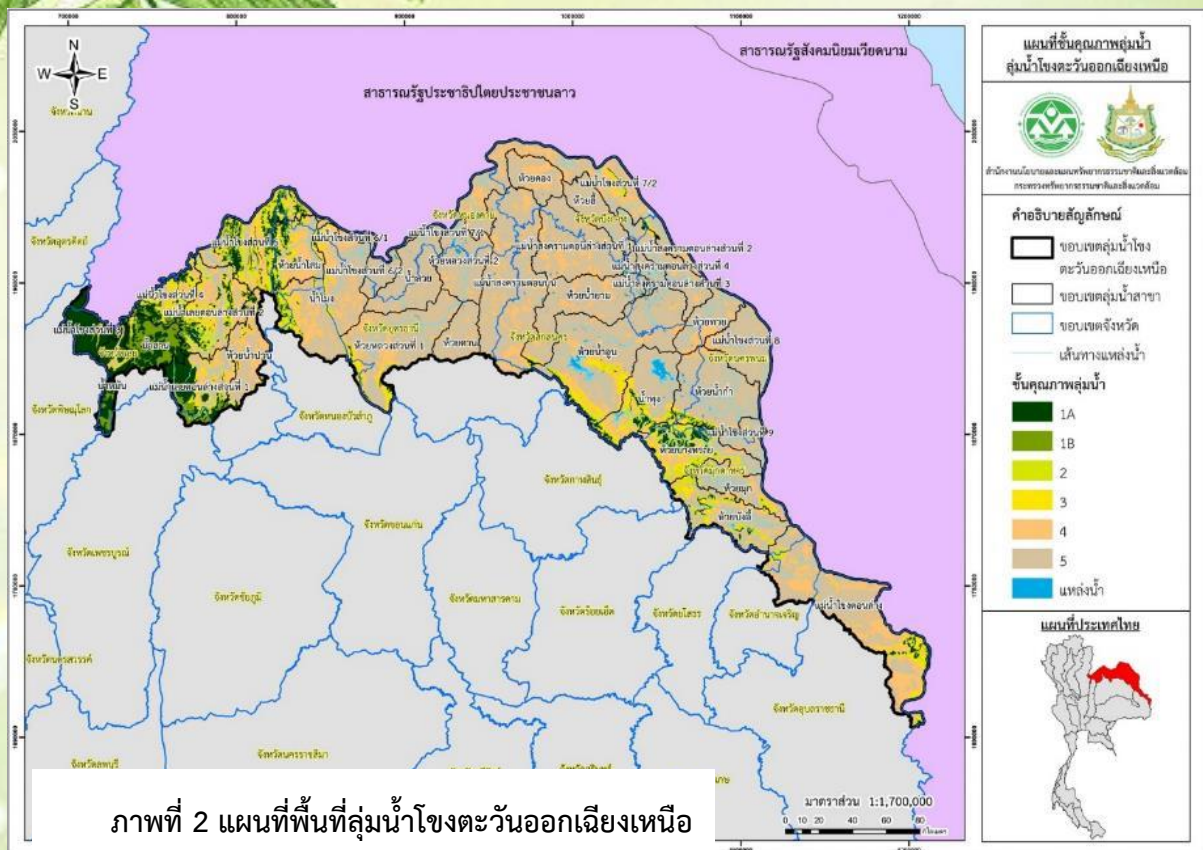
ตารางที่ 2 พื้นที่ลุ่มน้ำในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

ลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ (ตารางกิโลเมตร)	จำนวนลุ่มน้ำสาขา (ลุ่มน้ำสาขา)	จังหวัดในเขตลุ่มน้ำ (จังหวัด)	
โขงตะวันออกเฉียงเหนือ	47,164.97	36	15	
	ประกอบด้วยชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ			
	1A			3,658.41 ตร.กม.
	1B			1,072.60 ตร.กม.
	2			2,187.04 ตร.กม.
	3			3,009.16 ตร.กม.
	4			10,627.88 ตร.กม.
	5			26,091.84 ตร.กม.

ลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ (ตารางกิโลเมตร)	จำนวนลุ่มน้ำสาขา (ลุ่มน้ำสาขา)	จังหวัดในเขตลุ่มน้ำ (จังหวัด)
ชี	49,273.86	27	15
	ประกอบด้วยชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ		
	1A 4,743.58 ตร.กม.		
	1B 413.79 ตร.กม.		
	2 1,459.22 ตร.กม.		
	3 1,630.04 ตร.กม.		
	4 12,542.92 ตร.กม.		
มูล	70,943.01	53	15
	ประกอบด้วยชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ		
	1A 1,649.03 ตร.กม.		
	1B 281.00 ตร.กม.		
	2 770.56 ตร.กม.		
	3 1,415.49 ตร.กม.		
	4 13,401.54 ตร.กม.		
	5 51,248.01 ตร.กม.		

พื้นที่ลุ่มน้ำที่อยู่เขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด มีพื้นที่คาบเกี่ยวของลุ่มน้ำชีเป็นส่วนใหญ่ ลุ่มน้ำมูลบางส่วน และลุ่มน้ำโขง ตะวันออกเฉียงเหนือบางส่วน ดังนี้

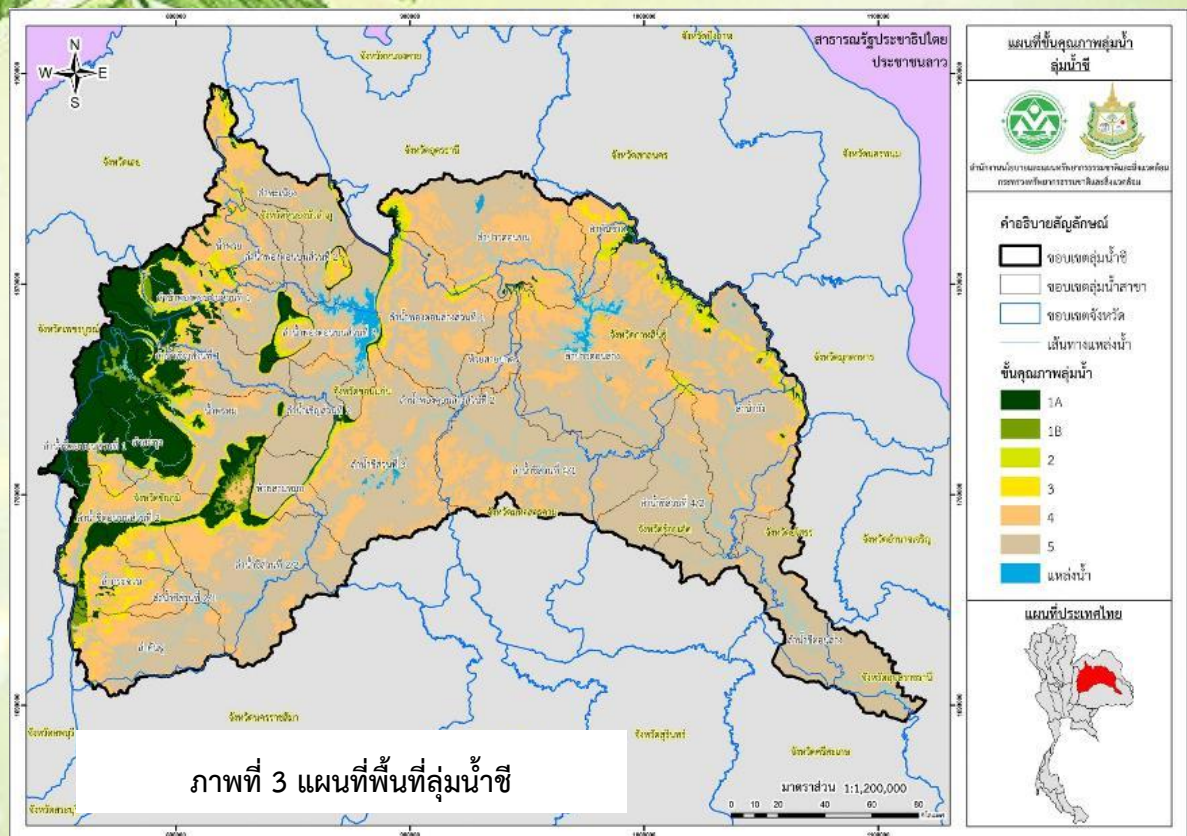
1. ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทั่วไปจัดเป็นพื้นที่ราบสูง อยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 100 - 200 ม.รทก. มีเทือกเขาทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกของลุ่มน้ำเทือกเขาที่สำคัญ คือ เทือกเขาเพชรบูรณ์ เทือกเขาดงพญาเย็น เทือกเขาภูพาน และเทือกเขาพนมดงรัก ทำให้พื้นที่ของลุ่มน้ำด้าน ทิศตะวันตก และทิศใต้มีแนวเขาเป็นตัวแบ่งเขตสภาพภูมิประเทศลาดเทจากด้านทิศใต้ไปทางทิศเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ บึงกาฬ หนองบัวลำภู อุดรธานี เลย หนองคาย สกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร

ตารางที่ 3 รายละเอียดของกลุ่มน้ำสาขาในกลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่ลุ่มน้ำ สาขา(ตร.กม.)	ครอบคลุมพื้นที่ (ทั้งหมด และ/หรือบางส่วน)	
		จังหวัด	อำเภอ
ห้วยน้ำปวน	1,027.53	หนองบัวลำภู	นาวัง
น้ำโมง	2,685.74	หนองบัวลำภู	เมืองหนองบัวลำภู นากลาง สุวรรณคูหา นาวัง
ห้วยหลวงส่วนที่1	2,329.17	หนองบัวลำภู	เมืองหนองบัวลำภู นากลาง
ห้วยน้ำฮวน	3,558.88	กาฬสินธุ์	คำม่วง สมเด็จ
น้ำพุง	1,651.85	กาฬสินธุ์	สมเด็จ
ห้วยบางทราย	1,399.90	กาฬสินธุ์	กุฉินารายณ์ เขาวง
ห้วยบังอี	1,528.15	ร้อยเอ็ด	หนองพอก
		กาฬสินธุ์	กุฉินารายณ์

2. ลุ่มน้ำที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีแม่น้ำชีเป็นแม่น้ำสายหลัก มีต้นกำเนิดมาจากเขายอดชีในเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เข้าสู่จังหวัดขอนแก่น ผ่านอำเภอมัญจาคีรี และอำเภอชนบท ผ่านอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดยโสธร แล้วไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่ตำบลบึงหาวย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ความยาวรวมทั้งสิ้น 1,030 กิโลเมตร ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ 49,273.86 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี ยโสธร ชัยภูมิ หนองบัวลำภู ขอนแก่น อุดรธานี เลย มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เพชรบูรณ์ และร้อยเอ็ด

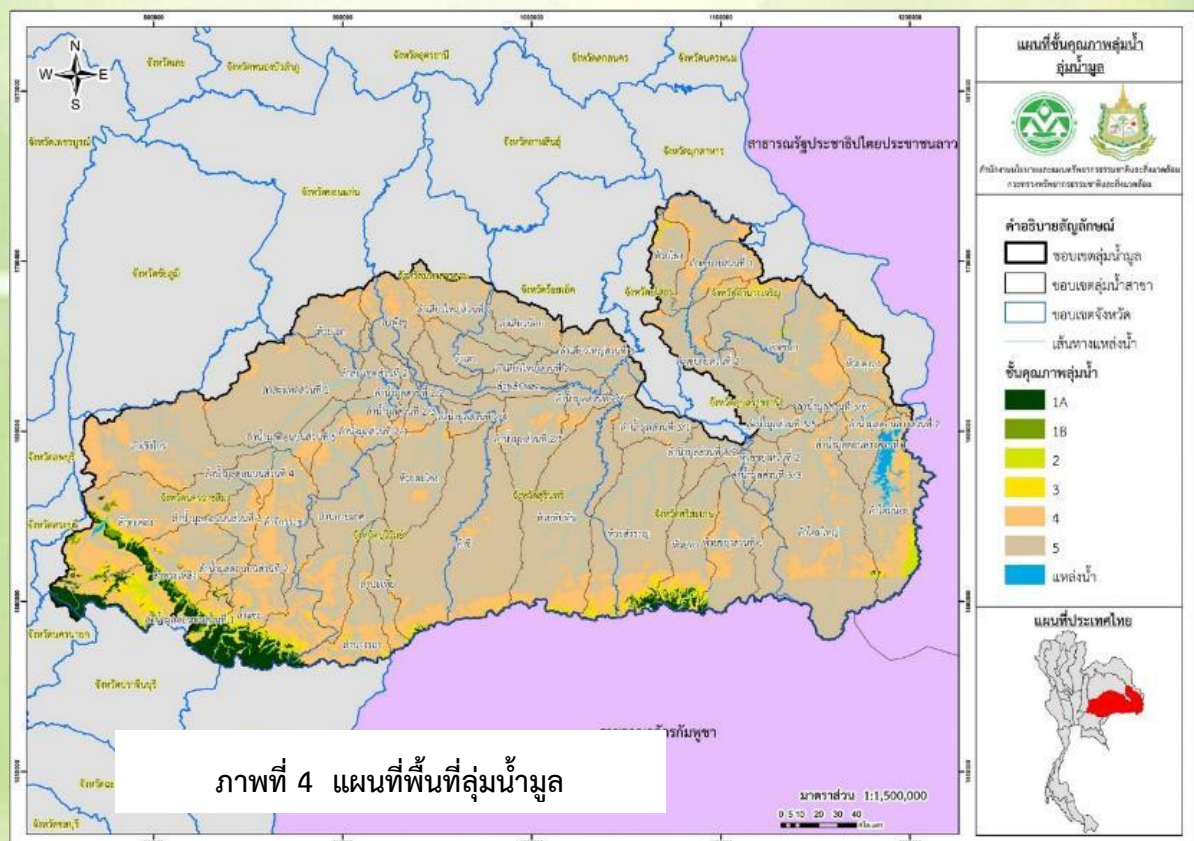
ตารางที่ 4 รายละเอียดของกลุ่มน้ำสาขาในลุ่มน้ำชี ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่ลุ่มน้ำสาขา (ตร.กม.)	ครอบคลุมพื้นที่ (ทั้งหมด และ/หรือบางส่วน)	
		จังหวัด	อำเภอ
ลุ่มน้ำชีส่วนที่ 2/2	3,510.41	ขอนแก่น	พล แวงใหญ่ แวงน้อย
ห้วยสามหมอก	756.12	ขอนแก่น	แวงใหญ่ มัญจาคีรี โคกโพธิ์ไชย
ลำน้ำชีส่วนที่ 3	3,292.33	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น บ้านฝาง พระยืน หนองเรือ อุดรรัตน์ บ้านไผ่ เปือยน้อย พล แวงใหญ่ แวงน้อย มัญจาคีรี ชนบท โคกโพธิ์ไชย บ้านแฮด โนนศิลา
		มหาสารคาม	โกสุมพิสัย กุดรัง
ลำน้ำพองตอนบน ส่วนที่ 1	1,799.83	ขอนแก่น	ชุมแพ สีชมพู ภูผาม่าน หนองนาคำ
น้ำพวย	926.63	หนองบัวลำภู	นากลาง ศรีบุญเรือง นาหวัง
		ขอนแก่น	หนองนาคำ
ลำน้ำพองตอนบน ส่วนที่ 2	532.49	หนองบัวลำภู	เมืองหนองบัวลำภู นากลาง โนนสัง ศรีบุญเรือง นาหวัง
		ขอนแก่น	สีชมพู หนองนาคำ เวียงเก่า

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่ลุ่มน้ำสาขา (ตร.กม.)	ครอบคลุมพื้นที่ (ทั้งหมด และ/หรือบางส่วน)	
		จังหวัด	อำเภอ
ลำพะเนียง	1,936.63	หนองบัวลำภู	เมืองหนองบัวลำภู นากลาง โนนสัง ศรีบุญเรือง นาหวัง
น้ำพรม	2,264.66	ขอนแก่น	ชุมแพ
ลำน้ำเชิญส่วนที่ 1	1,899.65	ขอนแก่น	ชุมแพ สีชมพู ภูผาม่าน
ลำน้ำเชิญส่วนที่ 2	937.46	ขอนแก่น	หนองเรือ ชุมแพ ภูเวียง มัญจาคีรี
ลำน้ำพองตอนบน ส่วนที่ 3	1,756.80	หนองบัวลำภู	เมืองหนองบัวลำภู โนนสัง ศรีบุญเรือง
		ขอนแก่น	บ้านฝาง หนองเรือ ชุมแพ สีชมพู อุบลรัตน์ ภูเวียง มัญจาคีรี เขาสวนกวาง หนองนาคำ เวียงเก่า
ลำน้ำพองตอนล่าง ส่วนที่ 1	2,221.48	หนองบัวลำภู	โนนสัง
		ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น บ้านฝาง น้ำพอง อุบลรัตน์ กระนวน เขาสวนกวาง ชำสูง
ห้วยสายบาตร	691.07	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น น้ำพอง กระนวน ชำสูง
		มหาสารคาม	โกสุมพิสัย เชียงยืน ชื่นชม
		กาฬสินธุ์	ห้วยเม็ก ท่าคันโท หนองกุงศรี
ลำน้ำพองตอนล่าง ส่วนที่ 2	91.11	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น
		มหาสารคาม	โกสุมพิสัย
ลำน้ำชีส่วนที่ 1/4	3,407.74	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น บ้านไผ่ บ้านแฮด
		มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม แกดำ โกสุมพิสัย กันทรวิชัย เชียงยืน บรบือ วาปีปทุม กุดรัง ชื่นชม
		ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด ธวัชบุรี ศรีสมเด็จ จัหวาร เชียงขวัญ
		กาฬสินธุ์	กมลาไสย ยางตลาด ห้วยเม็ก ช้องชัย
ลำปาวตอนบน	3,265.84	ขอนแก่น	น้ำพอง กระนวน
		กาฬสินธุ์	ท่าคันโท หนองกุงศรี
ลำพันขาด	698.29	กาฬสินธุ์	คำม่วง หนองกุงศรี สามชัย
ลำปาวตอนล่าง	4,353.21	มหาสารคาม	กันทรวิชัย ชื่นชม
		ร้อยเอ็ด	โพธิ์ชัย จัหวาร
		กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์ นามน กมลาไสย ร่องคำ กุฉินารายณ์ ยางตลาด ห้วยเม็ก สหัสขันธ์ คำม่วง ท่าคันโท หนองกุงศรี สมเด็จ สามชัย ดอนจาน ช้องชัย
ลำน้ำชีส่วนที่ 2/4	1,676.32	มหาสารคาม	วาปีปทุม

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่ลุ่มน้ำสาขา (ตร.กม.)	ครอบคลุมพื้นที่ (ทั้งหมด และ/หรือบางส่วน)	
		จังหวัด	อำเภอ
ลำน้ำยัง	4,154.97	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด จตุรพักตรพิมาน ธวัชบุรี พนมไพร โพนทอง โพธิ์ชัย เสดภูมิ เมืองสรวง อาจสามารถ ศรีสมเด็จ จังหาร เชียงขวัญ พุ่งเขาหลวง
		กาฬสินธุ์	ร่องคำ
		ร้อยเอ็ด	พนมไพร โพนทอง โพธิ์ชัย หนองพอก เสดภูมิ เมยวดี
		กาฬสินธุ์	นามน กุฉินารายณ์ ขาวง สมเด็จ ห้วยผึ้ง นาकु ดอนจาน
ลำน้ำชีตอนล่าง	2,856.06	ร้อยเอ็ด	ธวัชบุรี พนมไพร สุวรรณภูมิ เมืองสรวง อาจสามารถ

3. ลุ่มน้ำมูลตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวตะวันตก-ตะวันออก ทางตอนบนของลุ่มน้ำ มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีเทือกเขาบรรทัดและพนมดงรักเป็นแนวยาวอยู่ทางทิศใต้ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำมูล และลำน้ำสาขาต่างๆ ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ 70,943.01 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ ขอนแก่น มหาสารคาม และร้อยเอ็ด

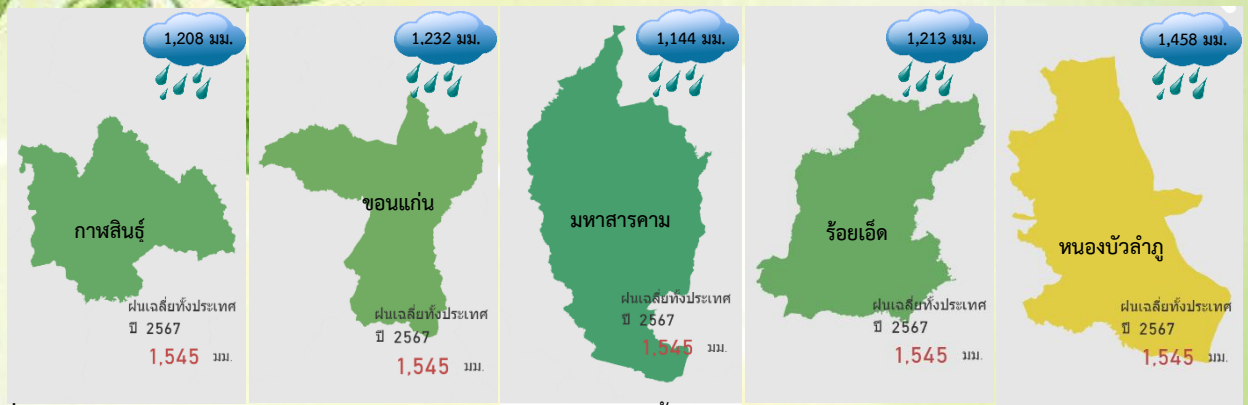

ตารางที่ 5 รายละเอียดของกลุ่มน้ำสาขาในกลุ่มน้ำมูล ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

กลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่กลุ่มน้ำสาขา (ตร.กม.)	ครอบคลุมพื้นที่ (ทั้งหมด และ/หรือบางส่วน)	
		จังหวัด	อำเภอ
ห้วยเอ็ก	1,138.19	ขอนแก่น	บ้านไผ่ เปือยน้อย พล แวงน้อย หนองสองห้อง โนนศิลา
ลำสะเทตส่วนที่ 1	2,871.59	ขอนแก่น	พล แวงน้อย
ลำสะเทตส่วนที่ 2	473.15	ขอนแก่น	หนองสองห้อง
ลำพังซุ	1,180.26	ขอนแก่น	บ้านไผ่ เปือยน้อย หนองสองห้อง
		มหาสารคาม	บรบือ นาเชือก พยัคฆภูมิพิสัย ยางสีสุราช กุดรัง
ลำน้ำมูลส่วนที่ 3/2	362.63	มหาสารคาม	พยัคฆภูมิพิสัย
ลำพลับพลา	1,153.08	มหาสารคาม	นาเชือก พยัคฆภูมิพิสัย นาตูน ยางสีสุราช
		ร้อยเอ็ด	เกษตรวิสัย สุวรรณภูมิ
ลำน้ำมูลส่วนที่ 6/2	604.17	ร้อยเอ็ด	สุวรรณภูมิ โพนทราย
ลำเตา	803.41	มหาสารคาม	นาเชือก พยัคฆภูมิพิสัย นาตูน ยางสีสุราช
		ร้อยเอ็ด	เกษตรวิสัย ปทุมรัตน์
ลำเสียวใหญ่ส่วนที่ 1	1,379.40	มหาสารคาม	บรบือ นาเชือก วาปีปทุม นาตูน
		ร้อยเอ็ด	เกษตรวิสัย ปทุมรัตน์ จตุรพักตรพิมาน
ลำเสียวใหญ่ส่วนที่ 2	132.76	ร้อยเอ็ด	เกษตรวิสัย สุวรรณภูมิ
ลำเสียวน้อย	756.00	ร้อยเอ็ด	เกษตรวิสัย จตุรพักตรพิมาน สุวรรณภูมิ เมืองสรวง
ลำเสียวใหญ่ส่วนที่ 3	1,181.56	ร้อยเอ็ด	เกษตรวิสัย พนมไพร สุวรรณภูมิ โพนทราย อาจสามารถ หนองฮี
ลำเขบายส่วนที่ 1	1,714.09	ร้อยเอ็ด	หนองพอก
ห้วยโพง	746.82	ร้อยเอ็ด	หนองพอก

1.2.2 ปริมาณน้ำลุ่มน้ำชี

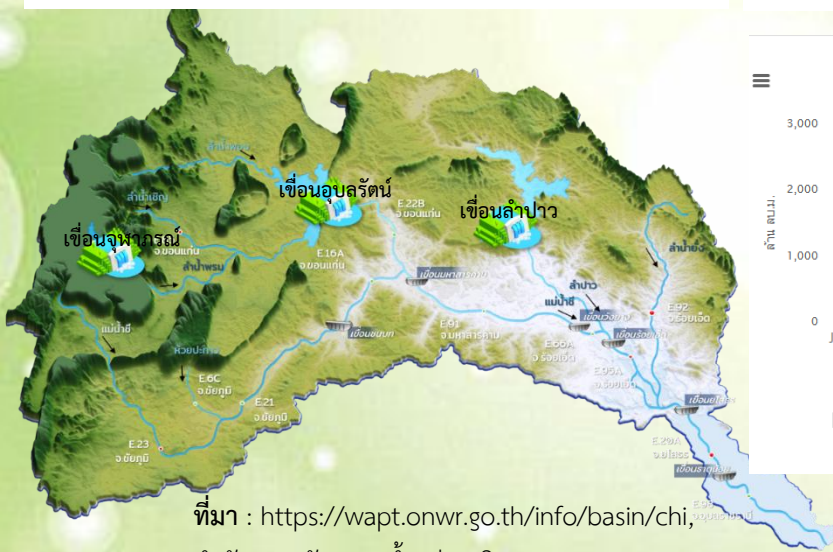
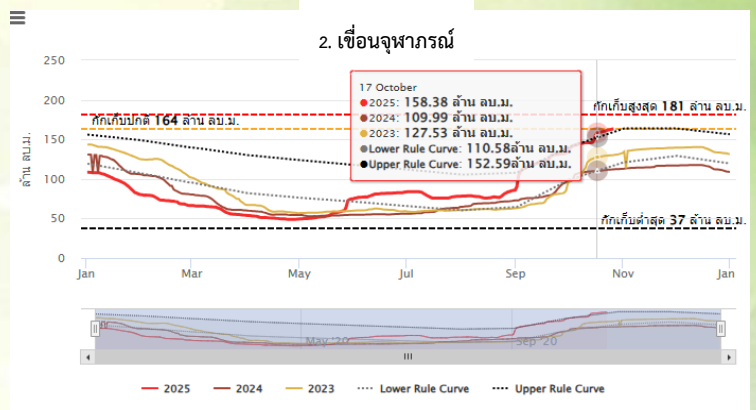
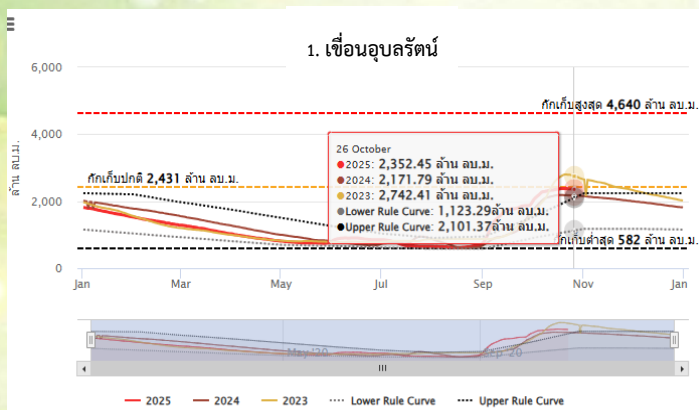
ปี 2567 ประเทศไทยมีปริมาณฝนทั้งประเทศ 1,545 มิลลิเมตร มากกว่าปกติ 46 มิลลิเมตร หรือประมาณร้อยละ 3 แม้ปริมาณฝนในภาพรวมทั้งประเทศจะมากกว่าค่าปกติ แต่กลับมีทั้งบริเวณที่ฝนตกน้อยกว่าปกติและฝนตกมากกว่าปกติกระจายตัวเป็นบริเวณกว้างในทุกภาคของประเทศ สำหรับพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) (5 จังหวัด) มีปริมาณฝนเฉลี่ยของแต่ละจังหวัดทั้งปี น้อยกว่าปริมาณฝนเฉลี่ยทั้งประเทศ 1,545 มม. โดยจังหวัดหนองบัวลำภู มีปริมาณฝนมากที่สุด รองลงมา คือจังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ตามลำดับ

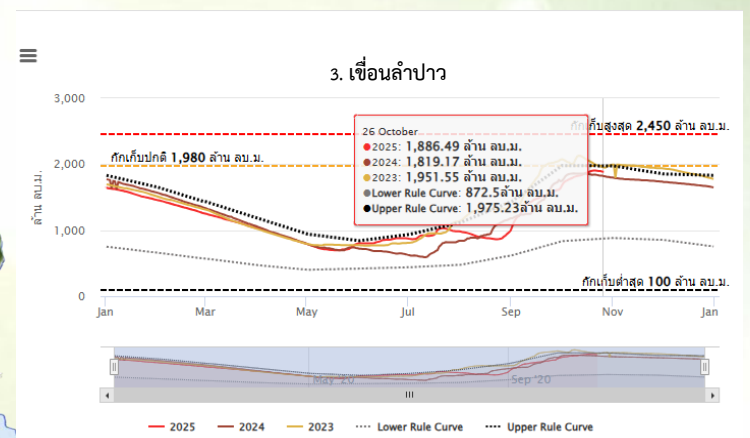
ที่มา : <https://www.thaiwater.net>, สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ

ภาพที่ 5 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในพื้นที่ 5 จังหวัด

เขื่อนเก็บน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบนมีหลายโครงการที่สำคัญ เช่น เขื่อนจุฬาภรณ์, เขื่อนอุบลรัตน์, และเขื่อนลำปาว ซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ที่ใช้เก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม และป้องกันภัยแล้ง นอกจากนี้ เขื่อนและอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการปริมาณน้ำ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำทั้งส่วนที่เป็นอ่างเก็บน้ำและแม่น้ำท้ายเขื่อน โดยปริมาณน้ำในเขื่อนที่สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบนในปี 2568 มีปริมาณกักเก็บดังนี้

ที่มา : <https://wapt.onwr.go.th/info/basin/chi>, สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ 6 ปริมาณน้ำในแหล่งเก็บน้ำสำคัญ 3 แห่ง

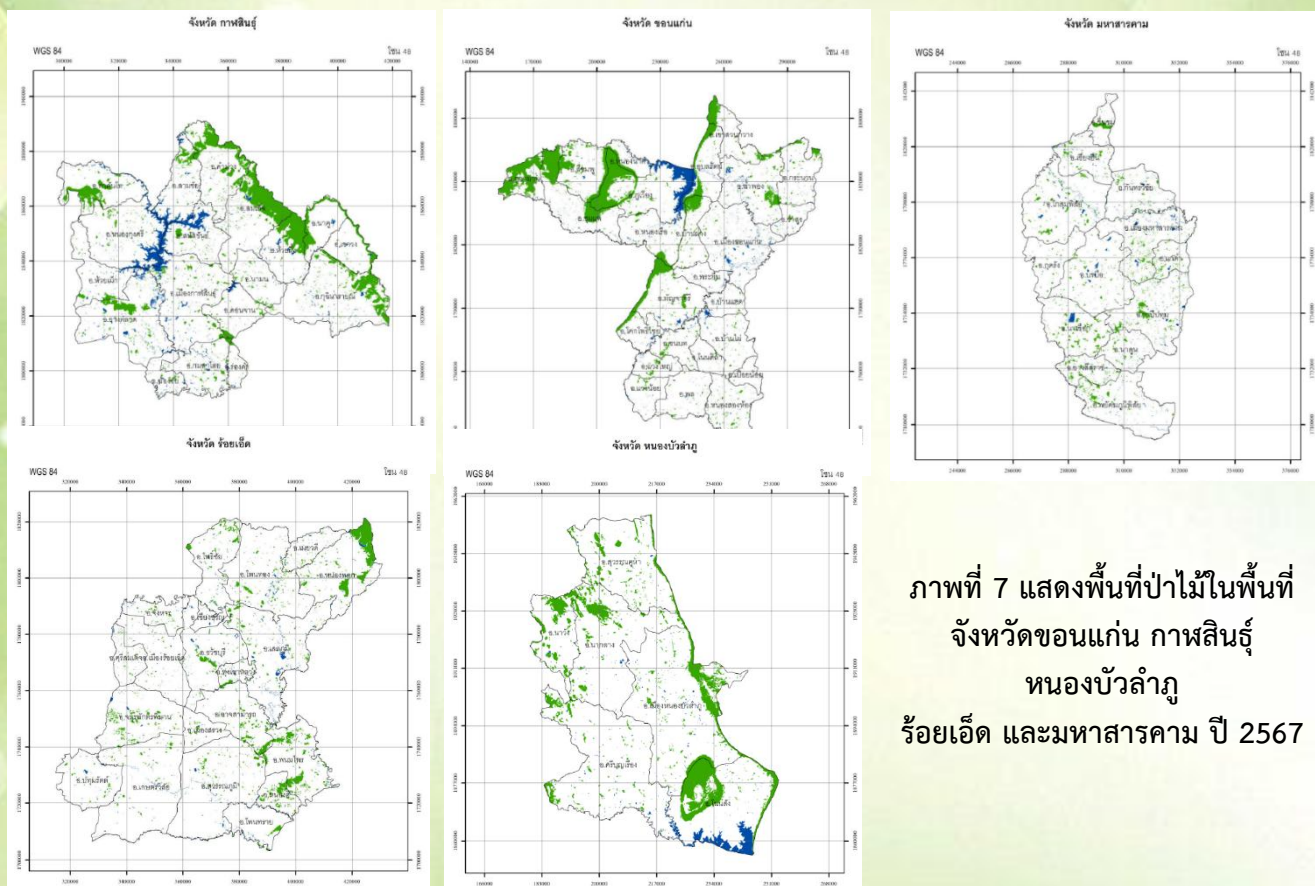
1.2.2 ทรัพยากรป่าไม้

ในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีพื้นที่ ป่าไม้อยู่ทั้งสิ้น 101,785,271.58 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 31.46 ของพื้นที่ประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 15,607,397.47 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.89 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับพื้นที่รับผิดชอบ ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) (5 จังหวัด) มีเนื้อที่ป่าไม้ทั้งหมด 1,889,101.91 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.60 ของพื้นที่ 5 จังหวัด โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้มากที่สุด คือ จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ หนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ 5 จังหวัด ปี 2565-2567

จังหวัด	พื้นที่จังหวัด	2565		2566		2567	
		เนื้อที่ป่า (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ป่า (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ป่า (ไร่)	ร้อยละ
กาฬสินธุ์	4,335,183.22	474,914.38	10.95	474,048.44	10.93	474,142.00	10.94
ขอนแก่น	6,662,090.37	767,515.80	11.52	764,304.61	11.47	765,214.80	11.48
มหาสารคาม	3,504,592.35	132,513.43	3.78	131,620.08	3.76	131,429.65	3.75
ร้อยเอ็ด	4,920,631.36	216,534.47	4.40	218,934.43	4.45	219,191.71	4.45
หนองบัวลำภู	2,562,107.95	304,446.51	11.88	300,135.26	11.71	300,123.74	11.71
รวม	21,984,605.3	1,895,924.59		1,895,924.59		1,890,101.90	

ที่มา : รายงานโครงการจัดทำข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าปี 2567 , สำนักงานจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้

ภาพที่ 7 แสดงพื้นที่ป่าไม้ในพื้นที่
จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์
หนองบัวลำภู
ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม ปี 2567

1.2.3 พื้นที่ชุ่มน้ำ

ประเทศไทยมีการจัดระดับความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ แบ่งออกเป็น 3 ระดับได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (แรมซาร์ไซต์) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างน้อย 1,999.5298 ตารางกิโลเมตร (1,249,706,125 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 1.18 ของพื้นที่ภาค และคิดเป็นร้อยละ 0.39 ของพื้นที่ประเทศ พื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ ลำธาร ลำห้วย ที่ราบน้ำท่วมถึง มีเนื้อที่มากที่สุดถึง 1,091.54 ตารางกิโลเมตร (682,212.5 ไร่) รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำ ประเภททะเลสาบหรือบึง ซึ่งมีเนื้อที่ 836 ตารางกิโลเมตร (522,500 ไร่) และพื้นที่ชุ่มน้ำประเภท หนองน้ำ ซึ่งมีเนื้อที่ 49.79 ตารางกิโลเมตร (31,118.75 ไร่) สำหรับพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อม และควบคุมมลพิษที่ 10 มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำดุนลำพัน พื้นที่ชุ่มน้ำหนองปลาคุณ พื้นที่ชุ่มน้ำบึงเกลือ-บ่อแก พื้นที่ชุ่มน้ำแก่งละว้า และพื้นที่ชุ่มน้ำห้วยเสือเต้น

ตารางที่ 7 ข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่	ประเภท	สถานภาพ	ประกาศเมื่อ
ดุนลำพัน	บ้านนาเชือก ตำบลนาเชือก อำเภอ เชือก จังหวัด มหาสารคาม	311 ไร่	หนองน้ำ มีน้ำบาง ฤดู	ทางกายภาพ ดุนลำพันมีสภาพเป็นน้ำซับ และมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ตรงกลาง มีน้ำตลอดปี พื้นที่ทั่วไปค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชันน้อย มีต้นไม้อยู่ค่อนข้างหนาแน่น ที่ดินที่พบบริเวณนี้เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำเก่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำนา ทางชีวภาพ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยเพียงแห่งเดียวในโลกของปูทูลกระหม่อมหรือปูแ้ง (Thaipotamon chulabhorm) ซึ่งเป็นปูน้ำจืดชนิดใหม่ของประเทศไทย พบนกอย่างน้อย 81 ชนิด นกน้ำ 3 ชนิด และปลาอย่างน้อย 9 ชนิด คุณค่าและการใช้ประโยชน์ ดุนลำพันเป็นดอนปู่ตา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นแหล่งอาหาร และแหล่งน้ำของชุมชน	11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539
หนองปลาคุณ	ตำบลเมือง ไพร อำเภอ เสลภูมิ จังหวัด ร้อยเอ็ด	3,220 ไร่	หนองน้ำ มีพืชน้ำ และที่ ราบน้ำ ท่วมถึง	ทางกายภาพ ฤดูน้ำหลากจะเป็นแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ และในฤดูแล้งเป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ของชาวบ้าน ทางชีวภาพ พันธุ์ไม้น้ำ 41 ชนิด 26วงศ์ พบไม้ยืนต้น 15 ชนิด 10 วงศ์ พบนก 38 ชนิด จัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง 35	

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่	ประเภท	สถานภาพ	ประกาศเมื่อ
				ชนิด ไมใช่สัตว์ป่าคุ้มครอง 3 ชนิด พบพันธุ์ปลา 56 ชนิด/ 19 วงศ์ คุณค่าและการใช้ประโยชน์ พื้นที่เป็นแหล่งผลผลิต (Wetland products) ที่ชาวบ้านได้เก็บหามาเพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้ เป็นแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปาหมู่บ้านและในทางการเกษตร (Agricultural value) และใช้ประโยชน์พื้นที่สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวและนันทนาการ	
บึงเกลือบ่อแก	ตำบลบึงเกลือ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	5,968 ไร่	อ่างเก็บน้ำ	ทางกายภาพ บึงเกลือบ่อแก เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำยัง เดิมเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หรือที่เรียกว่า “ทาม” ของลุ่มน้ำยังกรมชลประทานได้สร้างเป็นอ่างเก็บน้ำที่มีสันฝายและที่ระบายน้ำล้นจึงเป็นแหล่งกักเก็บน้ำกว้างใหญ่ สภาพพื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบหรือลูกคลื่นเล็กน้อย ความลาดชันอยู่ระหว่างร้อยละ 1-3 วางตัวอยู่แนวเหนือ - ใต้ มีน้ำขังตลอดทั้งปี ทางชีวภาพ พบพันธุ์ไม้้ำจำนวน 43 ชนิด นกจำนวน 33 ชนิด และปลาอย่างน้อย 60 ชนิด สัตว์น้ำอื่นๆ ทั่วไปที่พบตามหนองบึงน้ำจืด ได้แก่ กุ้งฝอยน้ำจืด กุ้งก้ามกราม ปูนา กบนา เขียด หอยเชอรี่ และ เต่านา คุณค่าและการใช้ประโยชน์ บึงเกลือบ่อแก มีคุณค่าต่อการดำรงชีพของประชาชนทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำที่เห็นได้ชัดเจน คือ เป็นแหล่งผลผลิตที่ชาวบ้านได้เก็บหาเพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครัวเรือนน้ำจากบึงเกลือ	

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่	ประเภท	สถานภาพ	ประกาศเมื่อ
แก่งละว้า	ครอบคลุม 3 ตำบล ใน 2 อำเภอ คือ อ.บ้านไผ่ และอ.บ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น	17,400 ไร่	หนองน้ำ มีน้ำ ตลอดปี	ทางกายภาพ มีรูปร่างเป็นแนวยาว วางตัวในทิศเหนือ - ใต้ มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร ช่วงกว้างสุดของหนองประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นที่ราบน้ำท่วมถึงของกลุ่มแม่น้ำชี ทางชีวภาพ นก 40 ชนิด จัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง 37 ชนิด และพบปลา 40 ชนิดปลา 57 ชนิด/ 18 วงศ์ พันธุ์ไม้ น้ำ 58 ชนิด 35 วงศ์ คุณค่าและการใช้ประโยชน์ ชุมชนอาศัยแก่งละว้าโดยการจับปลาและทำการเกษตร ส่วนวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับพื้นที่และยังคงอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ดอนปู่ตา แหล่งประกอบพิธีบุญบั้งไฟ และที่ประกอบพิธีแรกนา	
ห้วยเสือเต้น	ตำบลน้ำพอง ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น	6,500 ไร่	แม่น้ำ ลำห้วย	ทางกายภาพ เป็นลำห้วยเกิดจากเทือกเขาภูพานคำ ก่อนบรรจบกับลำน้ำพองที่บริเวณบ้านห้วยเสือเต้น ต่อมาได้รับการพัฒนาเป็นฝายแล้วจึงเป็นอ่างเก็บน้ำ สภาพพื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบ ทางชีวภาพ พบนกอย่างน้อย 35 ชนิด ปลาอย่างน้อย 24 ชนิด และพืชน้ำอย่างน้อย 8 ชนิด คุณค่าและการใช้ประโยชน์ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีการใช้น้ำเพื่อทำนา ปลูกพืชไร่มีการจับสัตว์น้ำ และการใช้น้ำทำน้ำประปา ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยว	

ที่มา : <http://wetlnd.onep.go.th/>

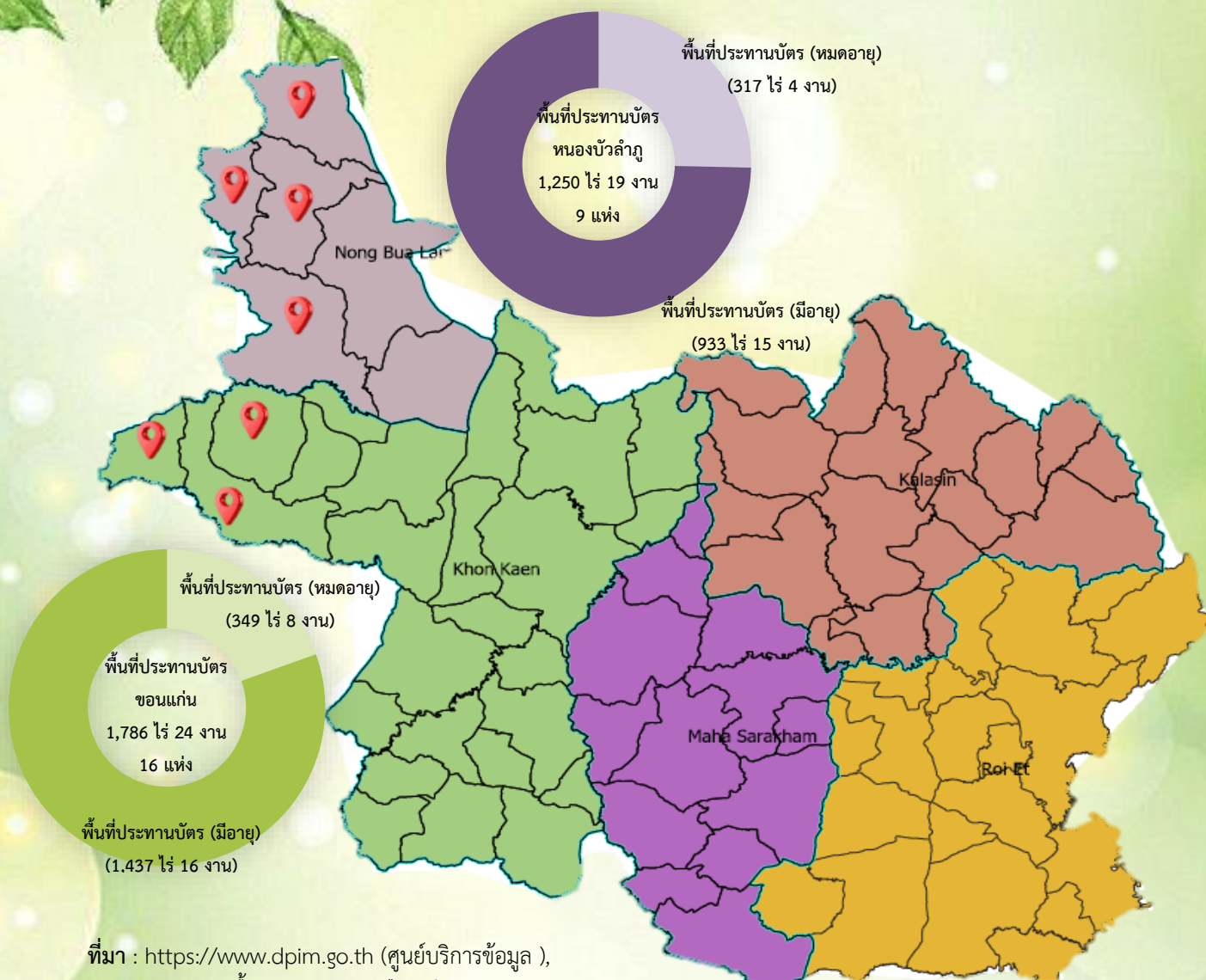

ภาพที่ 8 แผนที่แสดงพื้นที่ที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ
ระดับชาติในพื้นที่ที่รับผลกระทบ
สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10
(ขอนแก่น)

1.2.4 ทรัพยากรแร่

แหล่งหินอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 46 แหล่ง พื้นที่ 42,783 ไร่ ปริมาณสำรอง 762.32 ล้านเมตริกตัน จากข้อมูลกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (ที่มา : <http://www.dpim.go.th/datacenter>) ได้รวบรวมข้อมูลข้อมูลแหล่งหินเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง พบว่าในพื้นที่รับผลกระทบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 มี 2 จังหวัดที่มีแหล่งหินอุตสาหกรรมในพื้นที่ประกอบด้วย

1. จังหวัดขอนแก่น มีจำนวน 8 แหล่งอยู่ในเขตอำเภอภูผาม่าน อำเภอสีชมพู และอำเภอชุมแพ พื้นที่ประมาณ 3,713 ไร่ ปริมาณสำรอง 64.75 ล้านเมตริกตัน พื้นที่ประทานบัตรในจังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ประทานบัตรจำนวน 1,786 ไร่
2. จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวน 11 แหล่ง อยู่ในเขตอำเภอสุวรรณคูหา อำเภอนากลาง อำเภอนาวัง และอำเภอศรีบุญเรือง พื้นที่ 1,811 ไร่ ปริมาณสำรอง 86.70 ล้านเมตริกตัน พื้นที่ประทานบัตรใน จังหวัดหนองบัวลำภู มีพื้นที่ประทานบัตรจำนวน 1,043 ไร่

ที่มา : <https://www.dpim.go.th> (ศูนย์บริการข้อมูล),
กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

ภาพที่ 9 แผนที่พื้นที่เหมืองแร่ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

ปฏิทินความเสี่ยงด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม พื้นที่ สคพ.10

สถานการณ์ คุณภาพ แหล่งน้ำผิวดิน

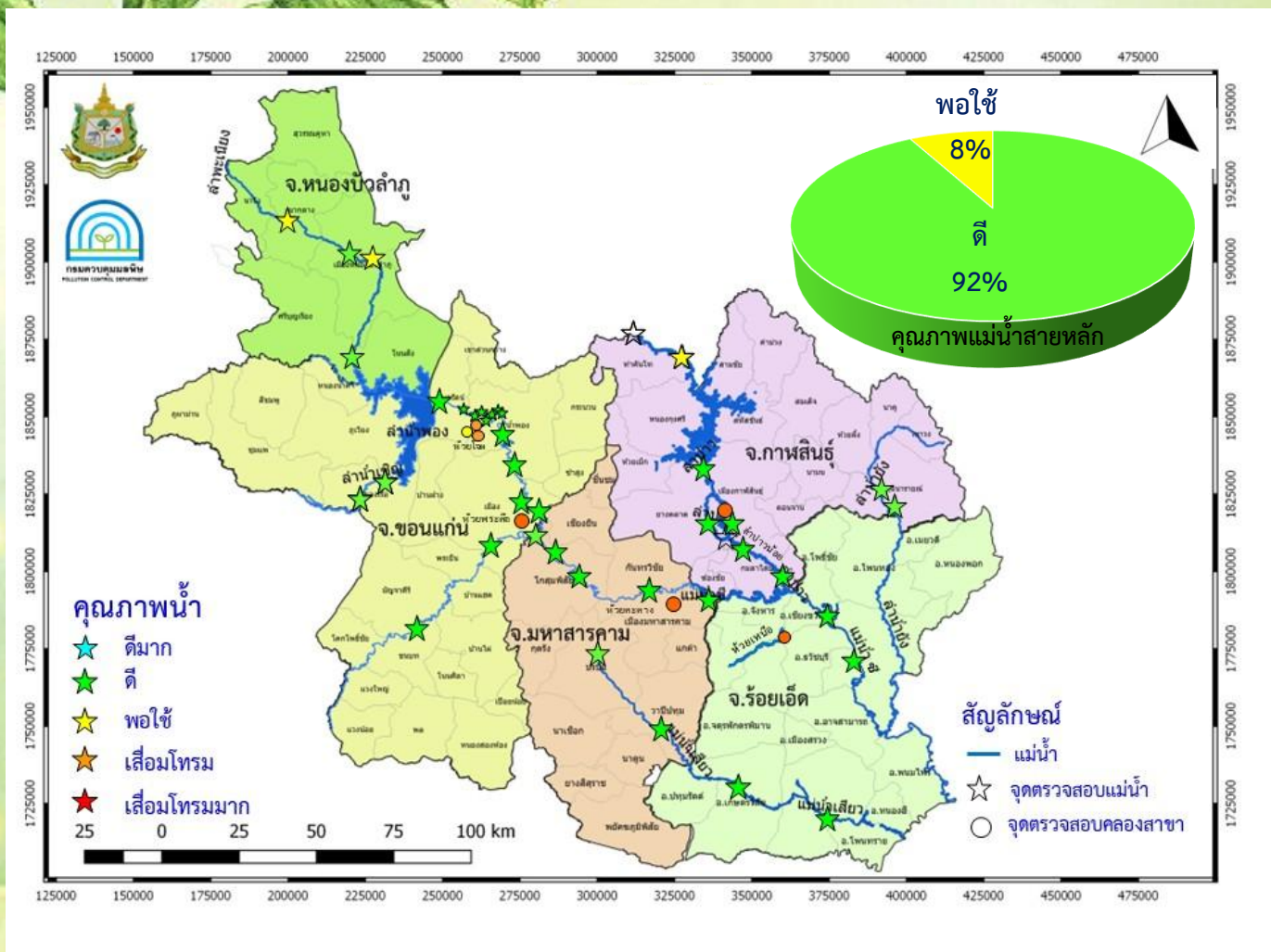

2.1 สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ดำเนินการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ 5 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และหนองบัวลำภู ครอบคลุมแหล่งน้ำผิวดินในพื้นที่ 5 จังหวัดข้างต้น เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงาน ประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลรักษาและบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชน ทรัพยากรธรรมชาติ และความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่ โดยมีแหล่งน้ำในพื้นที่รับผิดชอบที่ติดตามตรวจสอบรวมทั้งหมด ประกอบด้วย แม่น้ำสายหลัก 7 สาย คือ แม่น้ำชี แม่น้ำพอง แม่น้ำเชิญ แม่น้ำลำปาว แม่น้ำยัง แม่น้ำเสียว และแม่น้ำลำพะเนียง ลำน้ำสาขา 5 แห่ง คือ ห้วยโจด ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง ห้วยพระค้อ ตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ลำปาวน้อย ตำบลหุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ห้วยคะคาง ตำบลเขวา อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม และห้วยเหนือ ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด และ แหล่งน้ำนิ่ง 1 แห่ง คือ บึงโจดตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพองจังหวัดขอนแก่น โดยมีจุดตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดินรวมทั้งหมด 45 จุด ติดตามตรวจสอบ การเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินประจำปี รวม 4 ครั้ง ในแต่ละช่วงเวลาดังนี้

ผลการประเมินคุณภาพน้ำแหล่งน้ำตามดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index : WQI) ของแม่น้ำสายหลักในพื้นที่ลุ่มน้ำชี คุณภาพน้ำของแม่น้ำสายหลักใน ปี 2568 ค่าเฉลี่ยอยู่ใน **เกณฑ์ดี** ร้อยละ 92 อยู่ใน **เกณฑ์พอใช้** ร้อยละ 8 เทียบได้กับมาตรฐานคุณภาพน้ำจัดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 เพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำ การประมง และ อุปโภคบริโภคโดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน

ภาพที่ 10 ดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) เฉลี่ยลุ่มน้ำชีตอนบน ประจำปีงบประมาณ 2568

ภาพที่ 11 ดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) เฉลี่ย ของแม่น้ำสายหลักลุ่มน้ำชีตอนบน ประจำปี

ตารางที่ 8 คุณภาพน้ำเฉลี่ยเทียบกับประเภทการใช้ประโยชน์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ

แม่น้ำ	ประเภทแหล่งน้ำตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ	ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำ (โดยเฉลี่ย)
		ปี 2568
1. ซี*	ประเภท 3	ประเภท 2
2. พอง*	ประเภท 3	ประเภท 2
3. ลำปาว**	ประเภท 2	ประเภท 2
4. เสียว***	ประเภท 2	ประเภท 2
5.ลำพะเนียง	ยังไม่มีการประกาศ	ประเภท 2
6.น้ำเชิญ	ยังไม่มีการประกาศ	ประเภท 2
7.น้ำยัง	ยังไม่มีการประกาศ	ประเภท 2

* ประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง กำหนดประเภทของแหล่งน้ำในแม่น้ำพอง แม่น้ำชี แม่น้ำมูล และลำตะคอง ลงวันที่ 31 มีนาคม 2542

** ประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง กำหนดประเภทของแหล่งน้ำในลำปาว ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2551

*** ประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง กำหนดประเภทของแหล่งน้ำในลำเสียว ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2551

ภาพที่ 12 ดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) เฉลี่ย ของแม่น้ำสายหลักกลุ่มน้ำชีตอนบน ระหว่างปี 2566-2568

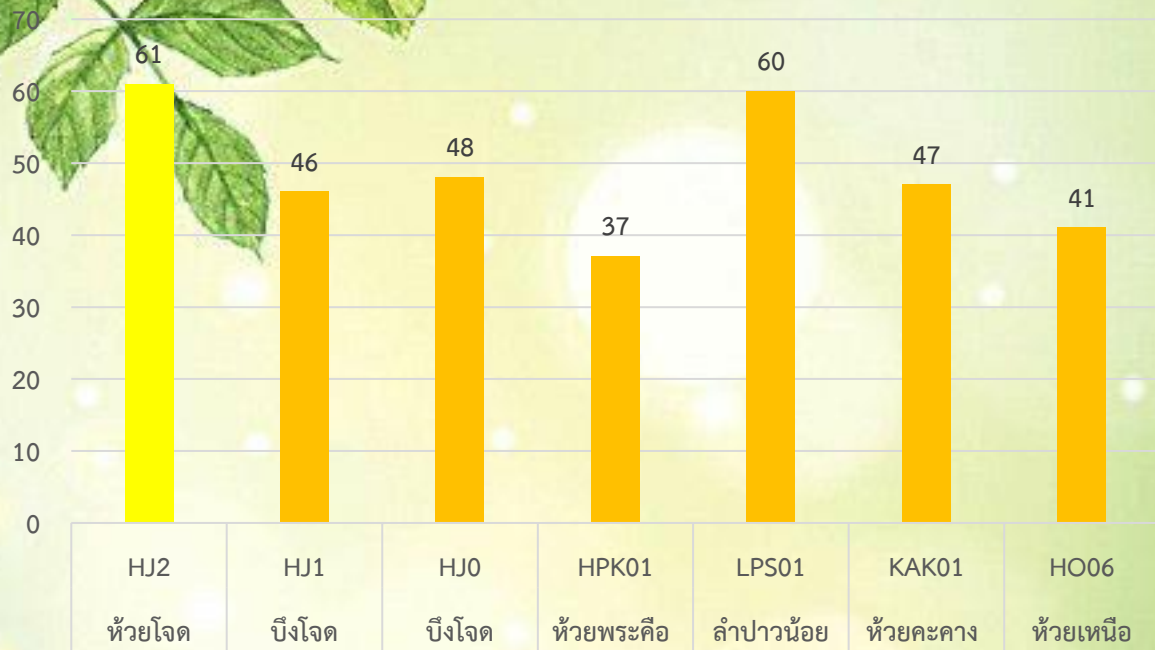
คุณภาพน้ำของแม่น้ำสายหลักแต่ละลำน้ำทั้ง 5 สาย ตั้งแต่ปี 2566 – 2568 พบว่า ในปี 2568 ลำน้ำหลักทั้ง 5 สาย มีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำตามดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (WQI) มีแนวโน้มที่ดีขึ้นอยู่ใน **เกณฑ์ ดี** ปี 2568 ได้เฝ้าระวังติดตามคุณภาพน้ำเพิ่มอีก 2 ลำน้ำ ได้แก่ แม่น้ำยัง และแม่น้ำเชิญ มีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำตามดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (WQI) อยู่ใน **เกณฑ์ ดี**

ตารางที่ 9 คุณภาพน้ำผิวดินในพื้นที่ลุ่มน้ำในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานและควบคุมมลพิษที่ 10 ปี 2568

เกณฑ์คุณภาพน้ำ		แหล่งน้ำผิวดิน		
(คะแนน WQI)		ลุ่มน้ำโขง ตะวันออกเฉียงเหนือ	ลุ่มน้ำชี	ลุ่มน้ำมูล
 ดี (71-90)	-	-	แม่น้ำสายหลัก	แม่น้ำสายหลัก
			แม่น้ำพอง (79) แม่น้ำลำปาว (77) แม่น้ำยัง (76)	แม่น้ำลำพะเนียง (72) แม่น้ำชี (77) แม่น้ำเชิญ (77)
 พอใช้ (61-70)	-	-	ลำน้ำสาขาและแหล่งน้ำนิ่ง ห้วยโจด (61)	-
 เสื่อมโทรม (31-60)	-	-	ลำน้ำสาขาและแหล่งน้ำนิ่ง ปากบึงโจด (46) ห้วยพระค้อ (37) ห้วยเหนือ (41)	-
 เสื่อมโทรมมาก (0-30)	-	-	-	-

ที่มา: ส่วนการจัดการคุณภาพน้ำ อากาศ และเสียง 2568 ,สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

ปีงบประมาณ 2568 พื้นที่ตรวจพบคุณภาพน้ำใน **ลำน้ำสาขาและแหล่งน้ำนิ่ง** ในจังหวัดขอนแก่น คือ ห้วยโจด ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น คุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ใน **เกณฑ์พอใช้** ส่วน ปากบึงโจด และบึงโจด ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง ห้วยพระค้อ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ลำปาวน้อย ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ห้วยคะคาง ตำบลเขวา อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม และห้วยเหนือ ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด คุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ใน **เกณฑ์เสื่อมโทรม**

ภาพที่ 13 ดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) เฉลี่ย ของลำน้ำสาขาและแหล่งน้ำนิ่ง กลุ่มน้ำชีตอนบน ปี 2568

นอกจากนี้ยังพบว่าความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำในบางพื้นที่ได้รับอิทธิพลจากหลายด้าน ได้แก่

1. พื้นที่ที่มีแนวโน้มของความเค็มในแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นจากการแพร่กระจายของเกลือจากดินเค็มตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยเสียว บริเวณ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
2. การปนเปื้อนของน้ำทิ้งชุมชนเขตเมืองส่งผลให้คลองสาขามีปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม (TCB และ FCB) มีการปนเปื้อนในปริมาณสูงมากและเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของโรคทางเดินอาหาร ในพื้นที่ชุมชนหนาแน่นเขตเมือง ได้แก่
 - 1) แม่น้ำลำพะเนียง ตำบลฝั่งแดง อำเภอนากลาง และตำบลหนองบัว อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู
 - 2) แม่น้ำพอง บริเวณตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง และตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น
- 3) ลำน้ำสาขา ได้แก่
 - 1) ปากบึงโจด ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
 - 2) ห้วยพระค้อ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
 - 3) ลำปาวน้อย ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
 - 4) ห้วยคะคาง ตำบลเขาว อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
 - 5) ห้วยเหนือ ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ปริมาณความสกปรกในรูปบีโอดี (Biochemical Oxygen Demand) สูง ได้แก่
 - 1) แม่น้ำลำพะเนียง ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ลำน้ำสาขา ได้แก่
 - 1) ปากบึงโจด ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
 - 2) ห้วยพระค้อ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
 - 3) ห้วยเหนือ ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 สภาพปัญหาและสาเหตุในพื้นที่

สภาพปัญหาของแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพน้ำประกอบด้วย

- 1) การขยายตัวอย่างต่อเนื่องของชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดการน้ำเสียอย่างเป็นระบบ หรือจัดการน้ำเสียจากครัวเรือนก่อนปล่อยลงรางน้ำสาธารณะ
- 2) ด้านการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่ต้นน้ำ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุสำคัญก่อให้เกิดการชะล้างหน้าดินในช่วงฤดูฝนเพิ่มมากขึ้น
- 3) กิจกรรมด้านอุตสาหกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมด้านการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมน้ำตาล การผลิตแอลกอฮอล์ การแปรรูปมันสำปะหลัง การผลิตกระดาษ เป็นต้น เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้น้ำปริมาณมาก มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและชุมชน รวมถึงพฤติกรรมการใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพิ่มขึ้น เป็นต้น

2.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการจัดการมลพิษทางน้ำ

จากสภาพปัญหาและสาเหตุในพื้นที่ พบว่ามลพิษน้ำมีอิทธิพลหลักมาจากการขยายตัวของชุมชน การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร และกิจกรรมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการแก้ไขที่เน้นการควบคุมที่ต้นทางอย่างบูรณาการ ดังนี้

2.3.1 มาตรการจัดการน้ำเสียชุมชนและครัวเรือน

1.1 การขยายตัวชุมชน/ขาดการจัดการน้ำเสียอย่างเป็นระบบ

การบังคับใช้มาตรการจัดการน้ำเสียเบื้องต้นในระดับครัวเรือน : กำหนดให้การติดตั้งและบำรุงรักษา ระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น (เช่น ถังบำบัดมาตรฐาน) เป็นเงื่อนไขบังคับสำหรับอาคารสร้างใหม่และอาคารที่มีการปรับปรุง พร้อมทั้งส่งเสริมให้ อบต. จัดกิจกรรมรณรงค์และให้ความรู้ในการบำรุงรักษาถังบำบัด

1.2 ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบรวบรวมน้ำเสีย

สนับสนุนการพัฒนาแบบระบบบำบัดน้ำเสียแบบกระจายศูนย์ (Decentralized System) : สำหรับชุมชนที่ยังไม่ครอบคลุมระบบรวม ให้พิจารณาเทคโนโลยีบำบัดน้ำเสียแบบกลุ่ม (Cluster Systems) ที่เหมาะสมกับขนาดและความหนาแน่นของชุมชน เพื่อเร่งรัดการจัดการน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

2.3.2 มาตรการควบคุมมลพิษจากภาคเกษตรและการใช้ที่ดิน

2.1 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ต้นน้ำ (อ้อย, มันสำปะหลัง) / การชะล้างหน้าดินสูง

กำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองต้นน้ำและการจัดการการใช้ที่ดิน : ออกระเบียบ เขตควบคุมการใช้ที่ดิน เพื่อจำกัดหรือห้ามการปลูกพืชที่เสี่ยงต่อการชะล้างหน้าดินสูงบนพื้นที่ลาดชัน พร้อมทั้งส่งเสริมเทคนิคการเกษตรเชิงอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืชคลุมดิน, การไถพรวนน้อย, การทำขั้นบันได

2.2 พฤติกรรมการใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพิ่มขึ้น

ให้แรงจูงใจและควบคุมการใช้สารเคมีทางการเกษตร : จัดทำโครงการสนับสนุนด้านราคาหรือองค์ความรู้เพื่อจูงใจให้เกษตรกรเปลี่ยนไปใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์แทนสารเคมีอย่างเป็นระบบ และกำหนดมาตรการติดตามการใช้สารเคมีในพื้นที่เสี่ยงอย่างเข้มงวด

2.3.3 มาตรการควบคุมมลพิษจากกิจกรรมอุตสาหกรรม

3.1 อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ใช้น้ำปริมาณมาก/ความเสี่ยงสูง (น้ำตาล, แอลกอฮอล์)

บังคับใช้มาตรการลดการใช้น้ำและส่งเสริม Water Reuse/Recycling : กำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้น้ำมาก ต้องมี แผนปฏิบัติการนำน้ำกลับมาใช้ซ้ำ (Water Reuse Plan) ที่ชัดเจน และกำหนดเป้าหมายลดปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยออกสู่ภายนอก

3.2 ผลกระทบอย่างกว้างขวาง/ความเกี่ยวเนื่องกับชุมชนและเศรษฐกิจ

ยกระดับมาตรฐานการตรวจวัดและเฝ้าระวังน้ำเสียอุตสาหกรรม : ติดตั้ง ระบบตรวจวัดน้ำเสียแบบอัตโนมัติ (Continuous Emission Monitoring Systems - CEMS) สำหรับโรงงานขนาดใหญ่และโรงงานที่มีความเสี่ยงสูง โดยส่งข้อมูลให้หน่วยงานกำกับดูแลแบบเรียลไทม์ และเพิ่มความถี่ในการตรวจกำกับโดยเจ้าหน้าที่

2.3.4 มาตรการบูรณาการและการกำกับดูแล

4.1 จัดทำแผนแม่บทการจัดการคุณภาพน้ำแบบบูรณาการ

จัดทำแผนที่เชื่อมโยงระหว่างการใช้ที่ดิน การพัฒนาเมือง การเกษตร และการจัดการน้ำเสีย/น้ำดิบ เพื่อให้การตัดสินใจในทุกภาคส่วนส่งผลดีต่อคุณภาพน้ำโดยรวม

4.2 สร้างกลไกการมีส่วนร่วมและการแจ้งเตือนภัย

สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำร่วมกันระหว่าง อปท., อุตสาหกรรม, เกษตรกร และภาคประชาชน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำได้อย่างรวดเร็ว

4.3 การบังคับใช้กฎหมาย

1) บูรณาการการตรวจสอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (เช่น ท้องถิ่น, กรมควบคุมมลพิษ, อุตสาหกรรมจังหวัด, สำนักงานทรัพยากรน้ำ) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายการควบคุมการระบายน้ำทิ้งให้เป็นไปตามค่ามาตรฐาน

2) เพิ่มบทลงโทษและมาตรการทางปกครอง สำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น การปรับทางปกครอง การระงับการดำเนินกิจการ หรือการเพิกถอนใบอนุญาต หากมีการปล่อยน้ำเสียเกินค่ามาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

สถานการณ์น้ำเสีย

ชุมชน

3.1 สถานการณ์น้ำเสียชุมชน

สถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำที่ผ่านชุมชนเมืองในพื้นที่จังหวัดรับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 โดยเฉพาะจังหวัดที่มีเขต อปท. ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งน้ำและลำห้วยสาขาไหลผ่าน พบว่าอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมถึงเสื่อมโทรมมาก ซึ่งเกิดจากการขยายตัวย่านที่อยู่อาศัยและเขตเศรษฐกิจในเขตของชุมชนเมือง จนเกิดความไม่สมดุลระหว่างทิศทางของการพัฒนาเมืองและระบบโครงสร้างพื้นที่ที่จะมารองรับปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของเมือง ทำให้มีการระบายน้ำเสียชุมชนลงแหล่งน้ำสาธารณะที่อยู่ใกล้เขตเมือง

ปริมาณน้ำเสียจากเขตชุมชนในภาพรวม คำนวณจากจำนวนประชากรในทะเบียนราษฎรโดยยังไม่รวมประชากรจรและประชากรแฝง โดยจังหวัดกาฬสินธุ์มีปริมาณน้ำเสียเกิดขึ้นในเขตเมืองกว่า 42,177 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนรวมที่ก่อสร้างและเดินระบบภายในจังหวัดเพียง 1 แห่ง รองรับน้ำเสียได้เพียง 14,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน จังหวัดขอนแก่นมีปริมาณน้ำเสียเกิดขึ้นในเขตเมืองกว่า 74,902 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนรวมที่เปิดใช้งาน ภายในจังหวัดจำนวน 2 แห่ง ซึ่งรองรับน้ำเสียได้ 83,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน อีก 1 แห่ง ไม่มีการเปิดเดินระบบสูบน้ำเสียเข้าระบบบำบัดฯ มากกว่า 2 ปี และอีก 1 แห่ง ยกเลิกการก่อสร้าง จังหวัดมหาสารคามมีปริมาณน้ำเสียเกิดขึ้นในเขตเมืองกว่า 17,430 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนรวมที่เกิดภายในจังหวัดเพียง 3 แห่ง และอีก 1 แห่ง อยู่ระหว่างการก่อสร้าง รองรับน้ำเสียได้เพียง 8,080 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดมีปริมาณน้ำเสียเกิดขึ้นในเขตเมืองกว่า 37,736 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และ จังหวัดหนองบัวลำภู ปริมาณน้ำเสียเกิดขึ้นในเขตเมืองกว่า 16,472 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน แต่ทั้งสองจังหวัดยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนรวมเกิดขึ้น รายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงปริมาณน้ำเสียในพื้นที่ 5 จังหวัด กลุ่มน้ำชีตอนบน

จังหวัด	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนประชากร ในเขตเทศบาล (คน) ¹	ปริมาณน้ำเสีย ในเขตเทศบาล (ลบ.ม./วัน) ²	ประสิทธิภาพ การรองรับน้ำเสีย (ลบ.ม./วัน) ³
กาฬสินธุ์	962,444	281,181	42,177	14,000
ขอนแก่น	1,772,381	499,350	74,902	85,900
มหาสารคาม	929,952	116,206	17,430	8,080
ร้อยเอ็ด	1,275,591	251,577	37,736	0
หนองบัวลำภู	504,379	109,815	16,472	0
รวม	5,444,747	1,258,129	188,719	107,980

หมายเหตุ * ข้อมูลสถิติจำนวนประชากรทะเบียนราษฎรปี 2567 อ้างอิง สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ข้อมูลประชากรในเขตเมือง ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล
2. คำนวณจากอัตรา 0.15 ลูกบาศก์เมตร/คน/วัน ของอัตราการเกิดน้ำเสีย
3. ประสิทธิภาพการรองรับรวมของระบบบำบัดน้ำเสียทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่จังหวัด (เปิดเดินระบบ+อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง)

3.2 สถานการณ์ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนและระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมกลุ่มอาคาร

ในปีงบประมาณ พ.ศ.2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 ได้ติดตามประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่เปิดเดินระบบจำนวน 7 แห่ง พบว่า คุณภาพน้ำออกจากระบบบำบัดน้ำเสีย เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่เปิดเดินระบบ พบว่า ระบบบำบัดน้ำเสีย ทต. โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม พบค่าพารามิเตอร์สารแขวนลอย (SS) เกินค่ามาตรฐาน มีค่าไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด รายละเอียดแสดงดังตาราง ที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนและระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมกลุ่มอาคาร

จังหวัด	ระบบบำบัดน้ำเสีย	ประเภทระบบบำบัดน้ำเสีย	ปีที่เปิดระบบ	วงเงินก่อสร้าง (ล้านบาท)	ประสิทธิภาพการรองรับน้ำเสีย (ลบ.ม./วัน)	ปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบ (ลบ.ม./วัน)**	ร้อยละน้ำเสียที่เข้าระบบ	ผลการประเมินคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบฯ
กาฬสินธุ์	ทม.กาฬสินธุ์	AL	2551	207.50	14,000	9,400	67	ผ่านมาตรฐาน
ขอนแก่น	ทน.ขอนแก่น	AL	2545	1,171.70	78,000	23,000	29.5	ผ่านมาตรฐาน
	ทต.เขื่อนอุบลรัตน์	WL	2550	2.79	400	ไม่สูบน้ำเข้าระบบ	-	ผ่านมาตรฐาน
	ทม.บ้านไผ่	SP	-	106.96	2,500	ทบทวนการศึกษา	-	-
	ทม.ชุมแพ	SP	-	153.899	5,000	เริ่มเดินระบบ มี.ค. 2568	ยังไม่มี การเก็บข้อมูล	ผ่านมาตรฐาน
มหาสารคาม	ทม.มหาสารคาม	SP	2552	250.14	4,200	4,300	102.3	ผ่านมาตรฐาน
			2568	152	อยู่ระหว่างการก่อสร้างเพิ่มเป็น 10,000			
	ทต.โกสุมพิสัย	SP	2546	21.396	1,500	100-200	7-13	ไม่ผ่าน (SS)
	ทต.บรบือ	SP+WL	-	17.95	880	232	26.4	ผ่านมาตรฐาน
	ทต.วาปีปทุม	SP+WL	-	32	1,500	คาดว่าจะก่อสร้างเสร็จ ปี 2568	-	-
รวม	9 ระบบ	-	-	1,964.335	107,980		-	

หมายเหตุ * AL หมายถึง ระบบบ่อเติมอากาศ (Aerated Lagoon)

SP หมายถึง ระบบบ่อฝั่ม (Stabilization Pond)

WL หมายถึง ระบบบึงประดิษฐ์ (Constructed Wetland)

ที่มา: ส่วนแผนสิ่งแวดล้อม 2568 ,สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

ภาพที่ 14 แผนที่แสดงระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

สถานภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน

1) ระบบบำบัดน้ำเสียที่เปิดเดินระบบ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่

ระบบบำบัดน้ำเสีย	สถานะการเดินระบบปัจจุบัน
1. เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัด กาฬสินธุ์	ในปีงบประมาณ พ.ศ.2568 เทศบาลได้รับการสนับสนุนงบประมาณ โดยความร่วมมือกับองค์การจัดการน้ำเสีย กระทรวงมหาดไทย ภายใต้โครงการก่อสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสีย ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ในการเพิ่มประสิทธิภาพให้สามารถรวบรวมน้ำเสียในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นอีกกว่าร้อยละ 20 คิดเป็นปริมาณน้ำเสียเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 2,000 - 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งจะทำให้สามารถรวบรวมน้ำเสียได้เพิ่มเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่เทศบาล
2. เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น	เทศบาลได้มีแผนในการแก้ไขปัญหาเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำเสียเข้าระบบบำบัดฯ โดยมีโครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบระบบรวบรวมน้ำเสียและเพิ่มสถานีสูบน้ำเสียให้ครอบคลุมพื้นที่รับน้ำเสียในส่วนที่เหลือของพื้นที่รับน้ำเสียเขตเทศบาล เพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมปริมาณน้ำเสียจากชุมชนเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสียให้มากขึ้น
3. เทศบาลตำบลเขื่อน อุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น	ปัจจุบันพบว่าไม่มีการเปิดการเดินระบบสูบน้ำเข้าบ่อบำบัดน้ำเสียแบบบึงประดิษฐ์ระยะเวลามากกว่า 2 ปี สภาพระบบบำบัดในวันที่ตรวจสอบ พบว่า (1) บ่อรับน้ำเสียบริเวณจุดสูบน้ำเสียมีสภาพตื้นเขินจากดินตะกอนสะสมมานาน (2) ยังคงมีน้ำเสียชุมชนบางส่วนไหลลงบ่อรวบรวมน้ำเสียทำให้น้ำเสียจากเขต

	ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการบำบัดโหลระบายลงสู่บ่อฝังตามธรรมชาติโดยตรง (3) บ่อบึงประดิษฐ์อยู่ในสภาพทรุดโทรม ไม่มีต้นพืชเนื่องจากขาดน้ำ และแผ่น HDPE ปูบ่อบางส่วนโดนรื้อออก
4. เทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม	ปัจจุบันเทศบาลได้ดำเนินโครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียส่วนขยายระยะที่ 3 ที่เทศบาลฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วงเงิน 152 ล้านบาท อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างโครงการฯ ประกอบด้วย (1) การขยายเขตแนวเส้นท่อรวบรวมน้ำเสียจากเขตชุมชน (2) การเพิ่มจำนวนสถานีสูบน้ำเสีย 5 แห่ง และ (3) การเพิ่มศักยภาพบ่อรองรับของระบบบำบัดน้ำเสีย ประมาณ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ครอบคลุมพื้นที่รับน้ำเสียในเขตเทศบาล ร้อยละ 80
5. เทศบาลตำบลโกสุมพิสัย อำเภอโกสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคาม	ปัจจุบันเครื่องสูบน้ำเสีย ในสถานีสูบน้ำสามารถทำงานได้เพียง 1 เครื่องและชำรุด 1 เครื่อง ประกอบกับการบริหารจัดการระบบรวบรวมน้ำเสียไม่มีประสิทธิภาพ จึงสามารถสูบน้ำเสียเข้าระบบได้เพียง 100-200 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 7-13 ซึ่งมีปริมาณน้อยมาก จึงทำให้น้ำเสียที่เข้าระบบไม่สามารถไหลไปตามบ่อบำบัดแต่ละบ่อต่อเนื่องทุกบ่อ ทำให้ระยะเวลาพักน้ำเสียในบ่อนานเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนด ไม่เกิดการหมุนเวียนน้ำ แต่เกิดภาวะน้ำขังนิ่งอยู่ในบ่อบำบัดน้ำเสียในบ่อจึงมีสภาพน้ำเขียวจากปัญหาสาหร่ายสะพรั่ง (algae bloom) กลายเป็นสภาพการทำงานจากระบบบำบัดน้ำเสียล้มเหลว
6. เทศบาลตำบลบรือ อำเภอบรือ จังหวัดมหาสารคาม	ปัจจุบันมีน้ำเสียเข้าระบบเฉลี่ย 232 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 26.4 ของปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งมีปริมาณค่อนข้างน้อย เนื่องจากเทศบาลฯบริหารจัดการระบบรวบรวมน้ำเสียไม่มีประสิทธิภาพ ครุเรือนส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อมต่อท่อระบายน้ำทั้งจากบ้านเรือนเข้ากับเส้นท่อรวบรวมน้ำเสียหลักทำให้น้ำเสียจากเขตชุมชนบางส่วนระบายลงลำน้ำเสียโดยตรง และปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบน้อย จึงขังอยู่ในบ่อปรับเสถียรเป็นระยะเวลานานและไม่ไหลเข้าบึงประดิษฐ์และต้นพืชแห้งตาย ทำให้การบำบัดน้ำเสียไม่เป็นไปตามกระบวนการที่ออกแบบไว้ และยังพบว่า บริเวณขอบบ่อบำบัดชำรุด แผ่น HDPE ปูพื้นบ่อปรับเสถียรโป่งพอง และถนนทางเข้าระบบบำบัดมีสภาพดินทรุด และเทศบาลฯ ยังไม่ได้ตรวจวิเคราะห์น้ำเข้าและออกจากระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบ
7. เทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น	ปัจจุบันเทศบาลเริ่มเดินระบบฯ เมื่อเดือนมีนาคม 2568 ยังไม่มีการเก็บข้อมูลปริมาณน้ำเสียเข้าระบบฯ และยังไม่มีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำเข้าและออกจากระบบฯ เพื่อประเมินประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสียของระบบฯ ซึ่งเทศบาลยังอยู่ระหว่างเตรียมความพร้อมของบุคลากรรับผิดชอบดูแลระบบฯ และการตั้งงบประมาณในการบริหารจัดการระบบ เช่น ค่าตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และยังพบปัญหาระดับขอบบ่อปรับคุณภาพน้ำบ่อสุดท้ายต่ำกว่าระดับน้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะข้างเคียงที่มีระดับน้ำสูงในช่วงฤดูฝน ทำให้มีน้ำไหลจากแหล่งน้ำภายนอกเข้าท่วมจุดระบายน้ำออก และภายในพื้นที่บ่อปรับคุณภาพน้ำบ่อสุดท้ายเป็นบริเวณกว้าง

2) ระบบบำบัดน้ำเสียรวมที่อยู่ระหว่างขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้าง จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

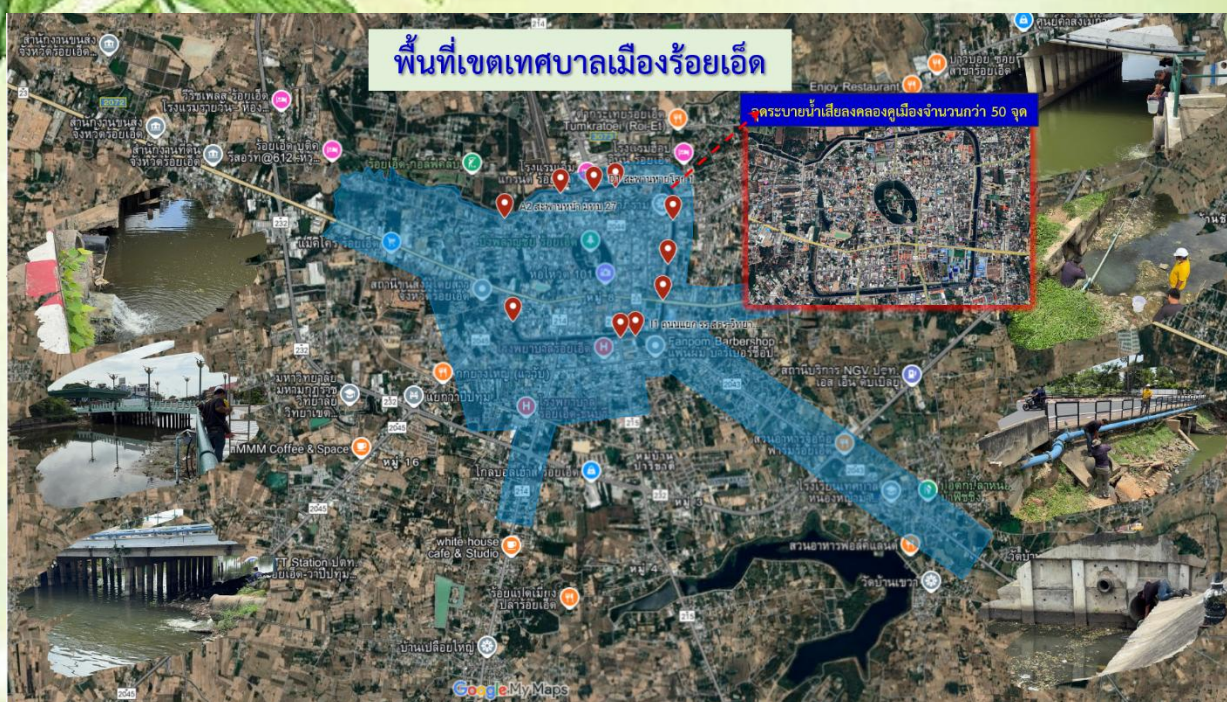
ระบบบำบัดน้ำเสีย	สถานะโครงการก่อสร้างในปัจจุบัน
เทศบาลเมืองบ้านไผ่	ปัจจุบันการก่อสร้างยังไม่สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จ เนื่องจากอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีในชั้นศาล กรณีผู้รับเหมาฟ้องร้องเทศบาลจากการยกเลิกสัญญาการก่อสร้างระบบฯ ซึ่งเทศบาลอยู่ระหว่างการหาหรือแนวทางการแก้ไข กับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เทศบาลตำบลวาปีปทุม	ปัจจุบันอยู่ระหว่างการก่อสร้าง โครงการล่าช้ากว่าแผนงาน คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

3.3 การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมตามพื้นที่เป้าหมายในการจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนแห่งใหม่ พ.ศ. 2561 – 2580 ของประเทศ

ภาพที่ 15 รายชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมายในพื้นที่ 5 จังหวัดในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย พ.ศ. 2561-2580 , กรมควบคุมมลพิษ

แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี กำหนดพื้นที่เป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2561-2580 ในการจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนใหม่กว่า 741 แห่ง แต่การผลักดันให้มีระบบบำบัดน้ำเสียแห่งใหม่ยังไม่เพียงพอกับการรองรับการเกิดน้ำเสียชุมชนได้ตามเป้าหมายประเทศที่กำหนดไว้ พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายการจัดการน้ำเสียชุมชนยังขาดการเตรียมความพร้อม ยังไม่เห็นความสำคัญในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ทำให้แหล่งน้ำสาธารณะในเขตเมืองขนาดใหญ่ที่มีชุมชนหนาแน่นกำลังประสบกับปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม โดยในพื้นที่รับผิดชอบ สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) มีเพียงจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดหนองบัวลำภู ที่ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนรวมเกิดขึ้น

ภาพที่ 16 จุดระบายน้ำเสียลงคลองคูเมืองในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

จังหวัดร้อยเอ็ดที่เป็นเมืองหลักสำคัญ คาดการณ์มีปริมาณน้ำเสียเกิดขึ้นในเขตเมืองกว่า 37,736 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดซึ่งมีการคาดการณ์ปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลมีปริมาณอยู่ในช่วง 5,000- 7,000 ลบ.ม./วัน น้ำเสียจากชุมชนจะมีการระบายลงตลอดแนวคลองคูเมืองจะเป็นจุดรับน้ำเสียจากปลายท่อระบายน้ำที่รวมน้ำเสียจากย่านเศรษฐกิจของเขตเมืองไหลลงกว่า 50 จุด ตลอดแนวคลองคูเมือง แต่ยังไม่มียระบบบำบัดน้ำเสียรองรับ สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 ได้ตรวจสอบคุณภาพน้ำภายใต้กิจกรรมการติดตามและเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินประจำปี 2568 บริเวณลำห้วยเหนือซึ่งเป็นแหล่งลำห้วยสาธารณะที่รองรับน้ำเสียต่อจากคลองคูเมืองที่มีการรับน้ำเสียจากย่านชุมชนและเศรษฐกิจที่อยู่ในเขตเมืองร้อยเอ็ด โดยเก็บตัวอย่างน้ำบริเวณสะพานบ้านปาม่วง ต.เหนือเมือง อ.เมืองร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด จำนวน 4 ครั้ง พบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม - เสื่อมโทรมมาก คือ ค่าความสกปรกของน้ำในรูปสารอินทรีย์ (BOD) วัดได้ 7.6 - 8.4 มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งเกินค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน

ภาพที่ 17 สคพ.10 ประชุมหารือร่วมกับ ทม.ร้อยเอ็ด เพื่อหาแนวทางจัดการน้ำเสีย

ดังนั้น ในปีงบประมาณ 2567 - 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินโครงการการผลักดันการจัดการน้ำเสียชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย และส่งเสริมประชาสัมพันธ์การจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อผลักดันและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการน้ำเสียอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพ สำนักงานฯ จึงได้เลือกพื้นที่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นพื้นที่เป้าหมายในการขับเคลื่อน โดยดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. ในวันที่ 28 มกราคม 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) กรมควบคุมมลพิษ ได้เข้าพบนายกเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ดพร้อมด้วยคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการน้ำเสียเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเพื่อประชุมหารือแนวทางการสนับสนุนและผลักดันให้เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเตรียมความพร้อมในการจัดการน้ำเสียชุมชน ในการนี้ สำนักงานฯ สนับสนุนการเก็บและวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำเสียชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจำนวน 2 ครั้ง ในช่วงเดือนมีนาคม และ มิถุนายน 2568 ร่วมกับข้อมูลผลการประเมินน้ำเสียที่เทศบาลส่งตรวจประเมินน้ำเสียเองรวมทั้งหมด 26 จุดเก็บตัวอย่าง เพื่อประเมินคุณลักษณะน้ำเสียจากชุมชนและจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ที่ต้องดำเนินการแก้ปัญหา

2. ผลการประเมินคุณลักษณะน้ำเสียชุมชนบริเวณปลายท่อระบายน้ำเสียที่ระบายลงคลองคูเมืองในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในช่วง 2 จุด พบว่าน้ำเสียชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีค่า BOD, TKN และ SS ที่ตรวจวัดได้ในครั้งที่ 1 และ 2 มีความแตกต่างกัน ขึ้นกับปัจจัยปัจจัยบางอย่างในช่วงเวลาระหว่างการเก็บตัวอย่าง เช่น ฤดูกาล ปริมาณน้ำฝน หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คุณลักษณะน้ำเสียโดยรวมยังคงมีความสกปรกสูง โดยเฉพาะค่า BOD และค่าโคลิฟอร์มแบคทีเรีย ซึ่งมีค่าสูงเกินกว่ามาตรฐานน้ำทิ้งที่กำหนดไว้สำหรับน้ำทิ้งที่ระบายจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน โดยค่า BOD ครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 45.26 mg/L ค่า BOD ครั้งที่ 2 ค่าเฉลี่ย 62.51 mg/L ค่า BOD เกือบทุกจุดในการเก็บตัวอย่างทั้งสองครั้ง เกินมาตรฐานน้ำทิ้งที่ 20 มก./ล. โดยเฉพาะจุดที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชนหรือแหล่งที่มีการปล่อยน้ำเสีย ค่า TCB และ FCB ส่วนใหญ่สูงมากกว่า 160,000 MPN/100 มล. ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปนเปื้อนทางชีวภาพที่รุนแรง และเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรคที่อันตรายต่อสุขภาพ ค่า Oil and Grease, TSS ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับพารามิเตอร์อื่นๆ แต่ก็มีบางจุดที่เกินมาตรฐาน (ไม่เกิน 5 มก./ล. และ 30 มก./ล.)

3. เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดกำลังเผชิญปัญหาน้ำเสียชุมชนรุนแรง โดยเฉพาะในคลองคูเมืองซึ่งเป็นแนวรับน้ำเสียหลัก ปริมาณน้ำเสียสูงแต่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรองรับ จำเป็นต้องเร่งดำเนินการควบคุมทั้งต้นทางและปลายทาง เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและรองรับการเติบโตของเมืองอย่างยั่งยืน ดังนี้

- มาตรการควบคุมการแก้ไขปัญหาคอนภาพน้ำที่ต้นทาง

1. การควบคุม และกำกับการติดตั้งบ่อดักไขมันภายในอาคาร ภายใต้ข้อเทศบัญญัติของเทศบาล
2. การควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบกำจัดสิ่งปฏิกูลจากอาคาร
3. การควบคุมและบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาล

- มาตรการควบคุมการแก้ไขปัญหาคอนภาพน้ำที่ปลายทาง

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ควรมีการวางแผนการจัดการน้ำเสียชุมชนแบบกลุ่มอาคาร หรือรูปแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสมในบริเวณจุดที่มีระดับความรุนแรงของคุณภาพน้ำเสียชุมชนที่ระบายลงคลองมีค่าเกินมาตรฐาน ควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน เพื่อให้มีการเตรียมความพร้อมในการจัดทำแผนการดำเนินงานสำหรับการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมในอนาคต

3.4 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการปัญหาน้ำเสียในพื้นที่

3.4.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่เปิดดำเนินการ

1) ระบบรวบรวมน้ำเสียชุมชนยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่ ทำให้รวบรวมน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนได้ต่ำกว่าความสามารถระบบบำบัดน้ำเสียที่ออกแบบไว้ รวมทั้งน้ำเสียที่เข้าสู่ระบบฯ และพบว่ามีความคืบหน้าการเข้าระบบค่อนข้างต่ำกว่าที่ออกแบบไว้ค่อนข้างมาก

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังไม่มี การจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสีย และทุกแห่งที่มีการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียชุมชนไปแล้ว แต่ก็ยังมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียได้ต่ำ

3) ระบบบำบัดน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดเดินระบบหลายแห่ง อยู่ในสภาพชำรุดเสียหาย และไม่มีการเปิดเดินระบบอย่างต่อเนื่องหรือไม่เปิดเดินระบบ เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอในการ

ดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผู้บริหารเองยังไม่ให้ความสำคัญและน้ำหนัก เทียบเท่ากับงานบริหารจัดการระบบสาธารณสุขปโภคอื่นๆ

4) ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน เนื่องจากผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดองค์ความรู้ จำนวนเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานระบบฯ ไม่เพียงพอ ขาดการเดินระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน และวางแผนการซ่อมบำรุงอย่างต่อเนื่อง และขาดการจัดเก็บข้อมูล การทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.4.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เห็นความสำคัญในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลให้มีการระบายน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำโดยไม่ผ่านการบำบัดและทำให้แหล่งน้ำเสื่อมโทรม แม้ว่าจะมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายการจัดการน้ำเสียชุมชน แต่ก็ยังไม่มีผลการดำเนินงานจัดการน้ำเสีย เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการจัดการน้ำเสียรวม

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความพร้อมและการตั้งงบประมาณในการดำเนินงานวางแผน เช่น การจัดหาและจัดซื้อที่ดิน การศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย (Feasibility:FS / Detailed Design:DD)

3.5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำเสียชุมชน

3.5.1 มาตรการเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนการบริหารจัดการ และงบประมาณ (สำหรับ อปท. ที่มีระบบแล้ว)

1) เพิ่มประสิทธิภาพการรวบรวมเข้าสู่ระบบ

เร่งรัดแผนขยายเครือข่ายท่อรวบรวมน้ำเสีย : รัฐบาลกลางควรสนับสนุนงบประมาณเฉพาะกิจ หรือกำหนดตัวชี้วัด (KPI) ให้ อปท. เร่งขยายการรวบรวมน้ำเสียให้ถึงขีดความสามารถที่ออกแบบไว้ โดยพิจารณาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน

2) การจัดเก็บ/ประสิทธิภาพการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสีย

กำหนดกลไกการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียที่บังคับใช้ได้จริง : กำหนดนโยบายระดับชาติให้การ จัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียเป็น "ค่าธรรมเนียมสาธารณะที่ต้องชำระควบคู่กับค่าประปา" และกำหนดให้ รายได้ส่วนนี้ถูกจัดสรรเข้ากองทุน O&M ระบบบำบัดน้ำเสียของ อปท. โดยเฉพาะ

3) การแก้ไขปัญหาาระบบชำรุด/ขาดงบฯ ซ่อมบำรุง/ขาดความสำคัญจากผู้บริหาร

กำหนดมาตรฐานการจัดสรรงบประมาณ O&M และการให้ความสำคัญเชิงนโยบาย : กำหนดเป็น "พันธกิจบังคับ" ให้ผู้บริหาร อปท. จัดสรรงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินระบบและซ่อมบำรุงตาม มาตรฐานที่กำหนด (คิดเป็นสัดส่วนต่อปริมาณน้ำที่บำบัด) และควรมีการประเมินผลการให้ความสำคัญของ ผู้บริหารต่อเรื่องนี้

3.5.2 มาตรการเพื่อยกระดับขีดความสามารถและธรรมาภิบาล (สำหรับ อปท. ทั้งหมด)

1) การพัฒนาองค์ความรู้/บุคลากรให้เพียงพอ/จัดทำแผนซ่อมบำรุงระบบ

พัฒนาระบบการฝึกอบรมและรับรองผู้ปฏิบัติงาน (Certification): จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้จัดการระบบ และผู้บริหาร อปท. โดยให้กรมควบคุมมลพิษหรือหน่วยงานกลางทำหน้าที่เป็นผู้ให้การรับรอง เพื่อให้มั่นใจว่าบุคลากรมีทักษะในการเดินระบบ การบำรุงรักษาเชิงป้องกัน และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

2) การเปิดเดินระบบและการจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

กำหนดระบบธรรมาภิบาลข้อมูลและการเดินระบบที่เป็นมาตรฐาน : บังคับใช้ "ระบบบันทึกและ รายงานผลการดำเนินงาน" (เช่น ค่า BOD, ปริมาณน้ำ, ชั่วโมงการเดินระบบ) ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการประเมินประสิทธิภาพการทำงาน การวางแผนซ่อมบำรุงระยะยาว และเป็นข้อมูลประกอบการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลกลาง

3.5.3 มาตรการเพื่อเร่งรัดการลงทุนและสร้างความตระหนัก (สำหรับ อปท. ที่ยังไม่มีระบบ)

1) พัฒนากลไกให้ อปท.เห็นความสำคัญในการก่อสร้างระบบฯ

กำหนดการจัดการน้ำเสียเป็นวาระสำคัญในการประเมินผลงาน อปท. : รัฐบาลกลาง/กระทรวงมหาดไทย ควรบรรจุการมีและการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียรวมให้อยู่ใน ตัวชี้วัดสำคัญ (KPIs) ในการประเมินผลงานของผู้บริหาร อปท. เพื่อยกระดับความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม

2) การเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณเริ่มต้น (FS/DD/ที่ดิน)

จัดตั้งกองทุนหมุนเวียน/กลไกการสนับสนุนการวางแผนล่วงหน้า: จัดตั้ง "กองทุนเพื่อเตรียมความพร้อมระบบสาธารณสุขปโภค" เพื่อให้ อปท. กู้ยืมหรือขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการศึกษาความเหมาะสม (FS) และการออกแบบรายละเอียด (DD) โดยมีเงื่อนไขว่า อปท. ต้องแสดงความมุ่งมั่นในการจัดหาที่ดินและแผนการจัดเก็บค่าบริการในอนาคต

3) การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการวางแผน

จัดตั้งทีมที่ปรึกษาเฉพาะทาง (Wastewater Planning Taskforce) : รัฐบาลควรจัดตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญส่วนกลาง เพื่อให้คำปรึกษาและช่วย อปท. ในการดำเนินการวางแผนจัดการน้ำเสียรวม และให้การสนับสนุนด้านเทคนิคแก่ชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับขนาดชุมชน

สถาบันการณืคุณภาพ แหล่งน้ำดิบเพื่อการ ผลิตน้ำประปา

4.1 สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปา

สาเหตุสำคัญของปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภคในประเทศไทย เกิดจากการขาดแคลนแหล่งน้ำดิบที่มีคุณภาพน้ำดีในการเป็นน้ำต้นทุนสำหรับผลิตน้ำประปา เนื่องจากขาดการอนุรักษ์ดูแล และรักษาแหล่งน้ำดิบอย่างเหมาะสม จากการติดตามและตรวจสอบคุณภาพน้ำดิบในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย พบว่าแหล่งน้ำผิวดินมีปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำได้แก่ ค่าความขุ่น (Turbidity) มีความผันผวนตามฤดูกาล โดยเฉพาะช่วงฤดูฝนที่มีตะกอนและดินโคลนไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้ค่าเพิ่มสูงขึ้น ปริมาณสารอินทรีย์ (BOD, COD, TOC) มีค่าสูงในเขตชุมชนหนาแน่นและพื้นที่เกษตรกรรม เนื่องจากน้ำเสียชุมชนและการใช้ปุ๋ย/สารเคมี สารอาหารไนโตรเจนและฟอสฟอรัส มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการเจริญเติบโตของสาหร่าย (Eutrophication) สารพิษและโลหะหนัก ตรวจพบในบางพื้นที่ใกล้อุตสาหกรรมหรือเหมืองแร่ แต่โดยรวมยังไม่เกินมาตรฐาน WHO/ประกาศกระทรวงสาธารณสุข แหล่งน้ำบาดาล คุณภาพค่อนข้างคงที่ แต่บางพื้นที่มี ปัญหาความกระด้างสูง (Hardness) และ สารเหล็ก-แมงกานีส เกินค่ามาตรฐาน บางพื้นที่พบ การปนเปื้อนสารหนูและฟลูออไรด์ ซึ่งเป็นปัญหาต่อสุขภาพในระยะยาว

ในปี 2568 ภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพแหล่งน้ำดิบเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อพัฒนาระบบการผลิตประปาหมู่บ้านต้นแบบมุงสูง “ประปาดี...เมื่อสิ้นปี 2570” เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงน้ำสะอาด สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและจัดทำฐานข้อมูลระบบประปาหมู่บ้านจำนวนทั้งสิ้น 60 แห่ง ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 1 แห่ง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 52 แห่ง และ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 7 แห่ง มีระบบประปาหมู่บ้านจำนวน 42 แห่ง ที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำจากแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปา และตรวจสอบคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านได้ครอบคลุมตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องและยกระดับคุณภาพน้ำจากแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปา โดยสำนักงานฯ ดำเนินการเก็บตัวอย่างแหล่งน้ำดิบระบบประปาเพื่อตรวจวิเคราะห์และประเมินคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพน้ำโดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index: WQI) ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 21 แหล่งน้ำดิบ และดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำประปาเพื่อตรวจวิเคราะห์และประเมินคุณภาพน้ำประปาตามเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาคัดมได้ กรมอนามัย พ.ศ. 2563 ดังนี้

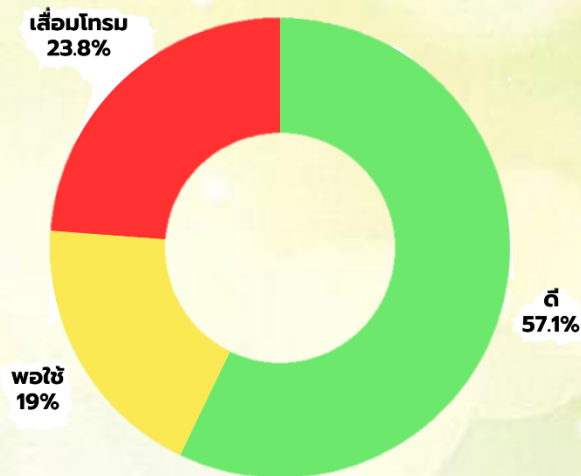

ภาพที่ 18 แสดงพื้นที่ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำประปาเพื่อตรวจวิเคราะห์

ตารางที่ 12 แสดงผลการประเมินคุณภาพน้ำดิบโดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index: WQI) และประเมินตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน จำนวน 21 ระบบ

ลำดับ ที่	ระบบประปา	ชื่อแหล่งน้ำดิบ	ผลการประเมิน WQI		มาตรฐาน แหล่งน้ำ ผิวดิน ประเภท
			ค่าดัชนี	ผลการ ประเมิน	
จ.ขอนแก่น จำนวน 20 แห่ง					
1	น้ำดิบระบบประปาบ้านโนนข่า หมู่ที่ 6, หมู่ที่ 10 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น	หนองฝายแก้ว	77.60	ดี	2
2	น้ำดิบระบบประปาบ้านห้วยไผ่ หมู่ที่ 3 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น	หนองลาด	76.81	ดี	2
3	น้ำดิบระบบประปาบ้านโคกพระ หมู่ที่ 4 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น	หนองกองแซง	77.35	ดี	2
4	น้ำดิบระบบประปาบ้านห้วยยาง หมู่ที่ 7 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น	หนองกกเปื่อย	77.10	ดี	2
5	น้ำดิบระบบประปาบ้านโคกสำราญ หมู่ที่ 1 ต.โคกสำราญ อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น	แก่งละว้า	70.24	พอใช้	3
6	น้ำดิบระบบประปาบ้านหนองมะเขือ หมู่ที่ 2 ต.โคกสำราญ อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น	หนองกุดกว้าง	65.09	พอใช้	3
7	น้ำดิบระบบประปาบ้านละว้า หมู่ที่ 5 ต.เมืองเพี้ย อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น	กุดละว้า	64.57	พอใช้	3
8	น้ำดิบระบบประปาบ้านห้วยไร่ หมู่ที่ 1 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท จ.ขอนแก่น	หนองแก่งใหญ่	78.05	ดี	2
9	น้ำดิบระบบประปาบ้านโพธิ์ตาก หมู่ที่ 4 ต.บ้านฝ้อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น	หนองสาวะถี	56.10	เสื่อมโทรม	4
10	น้ำดิบระบบประปาบ้านโนนตุ่น หมู่ที่ 4 ต.หนองแวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น	หนองแวงน้อย	53.37	เสื่อมโทรม	4
11	น้ำดิบระบบประปาบ้านหนองแวง หมู่ที่ 1 ต.หนองแวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น	หนองแวง	60.86	เสื่อมโทรม	4
12	น้ำดิบระบบประปาบ้านหนองหญ้าขาวนก หมู่ที่ 6 ต.หนองแวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น	หนองหญ้าขาวนก	52.49	เสื่อมโทรม	4
13	น้ำดิบระบบประปาบ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 8 ต.หนองแวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น	หนองกุดพาน	76.46	ดี	2
14	น้ำดิบระบบประปาบ้านแห้ว หมู่ที่ 8, หมู่ที่ 9 ต.บ้านโนน อ.ข้าสูง จ.ขอนแก่น	บึงกระชา	73.02	ดี	2
15	น้ำดิบระบบประปาบ้านโนน หมู่ที่ 1, หมู่ที่ 2 ต.บ้านโนน อ.ข้าสูง จ.ขอนแก่น	หนองสิม	38.23	เสื่อมโทรม	4
16	น้ำดิบระบบประปาบ้านขาด หมู่ที่ 3 ต.ขามป้อม อ.พระยืน จ.ขอนแก่น	หนองชันน้ำ	69.04	พอใช้	3
17	น้ำดิบระบบประปาบ้านหนองทุ่งมน หมู่ที่ 5 ต.ขามป้อม อ.พระยืน จ.ขอนแก่น	หนองจันท	72.80	ดี	2

18	น้ำดิบระบบประปาบ้านป่อแก หมู่ที่ 4, หมู่ที่ 6 ต.ขามป้อม อ.พระยืน จ.ขอนแก่น	ฝ่ายผนัง	77.35	ดี	2
19	น้ำดิบระบบประปาบ้านหูลิง หมู่ที่ 2, หมู่ที่ 11 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น	หนองหูลิง	78.63	ดี	2
20	น้ำดิบระบบประปาบ้านวังแสง หมู่ที่ 1 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น	หนองห้วยเตือ	77.54	ดี	2
จ.กาฬสินธุ์ จำนวน 1 แห่ง					
21	น้ำดิบระบบประปาบ้านท่าเมือง หมู่ที่ 4 ต.ท่าคันโท อ.ท่าคันโท จ.กาฬสินธุ์	หนองประปาบ้านท่าเมือง	76.98	ดี	2

ภาพที่ 19 แสดงผลการประเมินคุณภาพแหล่งน้ำดิบ

ผลการประเมินคุณภาพแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตประปาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และกาฬสินธุ์ จำนวน 21 แห่ง พบว่าคุณภาพแหล่งน้ำดิบมีคุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ใน **เกณฑ์เสื่อมโทรม** คิดเป็นร้อยละ 23.8 **เกณฑ์พอใช้** คิดเป็นร้อยละ 19 **เกณฑ์ดี** คิดเป็นร้อยละ 57.1

4.2 สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้าน

สำนักงานฯ ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำประปาเพื่อตรวจวิเคราะห์และประเมินคุณภาพน้ำประปาตามเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้ กรมอนามัย พ.ศ. 2563 จำนวน 42 ระบบ ครอบคลุมจำนวนประชากรในพื้นที่บริการน้ำประปาทั้งหมด 29,739 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 9,094 ครัวเรือน โดยพบว่าคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้ กรมอนามัย พ.ศ. 2563 มีเพียงจำนวน 23 ระบบ ครอบคลุมจำนวนประชากรที่เข้าถึงประปาที่ได้มาตรฐานเพียงจำนวน 22,856 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 6,766 ครัวเรือน ดังนั้น ระบบประปาชุมชนอีกจำนวน 19 ระบบ ที่เหลือจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพน้ำเพื่อให้สามารถผ่านมาตรฐานและเพิ่มจำนวนประชากรที่เข้าถึงน้ำประปาดื่มได้ต่อไป โดยระบบประปาที่ผ่านมาตรฐานประกอบด้วย

1. จังหวัดกาฬสินธุ์ ตรวจวิเคราะห์ จำนวน 1 แห่ง ผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 แห่ง คือ ระบบประปาบ้านท่าเมือง หมู่ 4 ต.นาตาล อ.ท่าคันโท จ.กาฬสินธุ์
2. จังหวัดขอนแก่น ตรวจวิเคราะห์ จำนวน 41 แห่ง ผ่านเกณฑ์ จำนวน 22 แห่ง

ระบบประปาที่ตรวจวิเคราะห์

42

ระบบ

ประชากรเข้าถึงน้ำได้มาตรฐาน

22,856

คน

(จาก 29,739 คน)

ระบบที่ต้องปรับปรุง

19

ระบบ

(จาก 42 ระบบ)

สัดส่วนระบบประปา

23 ระบบ (54.8%)

19 ระบบ (45.2%)

22,856 คน (76.9%)

6,883 คน (23.1%)

ผ่านเกณฑ์ (ได้มาตรฐาน)

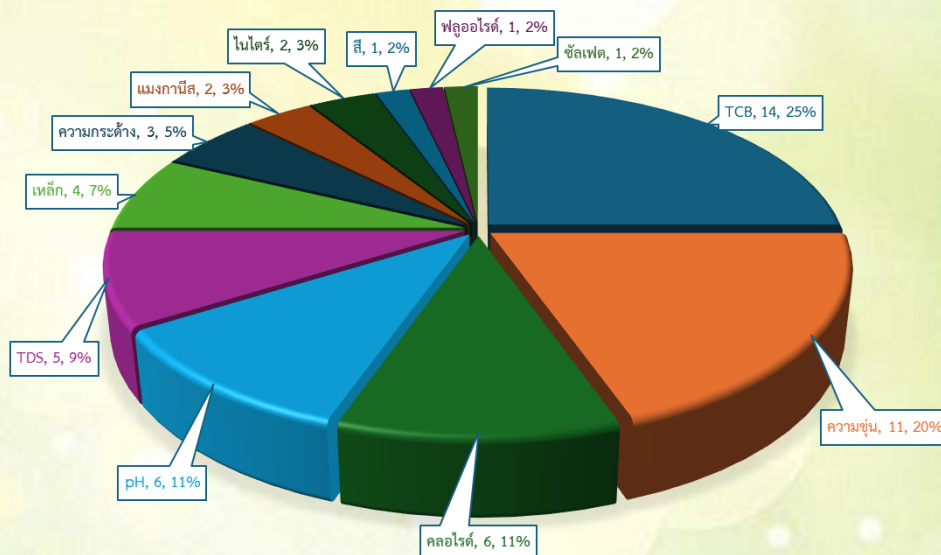
ไม่ผ่านเกณฑ์ (ต้องปรับปรุง)

ภาพที่ 20 สรุปผลการประเมินคุณภาพน้ำประปาที่เข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 13 แสดงรายชื่อระบบประปาหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาได้ จ. ขอนแก่น

ลำดับที่	รายชื่อระบบประปาหมู่บ้าน
1	ระบบประปาบ้านหนองโพธิ์ หมู่ 8 ต.หนองแวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
2	ระบบประปาบ้านหนองแวง หมู่ 1 ต.หนองแวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
3	ระบบประปาบ้านโนนตุ่น หมู่ 4 ต.หนองแวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
4	ระบบประปาบ้านขามป้อม หมู่ 1 ต.ขามป้อม อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
5	ระบบประปาบ้านขาด หมู่ 3 ต.ขามป้อม อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
6	ระบบประปาบ้านบ่อแก หมู่ 6 ต.ขามป้อม อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
7	ระบบประปาบ้านบ่อทอง หมู่ 6 ต.ขามป้อม อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
8	ระบบประปาบ้านโพธิ์ตาก หมู่ 4 ต.บ้านฝ้อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
9	ระบบประปาบ้านโนนฆ้อง หมู่ 5 ต.บ้านฝ้อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
10	ระบบประปาบ้านหนองแสง หมู่ 3 ต.บ้านฝ้อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
11	ระบบประปาบ้านหนองฝ้อ หมู่ 6 ต.บ้านฝ้อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
12	ระบบประปาบ้านฝ้อพัฒนา หมู่ 9 ต.บ้านฝ้อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
13	ระบบประปาบ้านดอนกอก หมู่ 8 ต.บ้านฝ้อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
14	ระบบประปาบ้านวังแสง หมู่ 1 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น
15	ระบบประปาบ้านโนนข่า หมู่ 6 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น
16	ระบบประปาบ้านห้วยไผ่ หมู่ 3 ต.วังแสง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น
17	ระบบประปาบ้านห้วยไร่ หมู่ 1 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท จ.ขอนแก่น
18	ระบบประปาบ้านโนนพะยอม หมู่ 6 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท จ.ขอนแก่น
19	ระบบประปาบ้านโนนพะยอม หมู่ 10 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท จ.ขอนแก่น
20	ระบบประปาบ้านกุดทิง หมู่ 4 ต.บ้านโนน อ.ชำสูง จ.ขอนแก่น
21	ระบบประปาบ้านนายม หมู่ 5 ต.บ้านโนน อ.ชำสูง จ.ขอนแก่น
22	ระบบประปาบ้านโคกสำราญ หมู่ 1 ต.โคกสำราญ อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น

โดยคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านที่ไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้ กรมอนามัย พ.ศ. 2563 จำนวน 19 ระบบ คิดเป็น ร้อยละ 45 ของระบบประปาที่เข้าร่วมโครงการ (42 ระบบ) โดยพารามิเตอร์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปา ประกอบด้วยจำนวน 12 พารามิเตอร์ได้แก่ โคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) ความขุ่น คลอไรด์ ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ของแข็งละลายทั้งหมด (TDS) เหล็ก ความกระด้าง แมงกานีส ไนโตร สี ฟลูออไรด์ และซิลเฟต ดังแสดงในรูปที่ 3

ภาพที่ 21 แสดงพารามิเตอร์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้

4.3 การพัฒนาศักยภาพระบบประปาหมู่บ้าน เพื่อยกระดับเป็นประปาต้นแบบ

ดำเนินการตรวจประเมินระบบประปาหมู่บ้าน เพื่อยกระดับเป็นประปาต้นแบบ คือระบบประปาบ้านห้วยไร่ หมู่ 1 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท จ.ขอนแก่น และระบบประปาที่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐาน 4 Cs (Conserve Clear Clean และ Chlorine) รวมทั้งหมดจำนวน 7 ระบบ ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงรายชื่อระบบประปาหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพ 4 Cs

ลำดับที่	รายชื่อระบบประปาหมู่บ้าน
1	ระบบประปาบ้านห้วยไร่ หมู่ที่ 1 ต. โนนพะยอม อ. ชนบท จ. ขอนแก่น
2	ระบบประปาบ้านวังแสง หมู่ 1 ต. วังแสง อ. ชนบท จ. ขอนแก่น
3	ระบบประปาบ้านห้วยไผ่ หมู่ที่ 3 ต. วังแสง อ. ชนบท จ. ขอนแก่น
4	ระบบประปาบ้านโนนข่า หมู่ 6 ต. วังแสง อ. ชนบท จ. ขอนแก่น
5	ระบบประปาบ้านหนองแก ม.4 ต. ขามป้อม อ. พระยืน จ. ขอนแก่น
6	ระบบประปาบ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 8 ต. หนองแวง อ. พระยืน จ. ขอนแก่น
7	ระบบประปาบ้านท่าเมือง หมู่ที่ 4 ต. ทต.ท่าคันโท อ. ท่าคันโท จ. กาฬสินธุ์

หมายเหตุ : ระบบประปาที่ผ่านตามเกณฑ์ มาตรฐาน 4 Cs หมายถึงระบบประปาที่มีการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยตามหลัก 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ Conserve, Clear, Clean และ Chlorine ซึ่งเป็นแนวทางของการประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.) และหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่มุ่งให้ประชาชนได้รับน้ำประปาที่ “สะอาด ปลอดภัย ใช้อย่างมั่นใจ”

4.4 ปัญหาและการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษในแหล่งน้ำดิบ

1. **ปัญหาด้านคุณภาพแหล่งน้ำดิบ** มีแนวโน้มที่จะมีความเสื่อมโทรม เช่น การปนเปื้อนสารเคมี โลหะหนัก หรือตะกอน ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหามี 3 แนวทางได้แก่ แนวการป้องกัน การบำบัดฟื้นฟูและการติดตาม

1.1 การป้องกัน เช่น ควรมีการควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น ในภาคอุตสาหกรรมให้มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนของชุมชนส่งเสริมให้มีระบบบำบัดน้ำเสียในครัวเรือน ส่วนในภาคเกษตรกรรมส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์แทนการใช้สารเคมี เป็นต้น และการกำหนดเขตคุ้มครองแหล่งน้ำดิบจำกัดหรือห้ามกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดมลพิษในพื้นที่แหล่งน้ำดิบผลิตประปาอย่างเด็ดขาด

1.2 การบำบัดฟื้นฟูแหล่งน้ำดิบ เช่น ขุดลอกตะกอนเพื่อลดการสะสมของสารอินทรีย์และสารเคมี การติดตั้งเครื่องเติมอากาศเพิ่มออกซิเจนในแหล่งน้ำ เป็นต้น

1.3 การติดตาม เช่น สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ และแจ้งเตือนเมื่อพบความผิดปกติของแหล่งน้ำ ตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุง

2. **ปัญหาด้านปริมาณแหล่งน้ำดิบ** ปริมาณน้ำดิบไม่เพียงพอต่อการผลิตน้ำประปาในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งส่งผลให้คุณภาพน้ำดิบยิ่งเสื่อมโทรมลง ทำให้ยากต่อการบำบัดให้ได้น้ำประปาสะอาด แนวทางการแก้ไข สร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต เช่น พัฒนาแหล่งน้ำต้นทุน เพิ่มพื้นที่ชลประทาน เพิ่มความจุของแหล่งน้ำ เป็นต้น

4.5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษและปริมาณแหล่งน้ำดิบ

4.5.1 การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหามลพิษแหล่งน้ำดิบเสื่อมโทรม

1) เน้นการควบคุมที่แหล่งกำเนิดมลพิษอย่างเข้มงวด (Prevention at Source)

○ ภาคอุตสาหกรรม: กำหนดมาตรการตรวจจับและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดต่อโรงงานที่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ หรือปล่อยน้ำเสียเกินมาตรฐาน

○ ภาคชุมชน: สนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยีในการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนขนาดใหญ่ และส่งเสริมการบำบัดน้ำเสียครัวเรือนเบื้องต้น

○ ภาคเกษตรกรรม: จัดทำโครงการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเพาะปลูก โดยให้แรงจูงใจในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์ เพื่อลดการไหลบ่าของสารเคมีลงสู่แหล่งน้ำ

2) การกำหนดเขตคุ้มครองแหล่งน้ำดิบ (Water Source Protection Zone)

○ ดำเนินการกำหนดและประกาศ "เขตคุ้มครองแหล่งน้ำดิบ" สำหรับพื้นที่ผลิตน้ำประปาทุกแห่ง โดยกำหนดมาตรการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาดเพื่อจำกัดหรือห้ามกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดมลพิษ (เช่น การตั้งโรงงาน, การใช้สารเคมีเกษตรบางชนิด) ในพื้นที่ดังกล่าว

3) การยกระดับการติดตามและเฝ้าระวัง

○ ลงทุนในเทคโนโลยีการตรวจวัดคุณภาพน้ำแบบ Real-Time และจัดตั้ง เครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ ที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่และภาคประชาชน เพื่อให้สามารถแจ้งเตือน (Early Warning) และตอบสนองต่อเหตุการณ์ผิดปกติของแหล่งน้ำได้ทันที

4.5.2 การสร้างความมั่นคงด้านปริมาณแหล่งน้ำดิบ

1) การพัฒนาและเพิ่มความจุของแหล่งน้ำ

○ เร่งรัดการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนใหม่ ๆ และโครงการเพิ่มความจุของแหล่งน้ำเดิม (เช่น การขุดลอกอ่างเก็บน้ำ, การสร้างฝาย/เขื่อนขนาดเล็ก) เพื่อให้มีปริมาณน้ำดิบสำรองเพียงพอสำหรับการผลิตน้ำประปาตลอดปี โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง

2) การจัดการน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Management)

o จัดทำแผนการบริหารจัดการการใช้น้ำร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ (เกษตร, อุตสาหกรรม, อุปโภคบริโภค) โดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเป็นเกณฑ์ เพื่อจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรมและลดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำดิบในช่วงวิกฤต

4.5.3 ข้อเสนอแนะเชิงบูรณาการและการกำกับดูแล

จัดตั้งคณะกรรมการร่วมบูรณาการระดับจังหวัด/ภูมิภาค : แต่งตั้งคณะกรรมการที่มีองค์ประกอบจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (กรมชลประทาน, กรมควบคุมมลพิษ, อุตสาหกรรม, เกษตร, สาธารณสุข, การประปา) เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาทั้งมิติคุณภาพและปริมาณน้ำอย่างมีเอกภาพ

สถานการณ์ขยะ มูลฝอยชุมชน

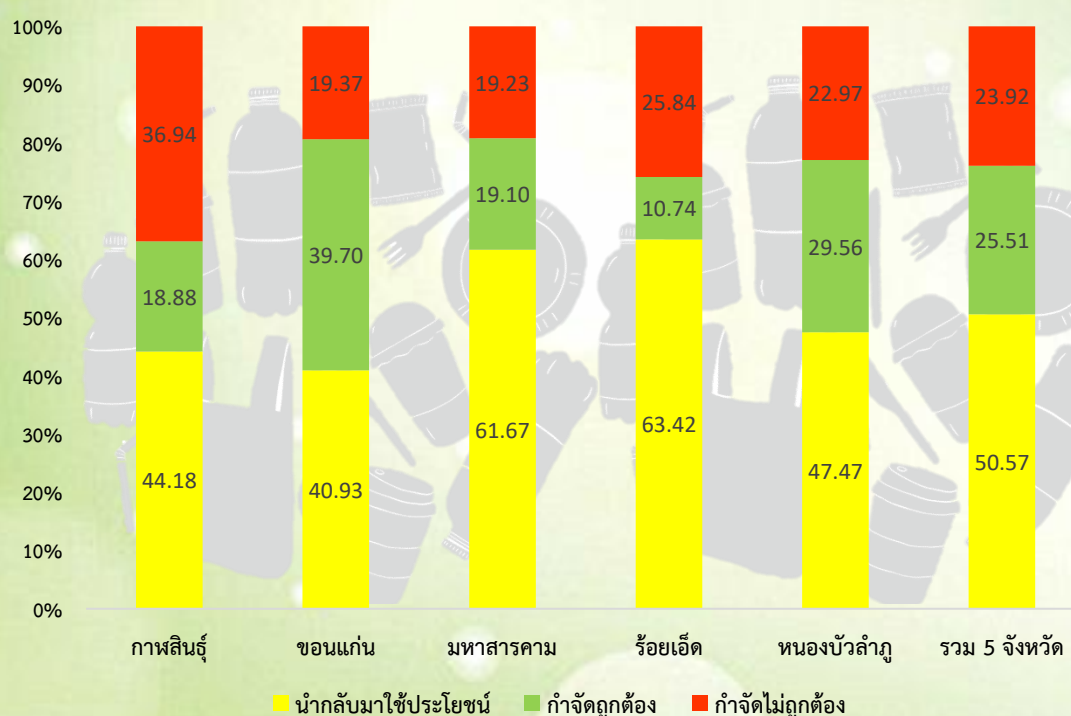
5.1 สถานการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน

ปี 2568 ในพื้นที่ 5 จังหวัดรับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 786 แห่ง มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้น 3,875.05 ตันต่อวัน มีปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดอย่างถูกต้อง 988.26 ตันต่อวัน (ร้อยละ 25.50) และปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ 1,959.71 ตันต่อวัน (ร้อยละ 50.57) รวมเป็นปริมาณขยะมูลฝอยได้รับการจัดการถูกต้อง 2,947.97 ตันต่อวัน (ร้อยละ 76.08) ปริมาณขยะมูลฝอยที่จัดการไม่ถูกต้อง 927.08 ตันต่อวัน (ร้อยละ 23.92) โดยจังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นมากที่สุด คือ จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และหนองบัวลำภู ตามลำดับ และจังหวัดที่มีสัดส่วนขยะมูลฝอยได้รับการจัดการถูกต้องมากที่สุด คือจังหวัดมหาสารคาม ขอนแก่น หนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์ ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน ปี พ.ศ. 2568

จังหวัด	จำนวน อปท. (แห่ง)	ปริมาณ ขยะมูลฝอย ที่เกิดขึ้น ปี 2568 (ตัน/วัน)	ปริมาณ ขยะมูลฝอย ที่กำจัด อย่าง ถูกต้อง (ตัน/วัน)	ปริมาณ ขยะมูลฝอย ที่นำกลับมา ใช้ประโยชน์ (ตัน/วัน)	ขยะมูลฝอย ที่ได้รับการจัดการ ถูกต้อง		ขยะมูลฝอย ที่จัดการ ไม่ถูกต้อง	
					ปริมาณ (ตัน/วัน)	ร้อยละ	ปริมาณ (ตัน/วัน)	ร้อยละ
กาฬสินธุ์	150	590.83	111.57	261.01	372.58	63.06	218.25	36.94
ขอนแก่น	224	1,430.46	567.98	585.44	1,153.42	80.63	277.04	19.37
มหาสารคาม	142	570.69	109.00	351.96	460.96	80.77	109.73	19.23
ร้อยเอ็ด	203	954.28	102.50	605.23	707.73	74.16	246.55	25.84
หนองบัวลำภู	67	328.79	97.21	156.07	253.28	77.03	75.51	22.97
รวม	786	3,875.05	988.26	1,959.71	2,947.97	76.08	927.08	23.92

ที่มา: ส่วนจัดการกากของเสียและสารอันตราย 2568, สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

ภาพที่ 22 สัดส่วนปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่ได้รับการจัดการรายจังหวัด ปี 2568

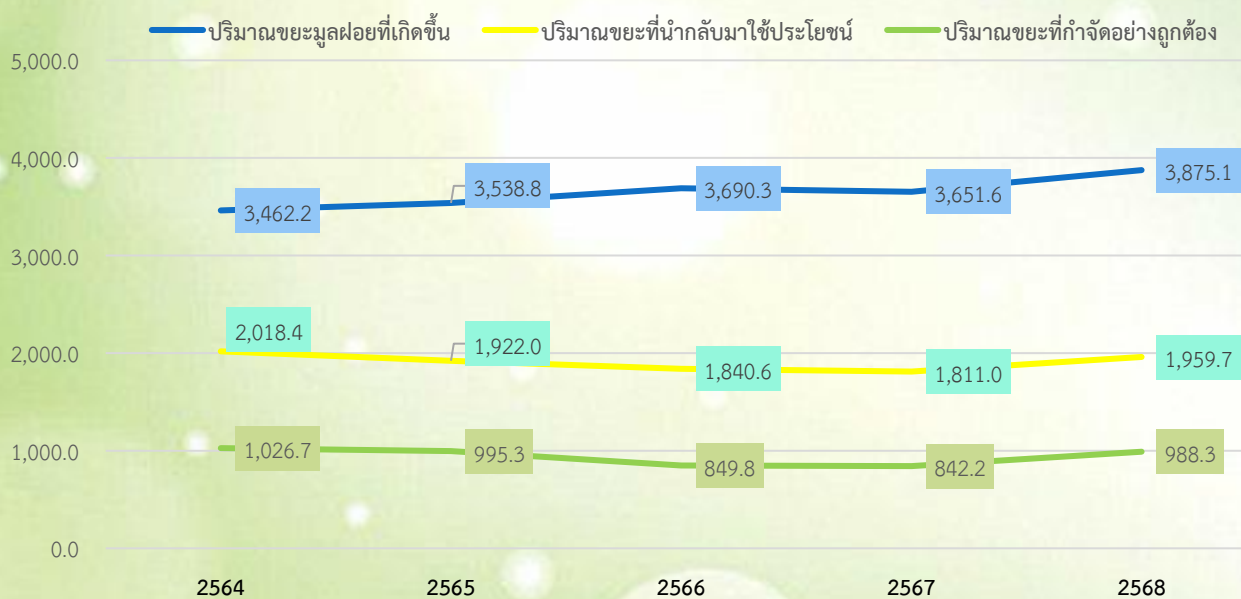
ข้อมูลปริมาณขยะเกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และหนองบัวลำภู ขยะกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ และขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2564-2568) แสดงดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน ปี พ.ศ. 2564-2568

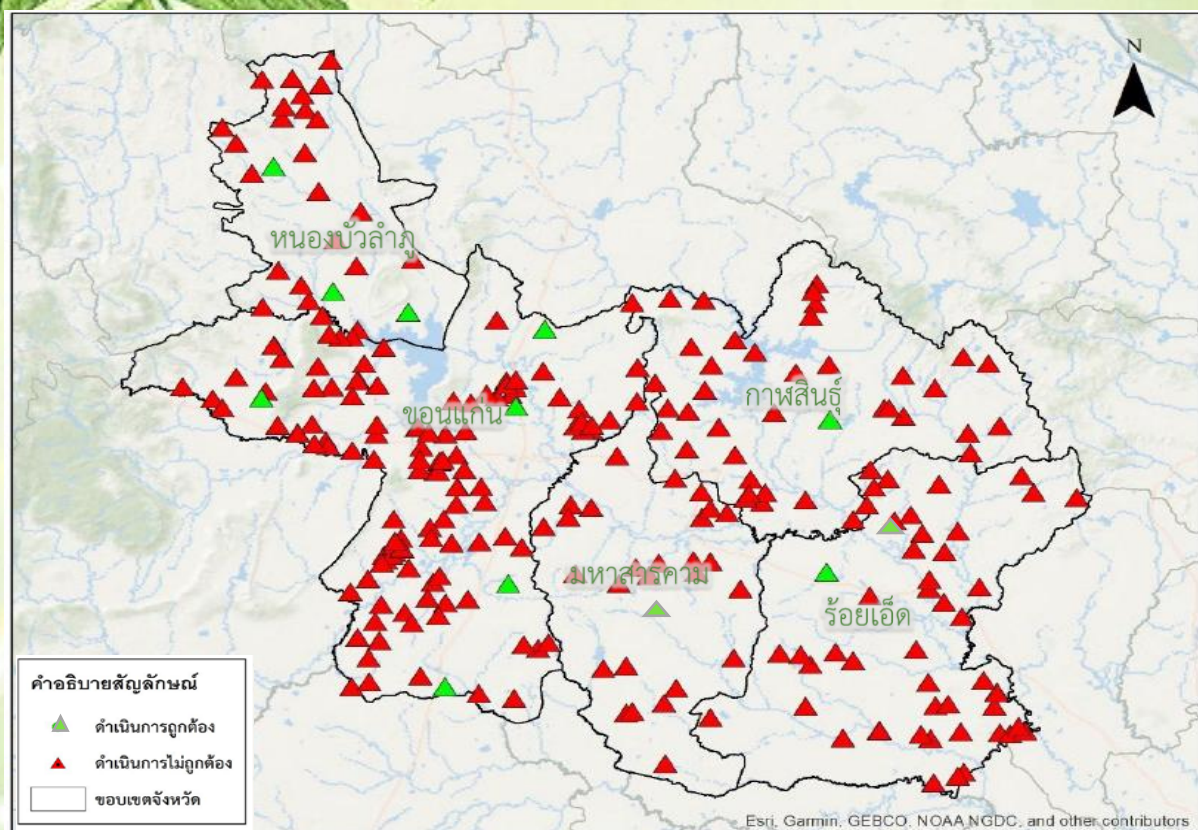
ปี	ปริมาณขยะมูลฝอย ที่เกิดขึ้น (ตัน/วัน)	ปริมาณขยะมูลฝอย ที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ (ตัน/วัน) ร้อยละ		ปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัด อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ (ตัน/วัน) ร้อยละ	
2564	3,462.2	2,018.4	58.30	1,026.7	29.65
2565	3,538.8	1,922.0	54.31	995.3	28.13
2566	3,690.3	1,840.6	49.88	849.8	23.03
2567	3,651.6	1,811.0	49.60	842.2	23.06
2568	3,875.1	1,959.7	50.57	988.3	25.51

ที่มา: ส่วนจัดการกากของเสียและสารอันตราย 2568, สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

จากการประเมินปริมาณและสำรวจข้อมูลขยะมูลฝอยในพื้นที่ในรอบปี 2564 -2568 พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยต่างๆ มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ปริมาณขยะที่กำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และปริมาณขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2564-2567 เนื่องจากมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่มีระบบกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่บริหารจัดการแบบไม่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง ไม่กรอกข้อมูลหรือกรอกข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ในระบบสารสนเทศการจัดการขยะมูลฝอย (มฟ 2) ไม่ครบถ้วน ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ลดลง แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลในปี 2568 พบว่า ปริมาณขยะที่กำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และปริมาณขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการขยะที่ต้นทางที่เน้นการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบข้อมูลในระบบสารสนเทศการจัดการขยะมูลฝอย (มฟ 2) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ถูกต้องครบถ้วน และการขับเคลื่อนการยกระดับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องตามหลักวิชาการเพิ่มมากขึ้น ดังตารางที่ 16 และภาพที่ 23

ภาพที่ 23 แนวโน้มปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนในช่วงปี 2564-2568

ภาพที่ 24 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนในพื้นที่ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และ หนองบัวลำภู มีทั้งสิ้นรวม 256 แห่ง โดยเป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการจำนวน 12 แห่ง สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง จำนวน 238 แห่ง และสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ปิดดำเนินการในปี 2568 จำนวน 6 แห่ง โดยมีรายละเอียดแยกจังหวดตามตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่รับผิดชอบ รายจังหวัด

จังหวัด	สถานที่กำจัดขยะถูกต้อง (แห่ง)	สถานที่กำจัดขยะ ไม่ถูกต้อง (แห่ง)	ปิด (แห่ง)
กาฬสินธุ์	1	42	-
ขอนแก่น	5	110	3
มหาสารคาม	1	25	-
ร้อยเอ็ด	2	44	-
หนองบัวลำภู	3	17	3
รวม	12	238	6

ที่มา: ส่วนจัดการกากของเสียและสารอันตราย 2568,สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ในพื้นที่รับผิดชอบ 5 จังหวัด ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ต้องหลักวิชาการ จำนวน 12 แห่ง ประกอบด้วย โรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า จำนวน 2 แห่ง โรงงานแปรรูปขยะเป็นเชื้อเพลิง RDF จำนวน 1 แห่ง ระบบฝังกลบกึ่งใช้อากาศ (Semi-aerobic Landfill) จำนวน 1 แห่ง และระบบกำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล จำนวน 8 แห่ง มีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ จำนวน 988.26 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 25.51 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งหมด นอกจากนี้ ยังมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ 238 แห่ง มีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดจำนวน 927.08 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 23.92 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 18 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ต้องหลักวิชาการ ปี 2568

พื้นที่	ระบบกำจัดขยะ ที่ถูกหลักสุขาภิบาล	จำนวน อปท. รวม MOU * (แห่ง)	จำนวน อปท. ที่นำ ขยะมากำจัด (แห่ง) รวม อปท. หลัก	ปริมาณขยะมูลฝอย ที่ กำจัดถูกต้อง (ตัน/วัน)
1. โรงไฟฟ้าขยะ ทน.ขอนแก่น	โรงไฟฟ้าจากขยะ	33 อปท. 3 อำเภอ	28 อปท. 2 หน่วยงาน	441.60
2. โรงไฟฟ้าขยะ ทต.มหาสารคาม	โรงไฟฟ้าจากขยะ	32 อปท. 3 อำเภอ	13 อปท. 8 หน่วยงาน	109.00
3. ทม.กาฬสินธุ์	ผสมผสาน	63 อปท. 7 อำเภอ	40 อปท. 1 หน่วยงาน	111.57
4. ทม.เมืองพล	ฝังกลบ	33 อปท. 4 อำเภอ	15 อปท. 2 หน่วยงาน	33.05
5. ทม.บ้านไผ่	ฝังกลบ	34 อปท. 5 อำเภอ	11 อปท.	40.03
6. ทม.ชุมแพ	ฝังกลบ	32 อปท. 4 อำเภอ	3 อปท.	29.88
7. ทต.น้ำพอง	ฝังกลบ	19 อปท. 3 อำเภอ	3 อปท. 1 หน่วยงาน	23.42
8. ทต.โนนสัง	ฝังกลบ	11 อปท.	8 อปท. 1 หน่วยงาน	14.30
9. ทต.นาแก	ฝังกลบ	16 อปท. 2 อำเภอ	26 อปท. 1 หน่วยงาน	25.17
10. ทต.โนนสูงเปลือย	ฝังกลบ	14 อปท.	18 อปท. 1 หน่วยงาน	57.74
11. ทม.ร้อยเอ็ด	RDF	9 อปท.	10 อปท. 2 หน่วยงาน	100.00
12. ทต.ชัยวาปี	ฝังกลบกึ่งใช้อากาศ	-	1 อปท.	2.50
รวมทั้งสิ้น		296	176	988.26

หมายเหตุ : * จำนวน อปท. ที่ร่วมลงนาม MOU ตามการแบ่งกลุ่มพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวม ภายใต้แผนบริหารจัดการจัดการขยะมูลฝอยของแต่ละจังหวัด (พ.ศ. 2558-2562)

ในปี 2561 กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดกลุ่มพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (Clusters) ของอปท. ทั้งประเทศออกเป็น 324 Clusters แต่ในปี 2567 เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเหมาะสมกับการลงทุนของภาคเอกชนมากขึ้น ตามนโยบายแปรรูปให้เป็นพลังงาน โดยเน้นให้เอกชนมาลงทุน จึงมีการปรับลดกลุ่มพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (Clusters) ให้เหลือเพียง 247 Clusters โดยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และหนองบัวลำภู มีกลุ่มพื้นที่ใน

การบริหารจัดการขยะมูลฝอย (Clusters) จำนวน 23 Clusters ปัจจุบันมีกลุ่มพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (Clusters) ที่ดำเนินการแล้ว จำนวน 11 Clusters มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมกลุ่มพื้นที่แล้ว จำนวน 176 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.36 ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด (787 แห่ง) ทั้งนี้ จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และหนองบัวลำภู อยู่ระหว่างทบทวนและปรับปรุงกลุ่มพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะ มูลฝอย (Clusters) เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นไปได้ของนโยบายแปรรูปมูลฝอยให้เป็นพลังงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมูลฝอยให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ตารางที่ 19 กลุ่มพื้นที่ในการจัดการขยะมูลฝอยของ อปท. ในพื้นที่จังหวัด ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และหนองบัวลำภู^{1/}

จังหวัด	จำนวน อปท. ทั้งหมด	จำนวน อปท. ที่มี การเก็บขนขยะ	จำนวน Cluster	จำนวน อปท. ที่รวมกลุ่ม	คาดการณ์ ปริมาณขยะ (ตัน)
ขอนแก่น	224	164	1. ทน.ขอนแก่น	4	446.71
			2. ทม.กระนวน	33	70.22
			3. ทม.ชุมแพ	63	491.00
			4. ทม.บ้านไผ่	39	108.11
			5. ทม.เมืองพล	47	82.80
			6. กุดน้ำใส	38	466.00
รวม				224	1,664.84
กาฬสินธุ์	150	114	1. ทม.กาฬสินธุ์	56	219.00
			2. ทต.กมลาไสย	94	281.97
รวม				150	500.97
มหาสารคาม	142	63	1. ทม.มหาสารคาม	32	190.20
			2. ทต.เชียงยืน	12	33.19
			3. ทต.บรบือ	32	155.70
			4. ทต.วาปีปทุม	21	83.50
			5. ทต.พยัคฆภูมิสิสัย	22	107.30
			6. ทต.โพนทอง	19	105.67
รวม				138	675.56
ร้อยเอ็ด	203	68	1. ทม.ร้อยเอ็ด ^{2/}	8	100.00
			2. อบจ.ร้อยเอ็ด ^{2/}	56	379.00
			3. ทต.สุวรรณภูมิ ^{2/}	80	425.00
			4. ทต.อุ้มเม้า ^{2/}	58	287.60
รวม				202	1,191.60
หนองบัวลำภู	68	63	1. ทม.หนองบัวลำภู	17	40.35
			2. ทต.โนนสัง	11	14.48
			3. ทต.นาแก	16	24.44
			4. ทต.โนนสูงเปลือย	14	26.36
			5.ทต.สุวรรณคูหา	9	25.28
รวม				67	130.91
รวม	787	472	23	781	4,163.88

ที่มา: 1/ บัญชีรายชื่อการรวมกลุ่มพื้นที่ในการจัดการมูลฝอย (Clusters) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, ปี 2567

2/ สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด, ปี 2568

ภาพที่ 25 แผนที่แสดงกลุ่มพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (Cluster) ในพื้นที่ 5 จังหวัด

5.2 การเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบการปนเปื้อนจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

การดำเนินการตรวจสอบคุณภาพน้ำชะขยะ น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน ในบริเวณสถานที่กำจัดขยะ และบริเวณใกล้เคียง เพื่อเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบการปนเปื้อนน้ำชะขยะจากสถานที่กำจัดขยะ และใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลกระทบและวิเคราะห์ความรุนแรงของปัญหาการปนเปื้อนของน้ำชะขยะที่มีโอกาสปนเปื้อนออกสู่ภายนอก โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรือที่มีระดับน้ำใต้ดินสูง (สังเกตจากการมีน้ำขังอยู่ในบ่อเททิ้งขยะตลอดทั้งปี) พื้นที่ที่มีน้ำชะขยะไหลออกภายนอก พื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชน หรือพื้นที่เกษตรที่อาจได้รับผลกระทบจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ได้คัดเลือกสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยจำนวน 3 แห่ง (ภาพที่ 16-18) เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง และเป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของบริษัทเอกชน 1 แห่ง ซึ่งสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการและตรวจวัดคุณภาพน้ำภาคสนาม และตรวจวัดคุณภาพอากาศ ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง โดยทำการเก็บตัวอย่างน้ำทั้งหมด 13 ตัวอย่าง ได้แก่ น้ำผิวดิน 6 ตัวอย่าง น้ำใต้ดิน 5 ตัวอย่าง และน้ำชะขยะ 2 ตัวอย่าง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จุดตรวจวัดและเก็บตัวอย่าง จุดเก็บตัวอย่าง

1. น้ำผิวดิน 2 จุด
2. น้ำใต้ดิน 2 จุด
3. น้ำชะขยะมูลฝอย 1 จุด

จุดตรวจวัดคุณภาพอากาศ

1. สถานที่กำจัดขยะ 1 จุด

ภาพที่ 26 เฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบการปนเปื้อนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย บริษัทบ่อทองกาฬสินธุ์

จุดตรวจวัดและเก็บตัวอย่าง จุดเก็บตัวอย่าง

1. น้ำผิวดิน 2 จุด
2. น้ำใต้ดิน 1 จุด
3. น้ำชะขยะมูลฝอย 1 จุด

จุดตรวจวัดคุณภาพอากาศ

1. สถานที่กำจัดขยะ 1 จุด

ภาพที่ 27 เฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบการปนเปื้อนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลนาทัน

จุดตรวจวัดและเก็บตัวอย่าง จุดเก็บตัวอย่าง

1. น้ำผิวดิน 2 จุด
2. น้ำใต้ดิน 2 จุด

จุดตรวจวัดคุณภาพอากาศ

1. สถานที่กำจัดขยะ 1 จุด

ภาพที่ 28 เฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบการปนเปื้อนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลแวงน่าง

ภาพที่ 29 การดำเนินการตรวจสอบคุณภาพน้ำชะขยะ น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 แห่ง

ผลการประเมินระดับการปนเปื้อนและความเสี่ยงของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่วิกฤต โดยเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการและตรวจวัดคุณภาพน้ำภาคสนาม และตรวจวัดคุณภาพอากาศ ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย มีดังนี้

ในส่วนของคุณภาพน้ำ จำแนกเป็น (1) คุณภาพน้ำผิวดินของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้ง 3 แห่ง มีค่าคุณภาพน้ำผิวดินไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน (2) คุณภาพน้ำใต้ดินของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้ง 3 แห่ง มีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำใต้ดิน และ (3) คุณภาพน้ำชะขยะมูลฝอยของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลนาทันมีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ในขณะที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยบริษัทบ่อทอง กาฬสินธุ์ จำกัด มีค่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพควบคุมการระบายน้ำทั้งจากสถานที่ฝังกลบมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

ขณะที่คุณภาพอากาศบริเวณสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย พบว่าสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้ง 3 แห่ง มีค่าคุณภาพอากาศ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศทั่วไป

ตารางที่ 20 ผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และคุณภาพอากาศจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเป้าหมาย

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย	คุณภาพน้ำ ^{1/}			คุณภาพอากาศ ^{2/}
	น้ำผิวดิน	น้ำชะขยะ	น้ำใต้ดิน	
บริษัท บ่อทองกาฬสินธุ์ จำกัด จ.กาฬสินธุ์	ค่า BOD ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐาน	ค่า BOD, COD, TTN ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐาน	อยู่ในเกณฑ์ มาตรฐาน	อยู่ในเกณฑ์ มาตรฐาน
เทศบาลตำบลนาทัน จ.กาฬสินธุ์	ค่า BOD ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐาน	อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน	อยู่ในเกณฑ์ มาตรฐาน	อยู่ในเกณฑ์ มาตรฐาน
เทศบาลตำบลแวงน่าง จ.มหาสารคาม	ค่า BOD ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐาน	-	อยู่ในเกณฑ์ มาตรฐาน	อยู่ในเกณฑ์ มาตรฐาน

หมายเหตุ : 1/ มาตรฐานคุณภาพน้ำ

มาตรฐานน้ำผิวดิน : ค่ามาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2537) ออกความตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เรื่องกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน

มาตรฐานน้ำใต้ดิน : ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 20 (พ.ศ.2543) ออกความตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เรื่องกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำใต้ดิน

มาตรฐานน้ำชะขยะ : ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง การกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากสถานที่ฝังกลบมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล พ.ศ. 2565 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 141 ง วันที่ 21 มิถุนายน 2565

2/ มาตรฐานคุณภาพอากาศ

มาตรฐานคุณภาพอากาศ : ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2547) เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรฐานฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) : ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 36 (พ.ศ. 2553) เรื่อง กำหนดมาตรฐานฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน ในบรรยากาศโดยทั่วไป ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

5.3 การประเมินปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHGs) จากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน

กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการประเมินประเมินปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHGs) จากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนที่ใช้มาตรการลดก๊าซเรือนกระจกสาขาการจัดการของเสียชุมชน (6 เทคโนโลยีคาร์บอนต่ำ) โดยใช้วิธีการคำนวณตามข้อกำหนดของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตามคู่มือ 2006 IPCC Guidelines) ในพื้นที่รับผิดชอบ 5 จังหวัด ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ที่ใช้มาตรการลดก๊าซเรือนกระจกสาขาการจัดการของเสียชุมชน (6 เทคโนโลยีคาร์บอนต่ำ) จำนวน 5 แห่ง รายละเอียดวิธีการกำจัดขยะตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ที่ใช้มาตรการลดก๊าซเรือนกระจกสาขาการจัดการของเสียชุมชน

มาตรการที่	ชื่อมาตรการ	สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน
2	การนำก๊าซจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย (Landfill Gas) ไปเผาทิ้งหรือนำไปใช้ประโยชน์	-
3	การเผาขยะมูลฝอยในเตาเผาเพื่อผลิตไฟฟ้า (Waste to Energy)	เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
4	การฝังกลบขยะมูลฝอยแบบกึ่งใช้อากาศ (Semi Aerobic Landfill)	เทศบาลตำบลชัยวารี จังหวัดร้อยเอ็ด
5	การนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก (Composting)	เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
6	การนำขยะอินทรีย์ไปหมักแบบไร้อากาศ (Anaerobic Digestion)	-
7	การนำขยะอินทรีย์ไปบำบัดเชิงกลชีวภาพ (Mechanical Biological Treatment)	เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการประเมินปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHGs) จากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ที่ใช้มาตรการลดก๊าซเรือนกระจกสาขาการจัดการของเสียชุมชน (6 เทคโนโลยีคาร์บอนต่ำ) จำนวน 5 แห่ง พบว่า ในปี พ.ศ. 2568 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดทั้งหมด 200,245 ตัน มีปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ลดได้ จำนวนทั้งสิ้น 126,722 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า รายละเอียดในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHGs) จากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ที่ใช้มาตรการลดก๊าซเรือนกระจกสาขาการจัดการของเสียชุมชน

มาตรการลดก๊าซเรือนกระจก				ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (t CO ₂ eq)		
มาตรการ ที่	ชื่อมาตรการ	จำนวน สถานที่ กำจัด	ปริมาณ ขยะรวม (ton)	กรณีฐาน	กรณีดำเนิน มาตรการฯ	ก๊าซเรือน กระจกที่ ลดได้
2	การนำก๊าซจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย (Landfill Gas) ไปเผาทิ้งหรือนำไปใช้ประโยชน์	-	-	-	-	-
3	การเผาขยะมูลฝอยในเตาเผาเพื่อผลิตไฟฟ้า (Waste to Energy)	2	170,899	111,674	-	111,674
4	การฝังกลบขยะมูลฝอยแบบกึ่งใช้อากาศ (Semi Aerobic Landfill)	1	-	312	156	156
5	การนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก (Composting)	1	146	75	8	67

มาตรการลดก๊าซเรือนกระจก		ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (t CO ₂ eq)				
6	การนำขยะอินทรีย์ไปหมักแบบไร้อากาศ (Anaerobic Digestion)	-	-	-	-	-
7	การนำขยะอินทรีย์ไปบำบัดเชิงกลชีวภาพ (Mechanical Biological Treatment)	1	29,200	15,060	235	14,824
รวม		5	200,245	27,121	399	126,722

5.4 สถานการณ์ของเสียอันตรายชุมชน

ในปี 2568 องค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบทั้ง 5 จังหวัด ได้เล็งเห็นความสำคัญในการคัดแยกของเสียอันตรายออกจากขยะทั่วไป เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงได้มีแนวทางการรวบรวมของเสียอันตรายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ เอกชน เพื่อขนส่งไปกำจัดอย่างถูกวิธี ลดปัญหาการปนเปื้อนทางสิ่งแวดล้อม และปัญหาทางสุขภาพที่เกิดจากผลกระทบจากของเสียอันตราย โดยปริมาณขยะอันตรายที่รวบรวมได้ประกอบด้วย หลอดไฟฟ้า ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่มือถือ และกลุ่มบรรจุภัณฑ์เกษตรและกระป๋องสเปรย์ จำนวน 95.61 ตัน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 22

ตารางที่ 23 ปริมาณของเสียอันตรายชุมชนที่รวบรวมได้ในพื้นที่ 5 จังหวัด

จังหวัด	วันที่รวบรวม/นำส่งกำจัด	จำนวน (ตัน)	บริษัทรับกำจัด
กาฬสินธุ์	27 ส.ค. 68	14.66	บริษัท โพรเจค เวสต์ แมนเนจเม้นท์ จำกัด
ขอนแก่น	2 ก.ค. 68	23.23	บริษัท เบตเตอร์เวิลด์กรีน จำกัด (มหาชน) และบริษัทอัคคีปราการ จำกัด
มหาสารคาม	1 ส.ค. 68	21.22	บริษัท เบตเตอร์เวิลด์กรีน จำกัด (มหาชน)
ร้อยเอ็ด	18 ก.ย. 68	20.00	บริษัท เอ็นที กู๊ด จำกัด
หนองบัวลำภู	29-31 ก.ค. 68	16.50	บริษัท อีโค ชินเนอร์จี แมนเนจเม้นท์ เซอร์วิส จำกัด (เก็บขน) และบริษัท เอเอ เมคาติคอล แอนด์ รีไซเคิล จำกัด (นำไปกำจัด)
รวม		95.61	

ที่มา: องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด หนองบัวลำภู, 2568

5.5 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

1. การรวมกลุ่มพื้นที่การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (Cluster)

1.1) ยังไม่เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมหรือมีความล่าช้า โดยเฉพาะโรงไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงขยะมูลฝอย เนื่องจาก นโยบายและการวางแผนด้านพลังงานโดยใช้ขยะมูลฝอยเป็นเชื้อเพลิง ยังไม่มีความชัดเจน และความต่อเนื่องในการรับซื้อไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ประกอบกับบางแห่งมีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ รวมถึง ข้อมูลการประมาณการปริมาณขยะในกลุ่มพื้นที่ยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้เอกชนขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินการ จึงยังไม่สามารถปิดสถานที่กำจัดขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการตามเป้าหมายที่กำหนดได้

1.2) ในระดับจังหวัด ยังไม่มีกระบวนการในการทบทวนการรวมกลุ่มพื้นที่การจัดการขยะมูลฝอย (Cluster) อย่างเป็นทางการ ซึ่งบางจังหวัดมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กไม่สามารถเข้าร่วมกำจัดการตามนโยบายดังกล่าวได้ เนื่องจากปัญหาด้านระยะทาง รถเก็บขน เครื่องจักร และงบประมาณ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกกำหนดให้เป็นเจ้าภาพ Cluster บางแห่ง ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องที่ดิน และงบประมาณในการศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study ;FS) และออกแบบรายละเอียด (Detailed Design; DD)

2. ศูนย์กำจัดการขยะรวมชุมชนที่กำหนดเป็น Cluster ในพื้นที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ที่เป็นระบบกำจัดแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล มีการรับกำจัดการขยะเต็มศักยภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่มีอายุการใช้งานมากกว่า 20 ปี และบางแห่งไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ จึงทำให้ไม่สามารถรองรับปริมาณขยะได้ครอบคลุมภายใน Cluster หรือที่เพิ่มขึ้นได้

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่นำขยะเข้าสู่ศูนย์กำจัดการขยะรวมชุมชน ส่วนใหญ่ยังขาดแคลนเครื่องจักร รถเก็บขน และงบประมาณ ทำให้จัดการแบบเทกองกลางแจ้ง (Open Dump) ไม่สามารถดำเนินงานฝังกลบมูลฝอยรายวันได้ มีการทิ้งขยะอันตรายและขยะอิเล็กทรอนิกส์ปะปนกับขยะชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด มีการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลภายในสถานที่กำจัดการขยะ และกำจัดด้วยวิธีการเผาในเตาเผาขยะขนาดเล็ก โดยไม่มีระบบบำบัดมลพิษทางอากาศ

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีงบประมาณในการบริหารจัดการสถานที่กำจัดการขยะมูลฝอยไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่ยังไม่มี การออกข้อบัญญัติในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการกำจัดการขยะมูลฝอย ขณะที่ การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขนขยะมูลฝอยมีอัตราค่อนข้างต่ำ ซึ่งไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริง ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอ กับการจ่ายที่ต้องบริหารจัดการ

5.6 ข้อเสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

1. จังหวัดควรให้มีการทบทวนการรวมกลุ่มพื้นที่การจัดการขยะมูลฝอย (Cluster) การกำหนดสถานีย่อยภายในพื้นที่ และควรพิจารณาเทคโนโลยี/วิธีการกำจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่มีความเหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่ไม่สามารถเข้าร่วม Cluster ได้ (Stand alone)

2. จังหวัดโดยสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด (สอ.จ.) ควรมีการจัดทำแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของจังหวัด ระยะสั้น-ยาว และเผยแพร่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อน Cluster และการจัดการขยะตั้งแต่ต้น กลาง และปลายทาง ตลอดจน เพื่อให้ อปท.ได้เตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ของตนเอง รวมถึง เป็นข้อมูลให้เอกชนในการลงทุนการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้า

3. การผลักดันนโยบายการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นไปตามนโยบาย วาระแห่งชาติ เศรษฐกิจหมุนเวียน และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยสร้างจิตสำนึกการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางในระดับครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เช่น การคัดแยกขยะอาหาร ขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติก ขยะที่สามารถนำไปใช้ใหม่ เพื่อลดปัญหาการกำจัดการขยะที่ปลายทาง

4. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกเทศบัญญัติหรือข้อบัญญัติเรื่อง อัตราค่าธรรมเนียมและ ยกเว้นค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ตามกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและ ยกเว้นค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ.2567 เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเกิดการคัดแยกขยะ 5 ประเภท (มูลฝอยทั่วไป มูลฝอยอันตราย มูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตราย และมูลฝอยติดเชื้อ) รวมถึง ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในระดับพื้นที่ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรพัฒนากลไกเพื่อเป็นเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เช่น พัฒนาระบบการลงทะเบียน ระบบการ

จัดเก็บข้อมูลและการตรวจสอบการคัดแยกขยะระดับครัวเรือน เป็นต้น ตลอดจน ทำให้สามารถจัดเก็บค่าธรรมเนียมทั้งการเก็บขนและการกำจัดมูลฝอยได้อย่างครอบคลุม

5. ควรมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. ที่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง เพื่อกระตุ้นและสร้างความเข้าใจถึงนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้มีการดำเนินการปรับปรุงและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมระหว่างที่รอการจัดตั้ง Cluster หรือโรงผลิตกระแสไฟฟ้าจากขยะมูลฝอย รวมถึง กำกับ ติดตาม ให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเจ้าภาพกลุ่ม Cluster ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงาน

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมด้านที่ดิน หรือพื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องสิ่งปฏิกูล ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างระบบบำบัดสิ่งปฏิกูล ซึ่งสามารถนำแบบสำเร็จรูปของกรมอนามัยมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ได้ และใช้งบประมาณไม่สูง

สถานการณ์ คุณภาพอากาศ

6.1 สถานการณ์คุณภาพอากาศ

ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายนของทุกปี พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และหนองบัวลำภู ต้องเผชิญกับปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก ($PM_{2.5}$) ซึ่งมีสาเหตุหลักจากการเผาทั้งในพื้นที่เกษตร ได้แก่ นาข้าว ไร่อ้อย พื้นที่ป่า ทั้งป่าอนุรักษ์และป่าสงวนแห่งชาติ รวมถึงการเผาในที่โล่งของชุมชน และฝุ่นละอองขนาดเล็กจากการจราจรในเขตเมือง โดยเฉพาะเมืองใหญ่ที่มีการจราจรหนาแน่น ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกลายเป็นปัญหาระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในประเทศไทยทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายเร่งด่วนและให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมถึงได้ประกาศให้การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละอองเป็นวาระแห่งชาติเมื่อปี 2562 และมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2562 พร้อมทั้งจัดทำแผนเฉพาะกิจประจำปีตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง และกรมควบคุมมลพิษ ได้ปรับปรุงค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ เฉลี่ย 24 ชั่วโมง จากเดิมไม่เกิน 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เป็นไม่เกิน 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น โดยได้ประกาศใช้ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ ใหม่มาตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2566 เป็นต้นมา

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทางวิชาการและติดตามข้อมูลคุณภาพอากาศผ่านสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศของกรมควบคุมมลพิษในพื้นที่รับผิดชอบ 5 จังหวัด เพื่อผลักดันการป้องกันไฟป่า หมอกควัน และฝุ่น $PM_{2.5}$ อย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยปัจจุบัน กรมควบคุมมลพิษ ได้ติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติเพิ่มเติมในพื้นที่ สคพ.10 รับผิดชอบอีก 3 จังหวัด ซึ่งเดิมมีเฉพาะสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดหนองบัวลำภู มีการติดตั้งเครื่องวัดฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ แบบชั่วคราว (ติดตั้งช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม) สำหรับจังหวัดมหาสารคาม กรมควบคุมมลพิษยังไม่เคยทำการตรวจวัดคุณภาพอากาศ และในปี 2568 กรมควบคุมมลพิษ ได้ติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติเพิ่มเติมให้ครอบคลุมทุกจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศแห่งใหม่ตั้งอยู่ที่ บึงพลายชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด สวนสุขภาพประมวรสสุข อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งได้ดำเนินการตรวจวัดคุณภาพอากาศและเริ่มรายงานข้อมูลผ่านแอปพลิเคชัน Air4Thai ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 เป็นต้นมา ซึ่งในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ได้มีการติดตามข้อมูลคุณภาพอากาศโดยสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศ ในจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 24 ข้อมูลสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

จังหวัด	พารามิเตอร์	เริ่มตรวจวัด
กาฬสินธุ์	$PM_{2.5}$, PM_{10} , O_3 , NO_2 , CO , SO_2	1 พฤศจิกายน 2566
ขอนแก่น*	$PM_{2.5}$	1 ตุลาคม 2556
ร้อยเอ็ด**	$PM_{2.5}$, PM_{10} , O_3 , NO_2 , CO , SO_2	1 มกราคม 2568
มหาสารคาม**	$PM_{2.5}$, PM_{10} , O_3 , NO_2 , CO , SO_2	1 มกราคม 2568
หนองบัวลำภู**	$PM_{2.5}$, PM_{10} , O_3 , NO_2 , CO , SO_2	1 มกราคม 2568

หมายเหตุ : * สถานีตรวจวัดฯ จังหวัดขอนแก่น ปัจจุบันตรวจวัดได้เฉพาะ $PM_{2.5}$

** สถานีตรวจวัดฯ เริ่มตรวจวัดคุณภาพอากาศและรายงานข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2568

ภาพที่ 30 แผนที่แสดงที่ตั้งของสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติในพื้นที่
รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

จากการติดตามสถานการณ์คุณภาพอากาศที่ตรวจวัดโดยกรมควบคุมมลพิษ ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และหนองบัวลำภู พบว่า ปี 2568 สถานการณ์ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ($PM_{2.5}$) ในพื้นที่ทั้ง 5 จังหวัด มีแนวโน้มลดลง โดยจังหวัดที่มีจำนวนวันที่พบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ($PM_{2.5}$) เกินค่ามาตรฐานมากที่สุด คือ กาฬสินธุ์ 71 วัน รองลงมาคือ ขอนแก่น 61 วัน ร้อยเอ็ด 50 วัน มหาสารคาม 44 วัน และหนองบัวลำภู 38 วัน ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ($PM_{2.5}$) ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

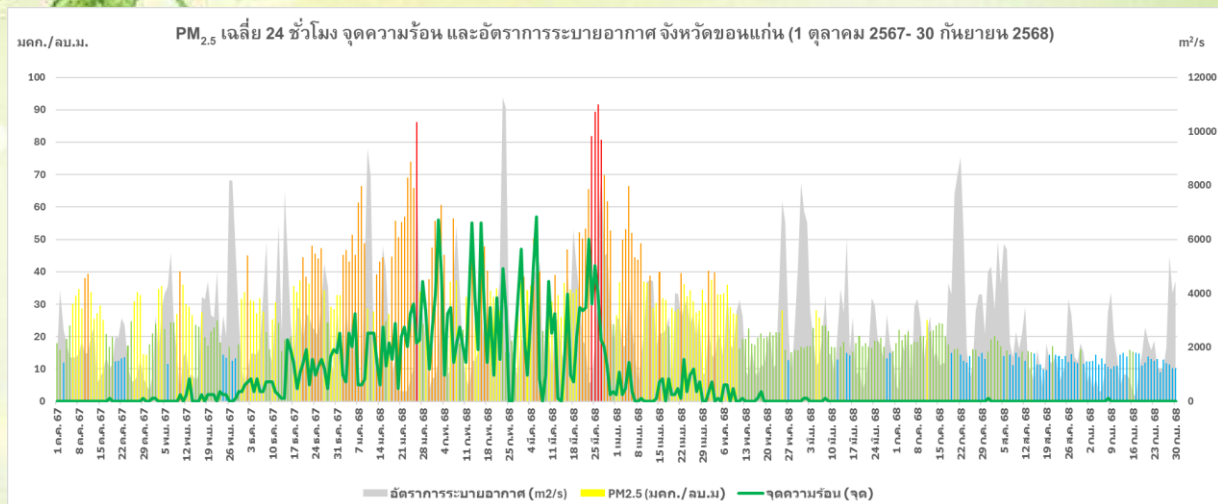
จังหวัด	จำนวนวันที่ PM _{2.5} เกินมาตรฐาน (วัน)						หมายเหตุ
	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	ช่วงดำเนินการตรวจวัด
ขอนแก่น	42	39	30	42	79	61	มกราคม 2563 ถึง กันยายน 2568
กาฬสินธุ์	-	21	15	19	106	71	พฤศจิกายน 2563 ถึง กันยายน 2568
ร้อยเอ็ด	-	27	9	22	64	50	พฤศจิกายน 2563 ถึง กันยายน 2568
หนองบัวลำภู	-	-	-	18	61	38	ธันวาคม 2565 ถึง กันยายน 2568
มหาสารคาม	-	-	-	-	-	44	มกราคม 2568 ถึง กันยายน 2568

ที่มา: ส่วนการจัดการคุณภาพน้ำ อากาศ และเสียง 2568, สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

คุณภาพอากาศจังหวัดขอนแก่น

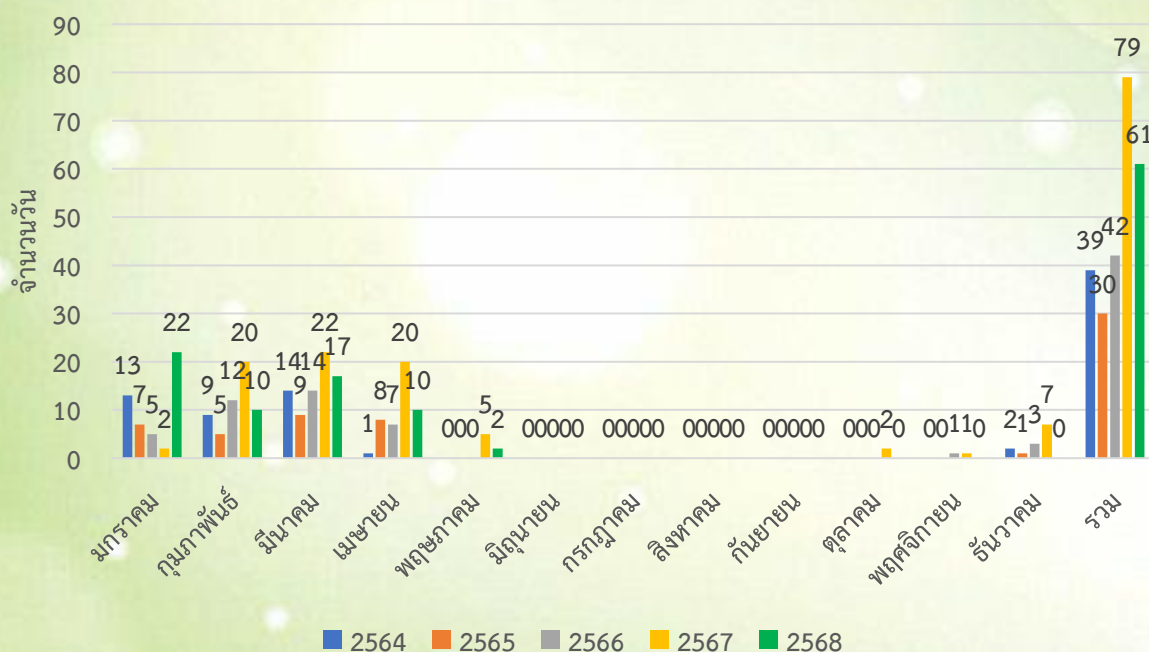
ข้อมูลคุณภาพอากาศจังหวัดขอนแก่นจากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 07.00 นาฬิกา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2567 ถึง 30 กันยายน 2568 พบว่า เดือนธันวาคม 2567 ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 7 วัน โดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 15.4 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 48.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 31.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และปัญหาฝุ่นละออง PM_{2.5} มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นโดยช่วงต้นปี (มกราคม-เมษายน) มีค่าฝุ่นและจำนวนจุดความร้อนสูงกว่าช่วงอื่นอย่างชัดเจน ซึ่งอาจสัมพันธ์กับฤดูแล้งและการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะเดือนมีนาคมที่มีจำนวนจุดความร้อนพุ่งสูงสุดพร้อมกับค่าฝุ่นที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สะท้อนถึงผลกระทบจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษในอากาศ และเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพอากาศในช่วงเวลาวิกฤต

โดยในเดือนมกราคม 2568 มีค่าฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินมาตรฐานจำนวน 22 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 21.6 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 86.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 46.1 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนกุมภาพันธ์ 2568 มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 10 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 15.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 60.7 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 35.4 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนมีนาคม 2568 ยังพบว่า ฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 17 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 21.7 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 91.7 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 46.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และเดือนเมษายน 2568 ช่วงต้นเดือนยังคงพบว่า ฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 10 วัน โดยค่าต่ำสุดอยู่ที่ 23.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 66.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 36.6 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และสถานการณ์ฝุ่นละออง PM_{2.5} เริ่มดีขึ้นและมีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-กันยายน 2568 ดังแสดงในภาพที่ 31

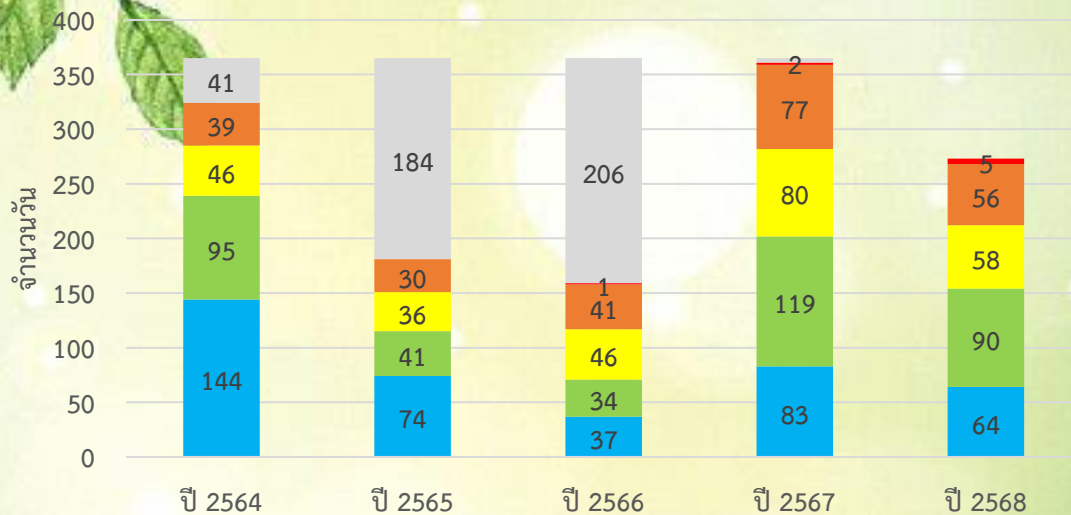

ภาพที่ 31 ค่า $PM_{2.5}$ เฉลี่ย 24 ชั่วโมงแยกตามสีคุณภาพอากาศของจังหวัดขอนแก่น ตุลาคม 2567-กันยายน 2568

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินมาตรฐานในจังหวัดขอนแก่น ช่วงปี 2564-2568 จะเห็นว่า ช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายนของทุกปี เป็นช่วงที่พบว่ามีฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน หากเปรียบเทียบจำนวนวันที่ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นมา สาเหตุเนื่องจากกรมควบคุมมลพิษ ได้มีการปรับปรุงค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ เฉลี่ย 24 ชั่วโมง จากเดิมไม่เกิน 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรเป็น 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น โดยได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2566 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลคุณภาพอากาศของจังหวัดขอนแก่น ปี 2568 (มกราคม-กันยายน) พบว่า จำนวนวันที่ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกินมาตรฐานมีจำนวนลดลงจากปี 2567 ซึ่งเกินมาตรฐานจำนวน 79 วัน เหลือ 61 วัน ดังภาพที่ 32 และภาพที่ 33 ทั้งนี้เป็นผลมาจากหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ทั้งภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายต่างร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศอย่างจริงจัง การรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชน การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ภาพที่ 32 แสดงจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินเกณฑ์มาตรฐานของจังหวัดขอนแก่น ปี 2564-2568

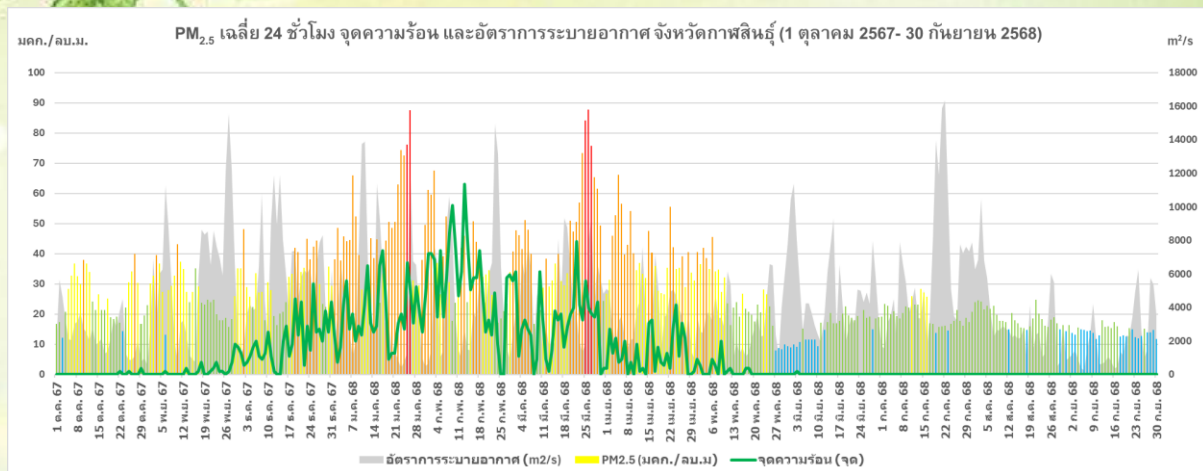

ภาพที่ 33 จำนวนวันของค่าดัชนีคุณภาพอากาศจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – 2568

- หมายเหตุ 1. ข้อมูลปี พ.ศ. 2566 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2566
 2. ข้อมูลปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2568 – 30 กันยายน 2568
 3. วันที่ 1 มกราคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาด ไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

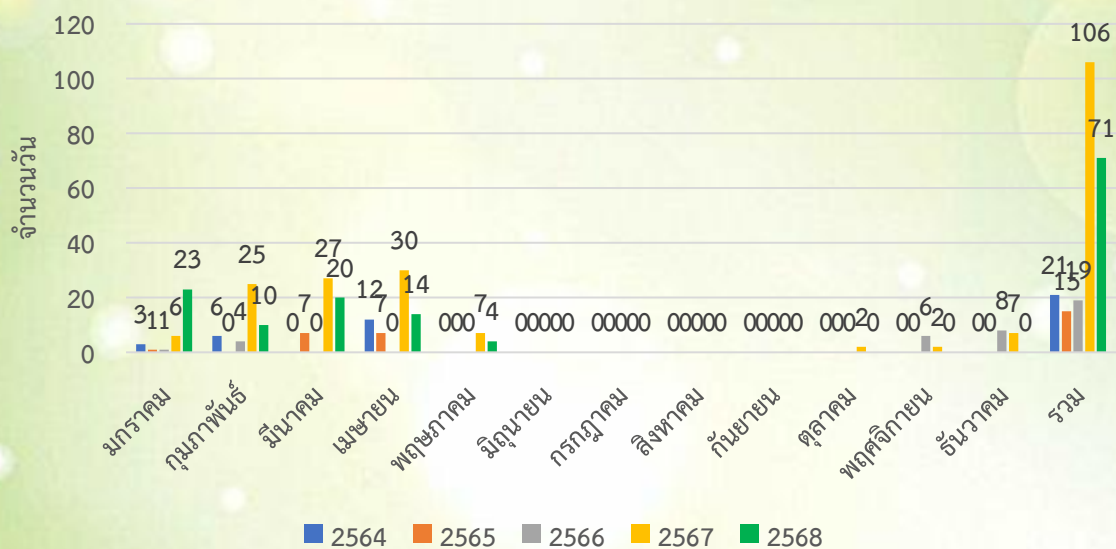
คุณภาพอากาศจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อมูลคุณภาพอากาศจังหวัดกาฬสินธุ์ จากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 07.00 นาฬิกา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2567 ถึง 30 กันยายน 2568 พบว่า เดือนธันวาคม 2567 ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน เกินมาตรฐานจำนวน 7 วัน โดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 16.3 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 48.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 30.8 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และปัญหาฝุ่นละออง PM_{2.5} มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นโดยช่วงต้นปี (มกราคม-เมษายน) มีค่าฝุ่นและจำนวนจุดความร้อนสูงกว่าช่วงอื่นอย่างชัดเจน โดยในเดือนมกราคม 2568 มีค่าฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินมาตรฐานจำนวน 23 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 23.8 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 87.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 46.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนกุมภาพันธ์ 2568 มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 10 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 17.1 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 67.6 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 35.3 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนมีนาคม 2568 ยังพบว่า ฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานต่อเนื่องหลายวันรวมจำนวน 20 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 16.8 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 87.7 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 45.1 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และเดือนเมษายน 2568 ช่วงต้นเดือนยังคงพบว่าฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 14 วัน โดยค่าต่ำสุดอยู่ที่ 26.6 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 66.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 39.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และสถานการณ์ฝุ่นละออง PM_{2.5} เริ่มดีขึ้นและมีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-กันยายน 2568 ดังแสดงในภาพที่ 34

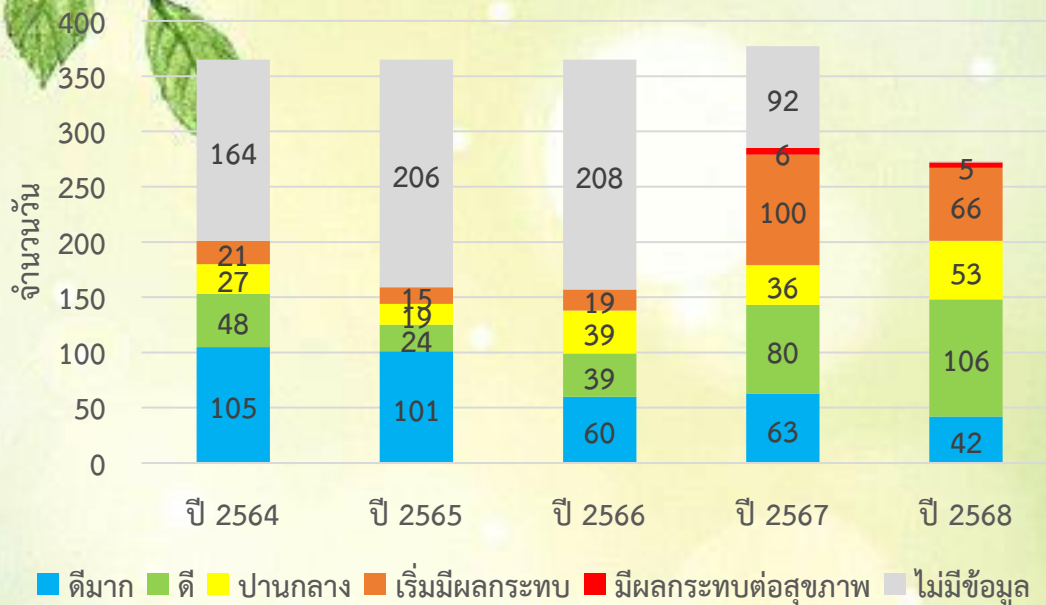

ภาพที่ 34 ค่า $PM_{2.5}$ เฉลี่ย 24 ชั่วโมงแยกตามสี่คุณภาพอากาศของจังหวัดกาฬสินธุ์ ตุลาคม 2567-กันยายน 2568

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินมาตรฐานในจังหวัดกาฬสินธุ์ ช่วงปี 2564-2568 จะเห็นว่า ช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายนของทุกปี เป็นช่วงที่พบว่ามีฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน จากข้อมูลคุณภาพอากาศของจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2568 (มกราคม-กันยายน) พบว่า จำนวนวันที่ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกินมาตรฐานมีจำนวนลดลงจากปี 2567 (มกราคม-ธันวาคม) ซึ่งเกินมาตรฐานจำนวน 106 วัน เหลือ 71 วัน ดังภาพที่ 35 และภาพที่ 36

ภาพที่ 35 แสดงจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินเกณฑ์มาตรฐานของจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2564-2568

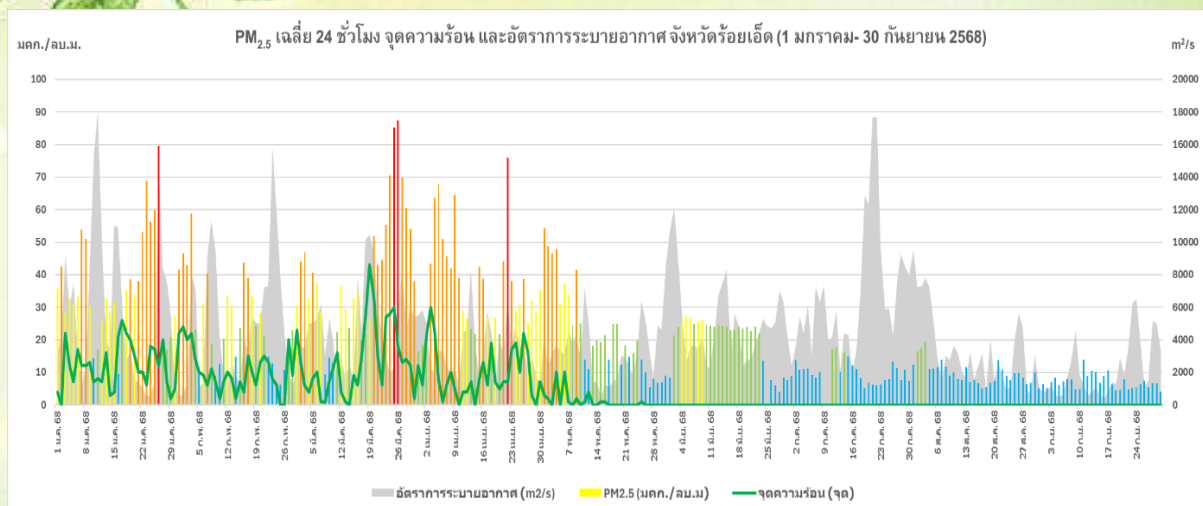
ภาพที่ 36 จำนวนวันของค่าดัชนีคุณภาพอากาศจังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – 2568

หมายเหตุ

- ข้อมูลปี พ.ศ. 2566 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2566
- ข้อมูลปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2568 – 30 กันยายน 2568
- วันที่ 1 มกราคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาด ไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

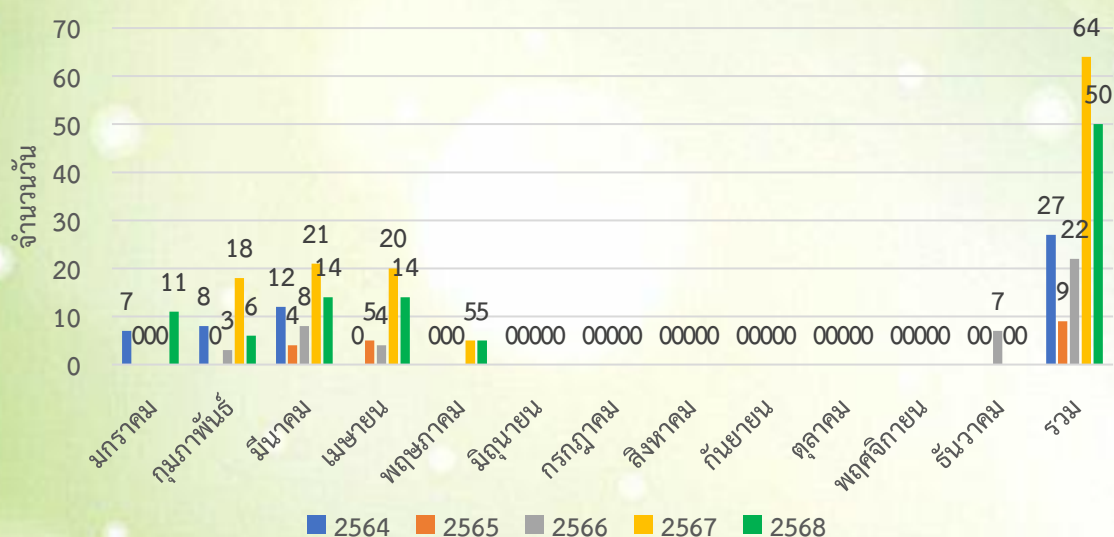
คุณภาพอากาศจังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อมูลคุณภาพอากาศจังหวัดร้อยเอ็ด จากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 07.00 นาฬิกา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึง 30 กันยายน 2568 พบว่า ในเดือนมกราคม 2568 มีค่าฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินมาตรฐานจำนวน 11 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 9.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 79.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 35.7 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนกุมภาพันธ์ 2568 มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 6 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 6.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 58.9 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 24.9 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนมีนาคม 2568 ยังพบว่า ฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานต่อเนื่องหลายวันรวมจำนวน 14 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 9.4 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 87.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 39.4 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และเดือนเมษายน 2568 ช่วงต้นเดือนยังคงพบว่าฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 14 วัน โดยค่าต่ำสุดอยู่ที่ 18.4 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 76.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 37.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และสถานการณ์ฝุ่นละออง PM_{2.5} เริ่มดีขึ้นและมีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-กันยายน 2568 ดังแสดงในภาพที่ 37

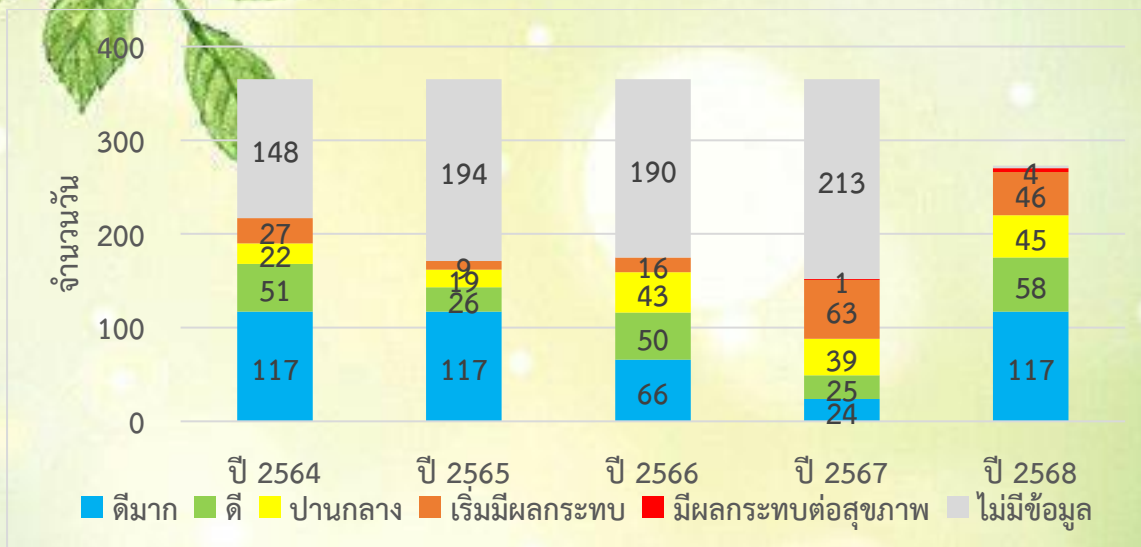

ภาพที่ 37 ค่า $PM_{2.5}$ เฉลี่ย 24 ชั่วโมงแยกตามสีคุณภาพอากาศของจังหวัดร้อยเอ็ด มกราคม-กันยายน 2568

ข้อมูลคุณภาพอากาศจังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2564-2567 เป็นผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศจากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศชั่วคราว ซึ่งมีการติดตั้งช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม ตรวจวัดเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ และในปี 2568 กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ บึงพลาญชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเริ่มตรวจวัดคุณภาพอากาศและรายงานผลผ่าน Application Air4Thai ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 เป็นต้นมา เมื่อเปรียบเทียบจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินมาตรฐานในจังหวัดร้อยเอ็ด ช่วงปี 2564-2568 จะเห็นว่า ช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายนของทุกปี เป็นช่วงที่พบว่ามีฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน จากข้อมูลคุณภาพอากาศของจังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2568 (มกราคม-กันยายน) พบว่า จำนวนวันที่ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เกินมาตรฐานมีจำนวนลดลงจากปี 2567 (มกราคม-พฤษภาคม) ซึ่งเกินมาตรฐานจำนวน 64 วัน เหลือ 50 วัน ดังภาพที่ 38 และ ภาพที่ 39

ภาพที่ 38 แสดงจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินเกณฑ์มาตรฐานของจังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2564-2568

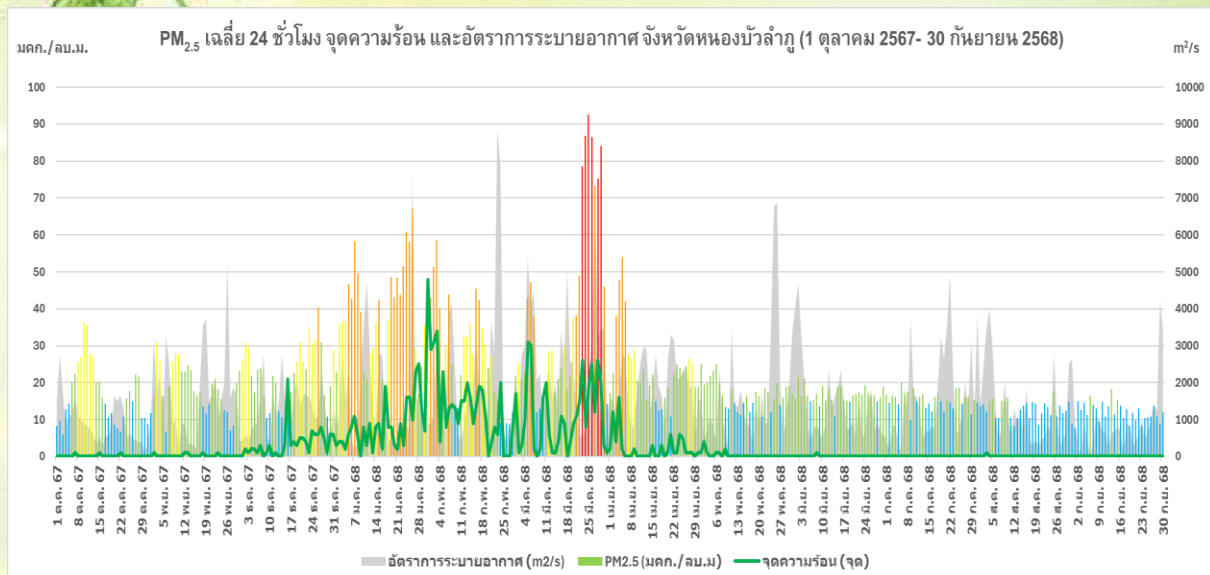

ภาพที่ 39 จำนวนวันของค่าดัชนีคุณภาพอากาศจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – 2568

- หมายเหตุ 1. ข้อมูลปี พ.ศ. 2566 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2566
 2. ข้อมูลปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2568 – 30 กันยายน 2568
 3. วันที่ 1 มกราคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาด ไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

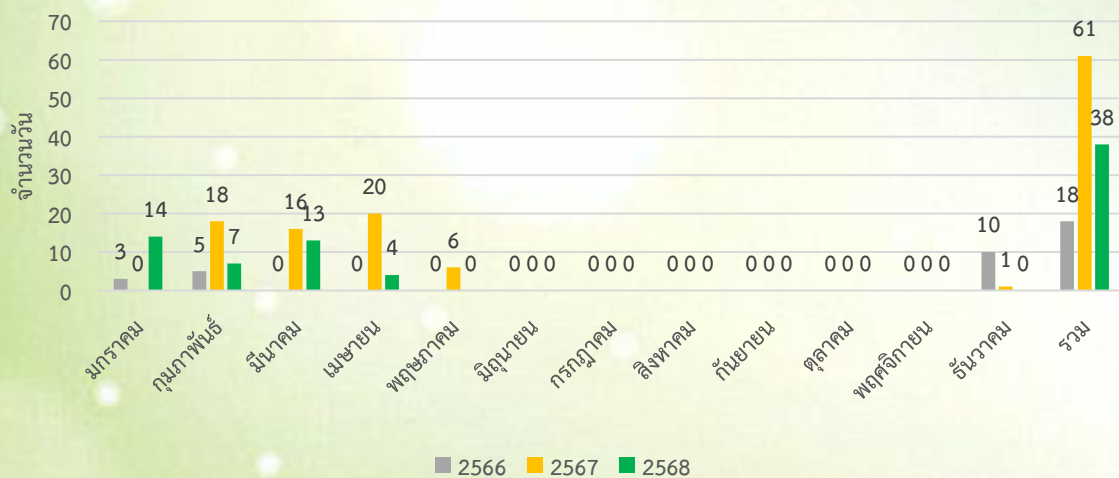
คุณภาพอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู

ข้อมูลคุณภาพอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู จากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 07.00 นาฬิกา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2567 ถึง 30 กันยายน 2568 พบว่า ในเดือนมกราคม 2568 มีค่าฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินมาตรฐานจำนวน 14 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 17.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 67.1 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 38.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนกุมภาพันธ์ 2568 มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 7 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 7.1 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 58.6 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 27.4 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนมีนาคม 2568 ยังพบว่า ฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานต่อเนื่องหลายวันรวมจำนวน 13 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 10.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 92.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 39.4 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และเดือนเมษายน 2568 ช่วงต้นเดือนยังคงพบว่าฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 4 วัน โดยค่าต่ำสุดอยู่ที่ 10.8 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 53.9 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 24.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และสถานการณ์ฝุ่นละออง PM_{2.5} เริ่มดีขึ้นและมีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-กันยายน 2568 ดังแสดงในภาพที่ 40

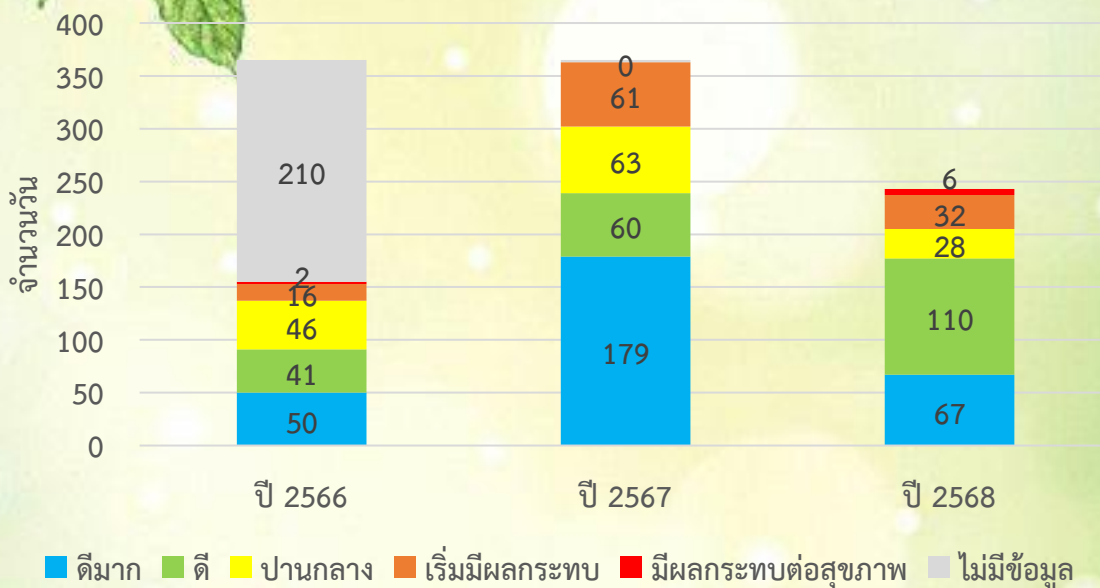

ภาพที่ 40 ค่า PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมงแยกตามสีคุณภาพอากาศของจังหวัดหนองบัวลำภู ตุลาคม 2567-กันยายน 2568

ข้อมูลคุณภาพอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2566-2567 เป็นผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศจากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศชั่วคราว ซึ่งมีการติดตั้งช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม ตรวจวัดเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} และในปี 2568 กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยเริ่มตรวจวัดคุณภาพอากาศและรายงานผลผ่าน Application Air4Thai ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 เป็นต้นมา เมื่อเปรียบเทียบจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินมาตรฐานในจังหวัดหนองบัวลำภู ช่วงปี 2566-2568 จะเห็นว่าช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายนของทุกปี เป็นช่วงที่พบว่า มีฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน จากข้อมูลคุณภาพอากาศของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2568 (มกราคม-กันยายน) พบว่า จำนวนวันที่ฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานมีจำนวนลดลงจากปี 2567 (มกราคม-ธันวาคม) ซึ่งเกินมาตรฐานจำนวน 61 วัน เหลือ 38 วัน ดังภาพที่ 41 และภาพที่ 42

ภาพที่ 41 แสดงจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินเกณฑ์มาตรฐานของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2566-2568

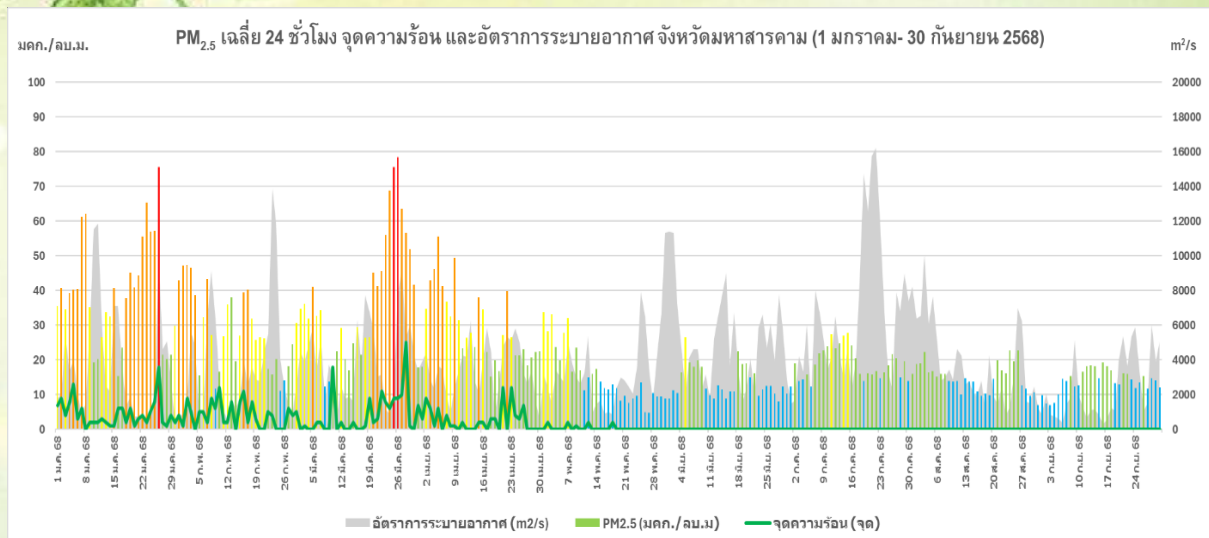

ภาพที่ 42 จำนวนวันของค่าดัชนีคุณภาพอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 – 2568

- หมายเหตุ
- ข้อมูลปี พ.ศ. 2566 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2566
 - ข้อมูลปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2568 – 30 กันยายน 2568
 - วันที่ 1 มกราคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาด ไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

คุณภาพอากาศจังหวัดมหาสารคาม

ข้อมูลคุณภาพอากาศจังหวัดมหาสารคาม จากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 07.00 นาฬิกา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึง 30 กันยายน 2568 พบว่า ในเดือนมกราคม 2568 มีค่าฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินมาตรฐานจำนวน 17 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 15.3 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 75.6 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 39.2 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนกุมภาพันธ์ 2568 มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 8 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 11.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 47.3 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 28.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เดือนมีนาคม 2568 ยังพบว่า ฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานต่อเนื่องหลายวัน รวมจำนวน 12 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 12.3 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 78.3 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 36.9 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และเดือนเมษายน 2568 ช่วงต้นเดือนยังคงพบว่าฝุ่นละออง PM_{2.5} มีค่าเกินมาตรฐานจำนวน 7 วัน โดยค่าต่ำสุดอยู่ที่ 15.1 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงสุดอยู่ที่ 55.6 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าเฉลี่ยทั้งเดือนเท่ากับ 29.3 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และสถานการณ์ฝุ่นละออง PM_{2.5} เริ่มดีขึ้นและมีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-กันยายน 2568 ดังแสดงในภาพที่ 43

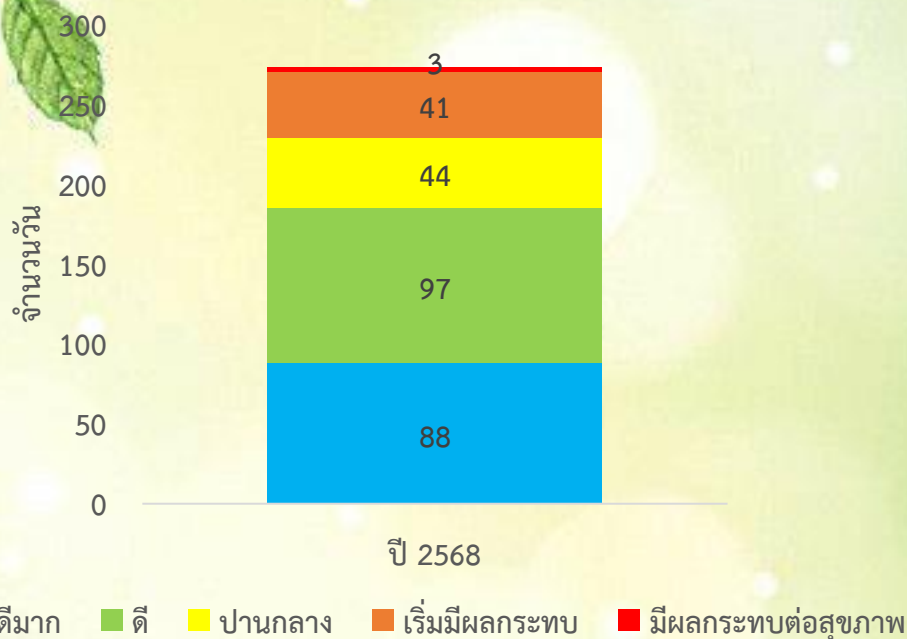

ภาพที่ 43 ค่า PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมงแยกตามสีคุณภาพอากาศของจังหวัดมหาสารคาม มกราคม-กันยายน 2568

ปี 2568 กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ ณ สวนสุขภาพประมวรสสุข อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเริ่มตรวจวัดคุณภาพอากาศและรายงานผลผ่าน Application Air4Thai ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 เป็นต้นมา โดยพบว่า จำนวนวันที่ฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินมาตรฐานช่วงเดือนมกราคม-กันยายน 2568 รวมทั้งสิ้น 44 วัน โดยเดือนมกราคม มีค่าฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานมากที่สุด รวม 17 วัน รองลงมาคือเดือนมีนาคม 12 วัน เดือนกุมภาพันธ์ 8 วัน และเดือนเมษายน 7 วัน ตามลำดับ ดังภาพที่ 44 และภาพที่ 45

ภาพที่ 44 แสดงจำนวนวันที่คุณภาพอากาศเกินเกณฑ์มาตรฐานของจังหวัดมหาสารคาม มกราคม-กันยายน 2568

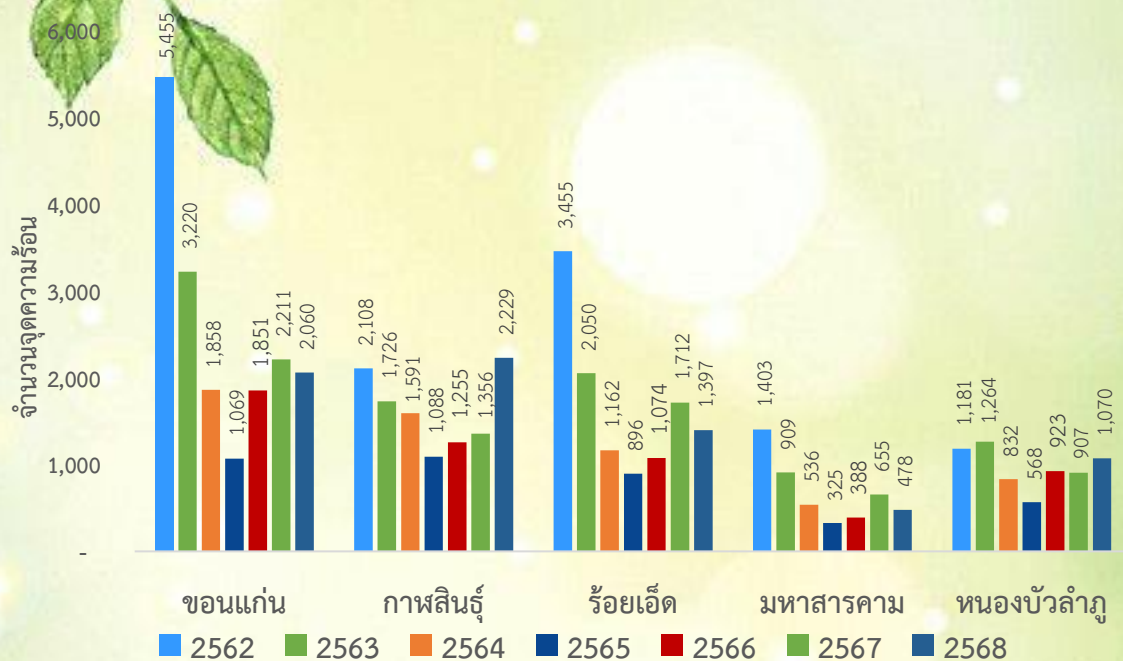
ภาพที่ 45 จำนวนวันของค่าดัชนีคุณภาพอากาศจังหวัดมหาสารคาม มกราคม- กันยายน 2568

หมายเหตุ 1. จังหวัดมหาสารคาม เริ่มมีการตรวจวัดคุณภาพอากาศ วันที่ 1 มกราคม 2568
 2. ข้อมูลปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2568 – 30 กันยายน 2568
 3. ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2566 ค่ามาตรฐานฝุ่นละอองขนาด ไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง เท่ากับ 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

6.2 สถานการณ์ข้อมูลจุดความร้อน

จากการติดตามข้อมูลจำนวนจุดความร้อนของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA โดยใช้ข้อมูลจากดาวเทียม Suomi NPP ระบบ VIIRS ตั้งแต่ปี 2562-2568 ช่วงเดือนมกราคม – เดือนพฤษภาคม พบว่า จำนวนจุดความร้อนในภาพรวมทั้ง 5 จังหวัดมีแนวโน้มลดลง จากปี 2562 ซึ่งมีจำนวนจุดความร้อน 13,602 จุด ปี 2563 มีจำนวนจุดความร้อน 9,169 จุด ปี 2564 มีจำนวนจุดความร้อน 5,979 จุดปี 2565 มีจำนวนจุดความร้อน 3,946 จุด ปี 2566 มีจำนวนจุดความร้อน 5,491 จุด ปี 2567 มีจำนวนจุดความร้อน 6,841 จุด และปี 2568 มีจำนวนจุดความร้อน 7,234 จุด ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนจุดความร้อนรายจังหวัดในปี 2568 พบว่า จำนวนจุดความร้อนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม มีจุดความร้อนลดลง ในขณะที่ จังหวัดกาฬสินธุ์ และหนองบัวลำภู มีจุดความร้อนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2567 รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 46 และตารางที่ 26

ภาพที่ 46 จำนวนจุดความร้อนพื้นที่รับผิดชอบของ สคพ.10 ปีพ.ศ. 2562 – 2568

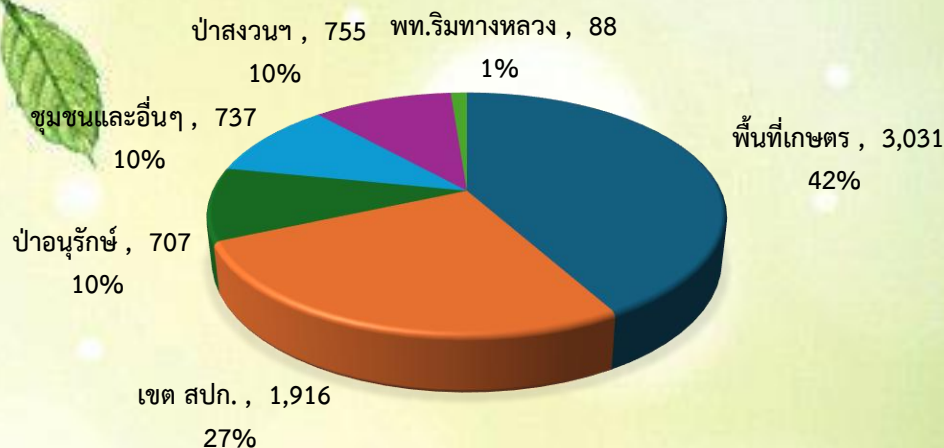
ตารางที่ 26 จำนวนจุดความร้อนสะสมรายจังหวัดจำแนกตามพื้นที่การใช้ประโยชน์ ปี 2568

จังหวัด	พื้นที่ เกษตร	เขต สปก.	ป่าสงวนฯ	ชุมชนและ อื่นๆ	ป่า อนุรักษ์	พื้นที่ริมทาง หลวง	รวม ทั้งหมด
กาฬสินธุ์	892	564	399	117	235	22	2,229
ขอนแก่น	889	453	158	241	277	42	2,060
ร้อยเอ็ด	716	346	79	215	30	11	1,397
หนองบัวลำภู	205	505	85	104	165	6	1,070
มหาสารคาม	329	48	34	60	0	7	478
รวม	3,031	1,916	707	737	755	88	7,234

ที่มา : - ข้อมูลจากดาวเทียม Suomi NPP ระบบ VIIRS ช่วงเดือนมกราคม – เดือนพฤษภาคม

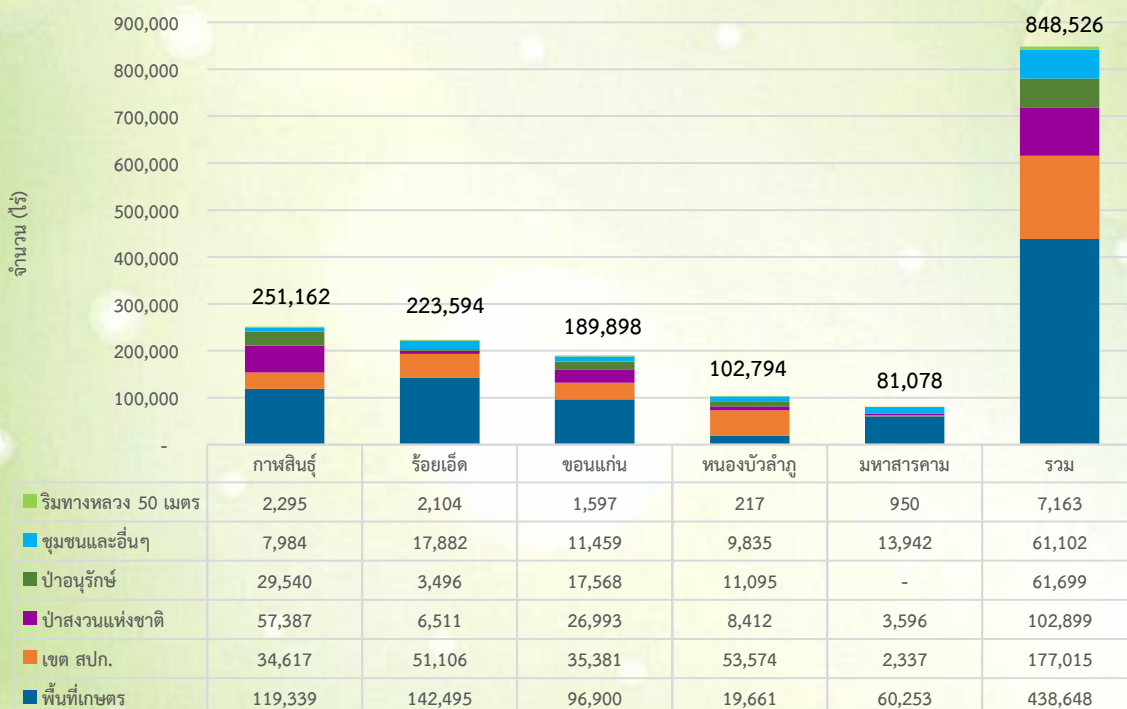
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) 2568

ปัญหาคุณภาพอากาศในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) มีสาเหตุหลักมาจากการเผาในที่โล่ง ทั้งการเผาในพื้นที่เกษตรและพื้นที่ป่า จากการติดตามข้อมูลจุดความร้อน (Hotspot) ของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA ในปี 2568 ช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด หนองบัวลำภู และมหาสารคาม พบว่า ในภาพรวมเกิดจุดความร้อนรวมทั้งสิ้น 7,234 จุด โดยจังหวัดกาฬสินธุ์ มีจุดความร้อนมากที่สุด คือ 2,229 จุด รองลงมาจังหวัดขอนแก่น 2,060 จุด ร้อยเอ็ด 1,397 จุด จังหวัดหนองบัวลำภู 1,070 จุด และจังหวัดมหาสารคาม 478 จุด ตามลำดับ โดยทั้ง 5 จังหวัด พบจุดความร้อนมากที่สุดในพื้นที่เกษตร

ภาพที่ 47 สัดส่วนจุดความร้อนจำแนกตามลักษณะการพื้นที่ที่รับผิดชอบ

จุดความร้อนปี 2568 จำแนกตามลักษณะพื้นที่ที่รับผิดชอบ ได้แก่ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ริมทางหลวง 50 เมตร พื้นที่เกษตร พื้นที่ชุมชนและพื้นที่อื่นๆ พบว่า จำนวนจุดความร้อนที่เกิดขึ้นทั้งหมดจำนวน 7,234 จุด เกิดขึ้นมากที่สุดในพื้นที่เกษตรจำนวน 3,031 จุด (ร้อยละ 42) พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจำนวน 1,916 จุด (ร้อยละ 27) พื้นที่ป่าอนุรักษ์จำนวน 707 จุด (ร้อยละ 10) พื้นที่ชุมชนและพื้นที่อื่น ๆ จำนวน 737 จุด (ร้อยละ 10) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 755 จุด (ร้อยละ 10) พื้นที่ริมทางหลวง 50 เมตร จำนวน 88 จุด (ร้อยละ 1) ตามลำดับ ดังแสดงในภาพที่ 47

ภาพที่ 48 พื้นที่เผาไหม้สะสมรายจังหวัดช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2568

ที่มา : - สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) 2568

จากข้อมูลพื้นที่เผาไหม้สะสมรายจังหวัด ของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ช่วงเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม 2568 พบว่า ในภาพรวมของทั้ง 5 จังหวัด พื้นที่เกษตรเป็นพื้นที่ที่มีการเผาไหม้สะสมมากที่สุด จำนวน 438,648 ไร่ (ร้อยละ 52) รองลงมาเป็นพื้นที่เขต สปก. 177,015 ไร่ (ร้อยละ 21) และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 102,899 ไร่ (ร้อยละ 12) ตามลำดับ โดยจังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่เผาไหม้สะสมมากที่สุด คิดเป็นจำนวน 251,162 ไร่ (ร้อยละ 30) รองลงมาคือจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 223,594 ไร่ (ร้อยละ 26) จังหวัดขอนแก่น จำนวน 189,898 ไร่ (ร้อยละ 22) จังหวัด หนองบัวลำภู จำนวน 102,794 ไร่ (ร้อยละ 12) และจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 81,078 ไร่ (ร้อยละ 10) ตามลำดับ ดังแสดงในภาพที่ 48

6.3 การจัดการมลพิษทางอากาศโดย ตรวจสอบ ตรวจจับและห้ามใช้รถยนต์ควันดำ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ร่วมกับจังหวัดขอนแก่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ ประกอบด้วย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดขอนแก่น สำนักงานขนส่งจังหวัดขอนแก่น เทศบาลนครขอนแก่น สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ได้ดำเนินงานตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีในด้านการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก ($PM_{2.5}$) โดยเฉพาะมลพิษจากรถยนต์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 ไม่ให้มีการระบายควันดำที่เกินค่ามาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด โดยต้องไม่เกินร้อยละ 30 ในปี 2568 ช่วงวิกฤตฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ มีรถยนต์ที่เข้าตรวจวัดควันดำ ทั้งหมด 1,215 คัน พบว่า มีควันดำเกินค่ามาตรฐาน จำนวน 102 คัน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 การตรวจสอบ ตรวจจับและห้ามใช้รถยนต์ควันดำ

รถยนต์ตาม พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535			รถยนต์ตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522	
ตรวจ (คัน)	ค่าควันดำเกินค่ามาตรฐานและออกคำสั่งห้ามใช้ชั่วคราว (คัน)	ยกเลิกคำสั่งห้ามใช้ชั่วคราว (คัน)	ตรวจ (คัน)	ค่าควันดำเกินค่ามาตรฐานและออกคำสั่งห้ามใช้ชั่วคราว(คัน)
1,021	93	75	194	9
รวม 1,215 คัน ยกเลิกคำสั่งห้ามใช้ชั่วคราว 84 คัน คงเหลือค้างคำสั่ง 18 คัน				

ที่มา: ส่วนตรวจและบังคับใช้กฎหมาย 2568, สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ดำเนินงานตามโครงการ“**รถรัฐลดมลพิษ**” เพื่อให้รถยนต์ราชการในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานในจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด หนองบัวลำภู และมหาสารคาม มีการระบายมลพิษทางอากาศและเสียงไม่เกินค่ามาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดในระดับเข้มข้นเพื่อลดปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ ให้สอดคล้องกับ “แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ รถยนต์ราชการที่เป็นเครื่องยนต์แบบจุดระเบิดด้วยการอัด (ดีเซล) กำหนดค่าควันดำไม่เกินร้อยละ 25 (สำหรับรถยนต์ทั่วไปค่ามาตรฐานควันดำไม่เกินร้อยละ 30) เมื่อตรวจวัดด้วยเครื่องตรวจวัดควันดำแบบวัดความทึบแสง และมีค่าระดับเสียงไม่เกิน 100 dBA โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 จำนวนรถยนต์ที่เข้าตรวจวัดควันดำจากหน่วยงานราชการ

จังหวัด	วันที่ตรวจ	ตรวจ (คัน)	หน่วยงานร่วมตรวจ	ผ่าน (คัน)	ไม่ผ่าน (คัน)
ขอนแก่น	26 ก.พ./20 มิ.ย. 68	10	2	10	0
กาฬสินธุ์	17 มิ.ย. 68	26	10	25	1
ร้อยเอ็ด	19 มิ.ย. 68	20	3	18	2
หนองบัวลำภู	12 มิ.ย. 68	6	1	6	0
มหาสารคาม	16 มิ.ย. 68	42	21	42	0
รวม		104	37	101	3

ที่มา: ส่วนตรวจและบังคับใช้กฎหมาย 2568, สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

6.4 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการคุณภาพอากาศในพื้นที่

6.4.1 ปัญหาจากแหล่งกำเนิดฝุ่นละออง

1) การเผาในที่เกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดหลักของปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกษตรกรยังคงพึ่งพาการเผาตอซังและเศษวัสดุทางการเกษตร (เช่น อ้อย และ ข้าว) เนื่องจากเป็นวิธีที่ลงทุนไม่สูงและรวดเร็วที่สุดในการเตรียมพื้นที่เพาะปลูก เพราะขาดแคลนแรงงานและมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเครื่องจักรกลการเกษตรที่มีราคาสูงหรือจัดการเศษวัสดุโดยการไม่เผา

2) มลพิษในเขตพื้นที่เมือง การคมนาคมและการขนส่ง โดยเฉพาะรถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลที่มีการใช้งานบรรทุกของหนัก รถยนต์มีอายุการใช้งานมากเครื่องยนต์เก่า และขาดการบำรุงรักษาเครื่องยนต์ ซึ่งรถยนต์กลุ่มนี้มีการระบายมลพิษฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ในปริมาณที่สูง และมีค่าควันดำเกินค่ามาตรฐานที่กำหนด

3) มลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ที่มีการเผาไหม้เชื้อเพลิงไม่สมบูรณ์ และประสิทธิภาพของระบบบำบัดมลพิษบางแห่งยังไม่เพียงพอ

6.4.2 ปัญหาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพอากาศ

สภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศในช่วงฤดูแล้ง โดยเฉพาะช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน มีสภาพอากาศปิด (Temperature Inversion) และความกดอากาศสูง อัตราการระบายอากาศต่ำ ทำให้การไหลเวียนและถ่ายเทของอากาศไม่ดี ส่งผลให้ฝุ่นละอองเกิดการสะสมในพื้นที่และมีระดับความเข้มข้นที่สูง

6.4.3 ปัญหาด้านการบริหารจัดการและบังคับใช้กฎหมาย

1) การกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายการห้ามเผาในที่เกษตรกรรมยังไม่เข้มงวดและไม่ทั่วถึง เนื่องจากปัญหาเชิงพื้นที่ ข้อจำกัดด้านกำลังคนและงบประมาณ รวมถึงผู้บริหารระดับท้องถิ่นบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเทียบเท่ากับมิติทางเศรษฐกิจ

2) การขาดการบูรณาการที่ต่อเนื่อง การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเกษตรฯ กระทรวงทรัพยากรฯ กระทรวงมหาดไทย อาจยังไม่เป็นเอกภาพและต่อเนื่องในทุกระดับตั้งแต่มุมกลางถึงท้องถิ่น โดยเฉพาะการจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณ

6.4.4 ปัญหาด้านสังคมและความเข้าใจ

ประชาชนบางส่วนยังขาดความตระหนักถึงอันตรายระยะยาวของฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ ต่อสุขภาพหรือบางส่วนมองว่าการเผาเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ยากจะเปลี่ยนแปลง

6.5 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการคุณภาพอากาศในพื้นที่

1) การเผาในที่โล่งเพื่อการเกษตร (Open Burning) เป็นแหล่งกำเนิด PM2.5 ที่ใหญ่ที่สุด ใน พื้นที่เกษตรกรรม และ เขต ส.ป.ก. ที่เป็นแหล่งปัญหาหลักโดยเฉพาะการเผาอ้อยและตอซังข้าว อุปสรรค: เกษตรกรขาดทางเลือก/ขาดเครื่องมือในการจัดการเศษวัสดุทางการเกษตร เนื่องจากมีต้นทุนสูงและแรงงานไม่เพียงพอต่อการเก็บเกี่ยวแบบไม่เผา

2) การกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายการห้ามเผาในพื้นที่เกษตรกรรมยังไม่เข้มแข็งพอ เนื่องจากปัญหาเชิงพื้นที่และบุคลากรท้องถิ่นมีจำกัด ขณะที่ผู้บริหารระดับท้องถิ่นบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเทียบเท่ากับมิติทางเศรษฐกิจ

3) มลพิษจากแหล่งอื่น (ยานยนต์และอุตสาหกรรม) ยังมีการปล่อยควันดำจากรถยนต์ดีเซลเก่าจำนวนมาก โดยเฉพาะรถบรรทุกที่ใช้ขนส่งผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงการปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (เช่น โรงงานน้ำตาล) ที่ยังมีประสิทธิภาพการบำบัดไอเสียต่ำ

6.6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหา

6.6.1 มาตรการส่งเสริมการเกษตรปลอดการเผาแบบครบวงจร

1) การให้แรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ กำหนด "ราคาอ้อยปลอดการเผา" ที่สูงกว่าอ้อยเผาอย่างชัดเจนและบังคับใช้จริง โดยให้โรงงานอุตสาหกรรมเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน รวมถึงการให้ "สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำพิเศษ" แก่เกษตรกรที่ต้องการซื้อ/เช่าเครื่องจักรสำหรับจัดการเศษวัสดุ

2) การสนับสนุนเทคโนโลยีและเครื่องมือ จัดตั้งศูนย์บริการเครื่องจักรกลเกษตร ระดับตำบล/อำเภอ เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงบริการโลกาภิวัตน์ อัดฟาง หรือเก็บเกี่ยวแบบไม่เผาในราคาที่ถูกลงหรือเท่ากับต้นทุนการเผา

3) การใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุ ส่งเสริมอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับการใช้เศษวัสดุ เช่น การนำตอซังไปผลิตเชื้อเพลิงอัดเม็ด หรือการทำปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ให้กับเศษวัสดุที่เคยถูกเผาทิ้ง

6.6.2 มาตรการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมาย

1) การยกระดับการเฝ้าระวัง บูรณาการการใช้เทคโนโลยีเพื่อติดตามการเผา : ใช้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม (Hotspot) และโดรนเพื่อระบุพื้นที่เผาไหม้แบบเรียลไทม์ และส่งสัญญาณแจ้งเตือนไปยัง อปท. ในพื้นที่ทันทีที่ตรวจพบ พร้อมทั้งสร้างระบบการประเมินผลการดำเนินการห้ามเผาของ อปท. อย่างเป็นระบบ

2) การบังคับใช้กฎหมาย กำหนดบทลงโทษที่รุนแรงและโปร่งใส : ปรับเพิ่มโทษทางปกครองและอาญาสำหรับการเผาในที่โล่ง และสร้างกลไกการรายงานผลการจับกุม/ลงโทษที่เปิดเผยมต่อสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้มแข็งต่อกฎหมาย

3) การจัดการระดับท้องถิ่น บรรจุ "การลดมลพิษอากาศ" เป็น KPI บังคับของผู้บริหาร อปท. : ให้การแก้ไขปัญหาหมอกควันเป็นวาระเร่งด่วนที่ต้องมีผลสัมฤทธิ์ โดยเชื่อมโยงกับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในอนาคต เช่น กำหนดเป้าหมายการลดจุดความร้อนและพื้นที่เผาไหม้ร่วมกับท้องถิ่น และจัดให้มีระบบการให้รางวัลหรือยกย่อง แก่ชุมชนหรือตำบลที่สามารถลดการเผาไหม้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

6.6.3 มาตรการควบคุมมลพิษจากแหล่งอื่น

1) มลพิษจากยานยนต์ เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจวัดควันดำและจำกัดการวิ่ง: บังคับใช้มาตรฐานการตรวจสภาพรถยนต์เก่า โดยเฉพาะรถขนส่งขนาดใหญ่ให้เข้มข้นขึ้นในช่วงฤดูแล้ง และกำหนด "เขตควบคุมมลพิษอากาศ" ในพื้นที่เมืองหลัก เพื่อจำกัดการเข้าออกของรถควันดำเกินมาตรฐานในช่วงวิกฤต

2) กำหนดให้เป็นนโยบายระดับจังหวัด: ขยายโครงการ "รณัฐลดมลพิษ" ให้เป็น วาระเร่งด่วนของ จังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดควรออกคำสั่งให้หน่วยงานราชการทุกสังกัดในพื้นที่ ต้องนำรถยนต์เข้ารับการ ตรวจวัดและบำรุงรักษาเชิงป้องกันอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง พิจารณาทบทวนและกำหนดค่า มาตรฐานควินด้าสำหรับรถราชการให้เข้มงวดกว่าร้อยละ 25 ในอนาคต (เช่น ร้อยละ 20) เพื่อให้เป็น แบบอย่างที่ดีในการจัดการมลพิษ

3) มลพิษจากอุตสาหกรรม บังคับใช้การติดตั้งระบบตรวจวัดมลพิษต่อเนื่อง (CEMS): กำหนดให้ โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการปล่อยฝุ่น (เช่น โรงงานที่ใช้ชีวมวลเป็นเชื้อเพลิง) ต้อง ติดตั้ง CEMS เพื่อรายงานผลการปล่อยมลพิษแบบเรียลไทม์ต่อหน่วยงานกำกับดูแล

4) ถ่ายทอดเทคโนโลยี: จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่เกษตรกรใน พื้นที่เกษตรกรรม และ เขต ส.ป.ก. เกี่ยวกับผลกระทบของการเผาต่อสุขภาพและผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงวิธีการจัดการซากพืชที่ เหมาะสมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บทบาทผู้นำชุมชน: สร้างเครือข่ายผู้นำชุมชน และ อาสาสมัครพิทักษ์ สิ่งแวดล้อม (อสส.) ในการทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเฝ้าระวังการเผาในระดับท้องถิ่น

สถาบันการชน ข้อร้องเรียนและการ จัดการมลพิษ

7.1 ติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และหนองบัวลำภู ซึ่งมีแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัตินี้ จำนวน 3,392 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 3 ตุลาคม 2568) มีการดำเนินการติดตามตรวจสอบแล้วจำนวน 578 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.04 แหล่งกำเนิดมลพิษที่มีการดำเนินการติดตามตรวจสอบแยกประเภทประกอบด้วย อาคารบางประเภทและบางขนาด จำนวน 199 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรม 134 แห่ง สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 102 แห่ง ฟาร์มเลี้ยงสุกร 26 แห่ง ที่ดินจัดสรร 20 แห่ง และอื่นๆ 17 แห่ง

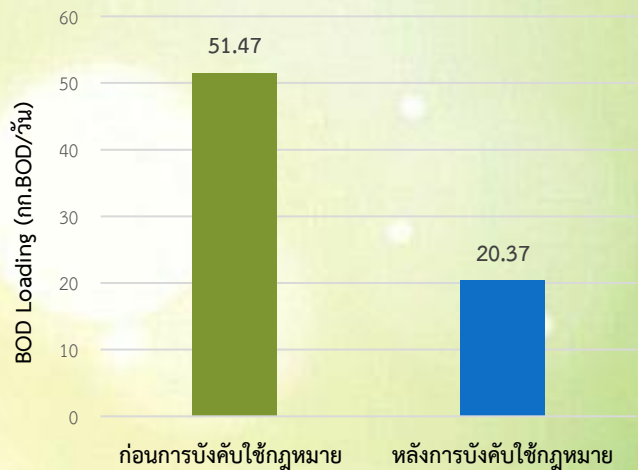
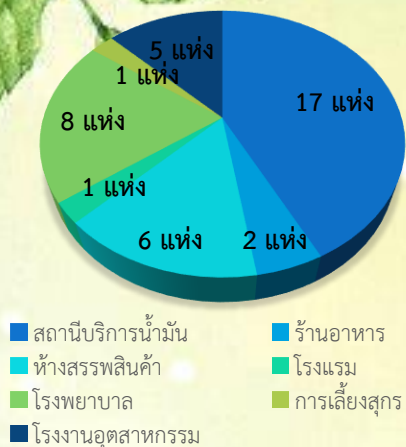
ตารางที่ 29 ฐานข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษแยกตามจังหวัด

จังหวัด	จำนวน (แห่ง)	ตรวจสอบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2568 (แห่ง)	ร้อยละ
ขอนแก่น	1,610	276	17.14
กาฬสินธุ์	607	69	11.37
มหาสารคาม	468	80	17.09
ร้อยเอ็ด	541	81	14.97
หนองบัวลำภู	166	72	43.37
รวมทั้งหมด	3,392	578	17.04

ที่มา: ส่วนตรวจและบังคับใช้กฎหมาย ตุลาคม 2568 , สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

ติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษเป้าหมาย ในโครงการ “ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568” พื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดขอนแก่น จำนวน 40 แห่ง ได้แก่ สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 17 แห่ง อาคารห้างสรรพสินค้า 6 แห่ง อาคารโรงพยาบาล 8 แห่ง อาคารโรงแรม 1 แห่ง อาคารร้านอาหาร 2 แห่ง การเลี้ยงสุกร 1 แห่ง และโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง โดยสามารถเก็บตัวอย่างน้ำได้ทั้ง 32 แห่ง

และติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองของแหล่งกำเนิดมลพิษเดิมที่มีอยู่ก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ที่ยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือมีการขอขยายระยะเวลาปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียและครบกำหนดคำสั่งฯ จำนวน 9 แห่ง ประกอบด้วย ร้านอาหาร จำนวน 1 แห่ง สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน 1 แห่ง และโรงพยาบาล จำนวน 7 แห่ง พบว่า หลังครบกำหนดขยายเวลา ได้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม เป็นการปฏิบัติตามคำสั่ง 5 แห่ง (ร้อยละ 55.55) และอยู่ระหว่างคำสั่งฯ 4 แห่ง (ร้อยละ 44.44)

ภาพที่ 49 ประเภทแหล่งกำเนิดมลพิษ ทั้ง 40 แห่ง ที่ลงพื้นที่ในจังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดขอนแก่น

โดย แหล่งกำเนิดมลพิษจากทั้งหมด 40 แห่ง มีปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้น 4,139 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD Loading) ก่อนการบังคับใช้กฎหมาย เท่ากับ 51.47 กก.BOD/วัน และภายหลังการบังคับใช้กฎหมายมีค่า BOD Loading เท่ากับ 20.37 กก.BOD/วัน หรือมีค่า BOD Loading ลดลง 31.11 กก.BOD/วัน หรือ คิดเป็นร้อยละ 60.44

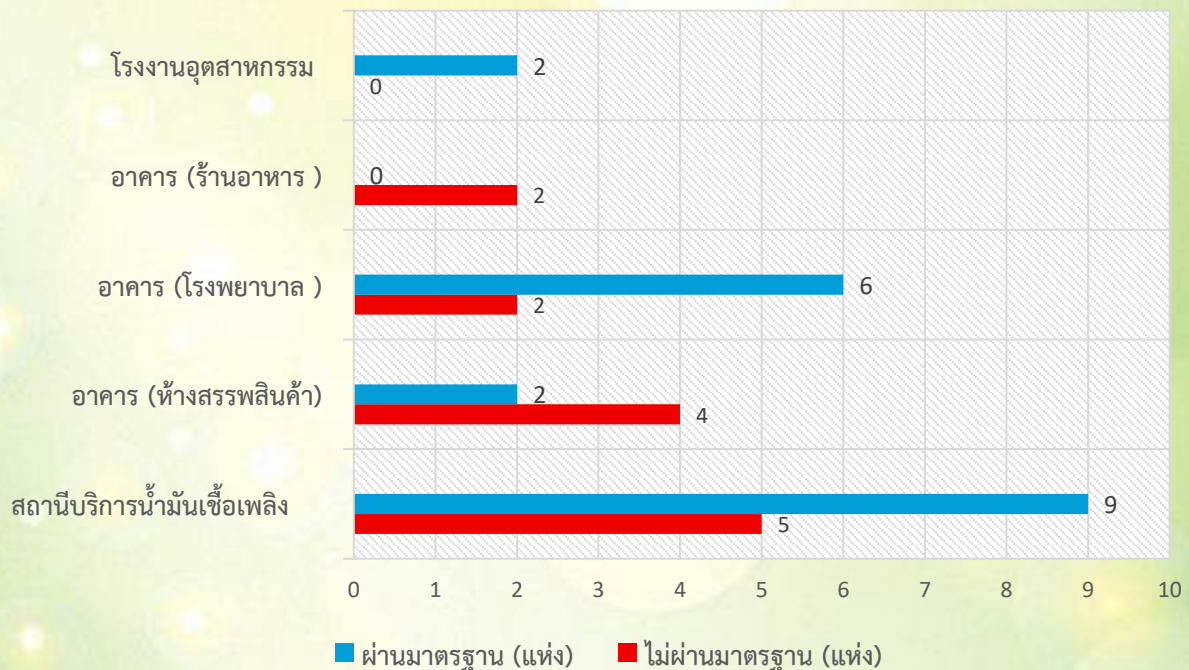
ตารางที่ 30 แหล่งกำเนิดมลพิษ ตามมาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีจำนวน 40 แห่ง

ลำดับ	ประเภท แหล่งกำเนิดมลพิษ	ตรวจสอบ (แห่ง)	ไม่ ระบาย น้ำทิ้ง	เก็บ น้ำ ไม่ได้	การเก็บตัวอย่างน้ำ		
					เก็บ ตัวอย่าง	ผ่าน Std.	ไม่ผ่าน Std.
1	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	17	1	2	14	9	5
2	อาคาร (ห้างสรรพสินค้า)	6	-	-	6	2	4
3	อาคาร (โรงพยาบาล)	8	-	-	8	6	2
4	อาคาร (ร้านอาหาร)	2	-	-	2	-	2
5	อาคาร (โรงแรม)	1	1	-	-	-	-
6	โรงงานอุตสาหกรรม	5	3	-	2	2	-
7	การเลี้ยงสุกร	1	1	-	-	-	-
รวม		40	6	2	32	19	13

ที่มา: ส่วนตรวจและบังคับใช้กฎหมาย ตุลาคม 2568, สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)

ผลการตรวจและบังคับใช้กฎหมาย พบว่า มีแหล่งกำเนิดมลพิษระบายน้ำทิ้งออกสู่ภายนอก จำนวน 34 แห่ง และเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษทำการเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งได้ จำนวน 32 แห่ง พบว่า มีคุณภาพน้ำทิ้งเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด 19 แห่ง (คิดเป็นร้อยละ 59.38) ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน 13 แห่ง (คิดเป็นร้อยละ 40.62) ในจำนวนแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีคุณภาพน้ำทิ้งไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เจ้าพนักงานควบคุม

มลพิษทำการออกคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 82(2) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เพื่อให้ดำเนินการจัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะบำบัดน้ำเสียทั้งหมดให้มีลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กฎหมายกำหนดในระยะเวลา 120 วัน จำนวนทั้งหมด 13 แห่ง

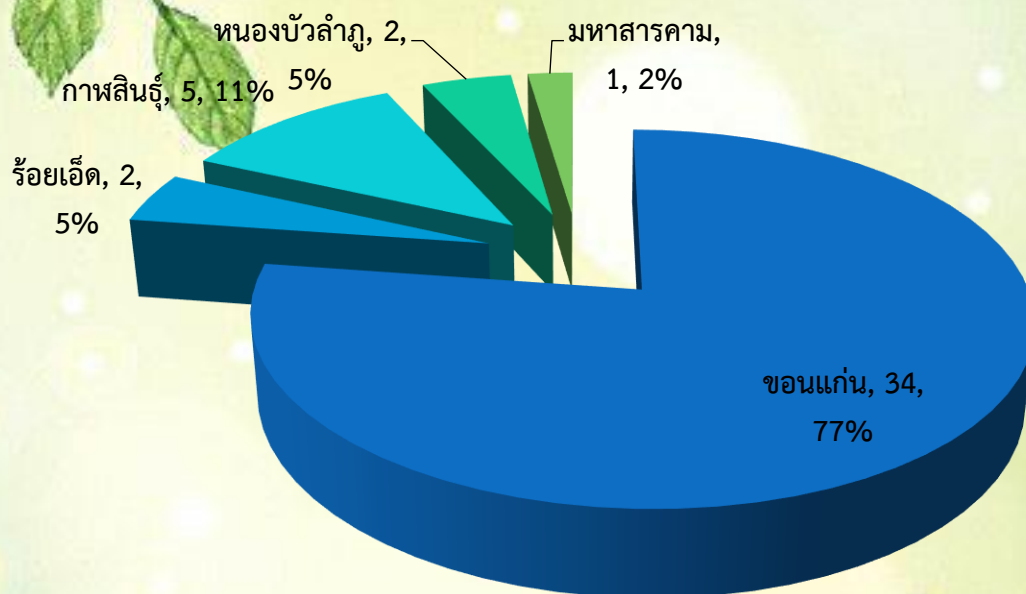
ภาพที่ 50 ผลการตรวจและบังคับใช้กฎหมาย แหล่งกำเนิดมลพิษที่มีการระบายน้ำทิ้งออกสู่ภายนอก ทั้ง 32 แห่งใน จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดขอนแก่น

7.2 การจัดการเหตุร้องเรียนและสนับสนุนการกิจตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อม

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ร่วมกับหน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และหนองบัวลำภู โดยสำนักงานฯ ได้รับเรื่องร้องเรียนและขอความอนุเคราะห์ รวมทั้งสิ้น 44 เรื่อง โดยมีผลการดำเนินงานแล้วเสร็จจนได้ข้อยุติ 40 เรื่อง และอยู่ระหว่างดำเนินการ 4 เรื่อง (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2568) มีรายละเอียดดังนี้

7.2.1 จำนวนเรื่องร้องเรียน และช่องทางการร้องเรียน

ในปีงบประมาณ 2568 ได้รับแจ้งเรื่องร้องเรียนปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ จำนวน 44 เรื่อง โดยได้รับแจ้งเรื่องร้องเรียนในจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 34 เรื่อง รองลงมา คือ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 5 เรื่อง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 เรื่อง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 2 เรื่อง และจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 เรื่อง ตามลำดับ รายละเอียดดังภาพที่ 51

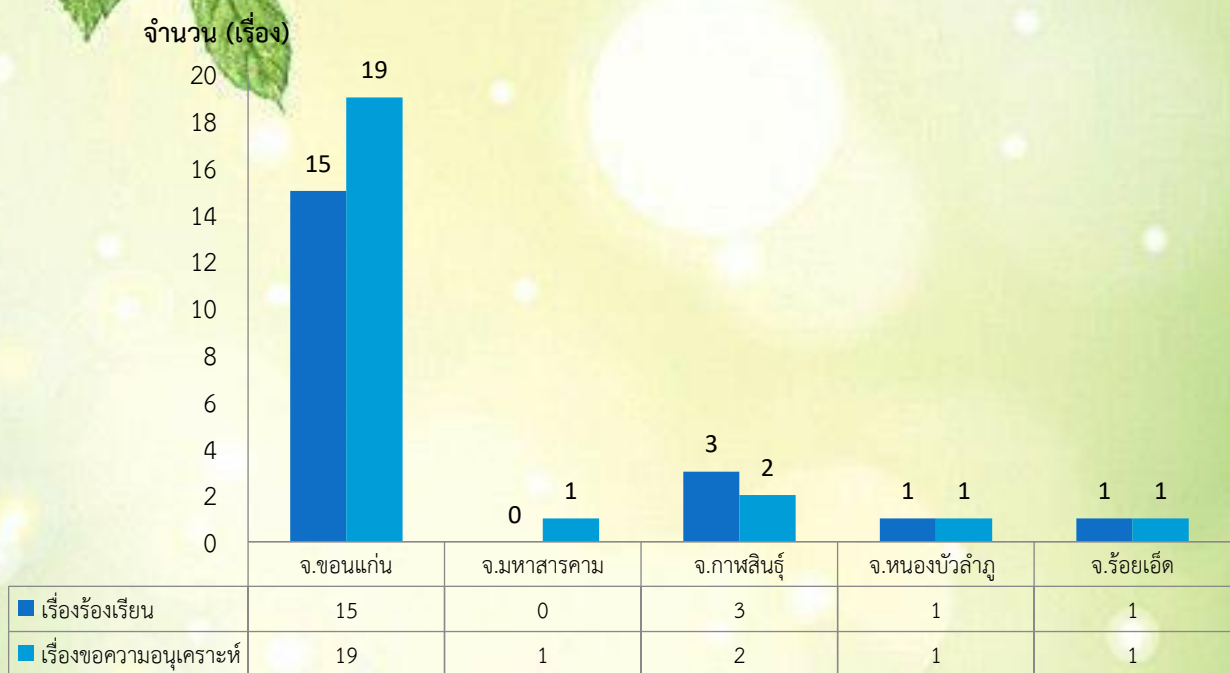

ภาพที่ 51 แผนภูมิแสดงร้อยละของเรื่องร้องเรียนปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมแยกจังหวด

สำหรับช่องทางกรร่งเรียน สำนักงานฯ ได้รับการประสานแจ้งเรื่องร้องเรียนร้องเรียนโดยตรงผ่านสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (โทรศัพท์ จดหมาย ช่องทางออนไลน์ มาด้วยตนเอง) และจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มากที่สุด จำนวนอย่างละ 13 เรื่อง รองลงมา คือ จากกรมควบคุมมลพิษ (ระบบฐานข้อมูลเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษและแหล่งกำเนิดมลพิษ (ECAP: Epetition Complaint and pollution) จำนวน 7 เรื่อง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดในพื้นที่ ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด จำนวนอย่างละ 3 เรื่อง และอื่นๆ จำนวน 5 เรื่อง รายละเอียดดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ช่องทางรับเรื่องร้องเรียน ในพื้นที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ประจำปีงบประมาณ 2568

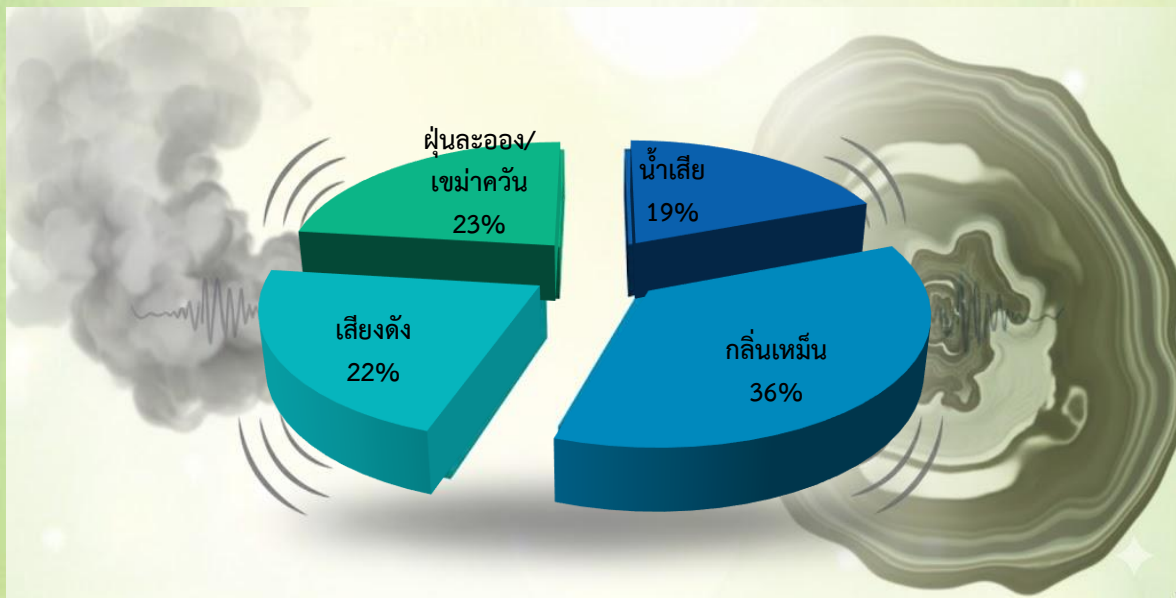
ลำดับที่	ช่องทาง	จำนวนเรื่องร้องเรียน (เรื่อง)
1	กรมควบคุมมลพิษ (ระบบฐานข้อมูลเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษและแหล่งกำเนิดมลพิษ (ECAP: Epetition Complaint and pollution)	7
2	ร้องเรียนโดยตรงผ่านสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (โทรศัพท์ จดหมาย ช่องทางออนไลน์ ฯลฯ)	13
3	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)	13
4	ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด	3
5	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด	3
6	อื่นๆ (อำเภอ กอ.รมน. สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด)	5
	รวม	44

ภาพที่ 52 แผนภูมิแสดงเรื่องร้องเรียนปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมรายจังหวัด

7.2.2 ปัญหาเรื่องร้องเรียน

ปัญหามลพิษที่ได้รับแจ้งเรื่องร้องเรียนสูงสุด คือ ปัญหากลิ่นเหม็น รองลงมาคือ ปัญหาเสียงดัง ฝุ่นละออง/เขม่าควัน และปัญหามลพิษทางน้ำ ตามลำดับ รายละเอียดดังภาพที่ 53

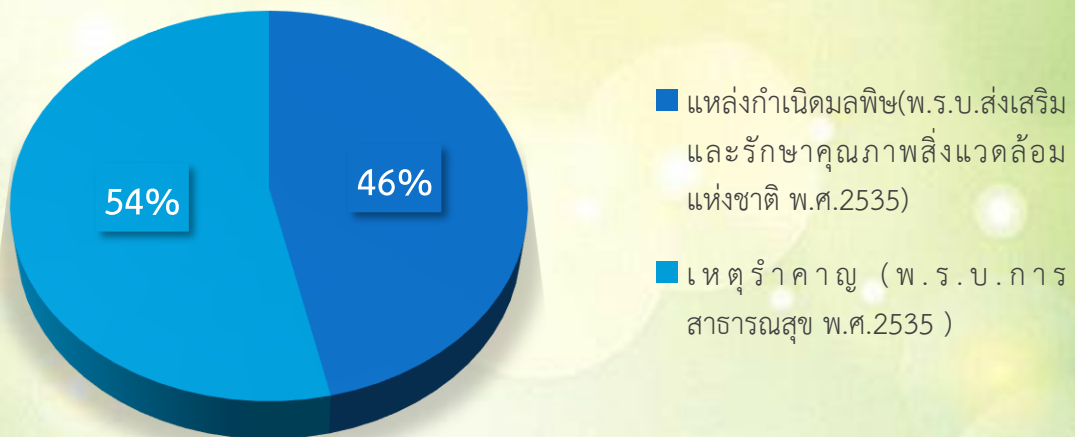

หมายเหตุ : กรณีร้องเรียนบางเรื่อง มีปัญหามลพิษหลายประเภท

ภาพที่ 53 แผนภูมิแสดงจำนวนเรื่องร้องเรียนแยกตามประเภทมลพิษ

7.2.3 สถานที่ที่มีการร้องเรียนปัญหามลพิษ

สถานที่ที่เกิดการร้องเรียนจำแนกตามแหล่งกำเนิดมลพิษที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อาทิ การเลี้ยงสุกร โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า โรงฆ่าสัตว์ จำนวน 20 เรื่อง (ร้อยละ 46) ส่วนสถานที่อื่นๆ ที่ไม่เข้าข่ายแหล่งกำเนิดมลพิษ แต่อาจเข้าข่ายเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพภายใต้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หรือเกิดขึ้นในส่วนบุคคลหรือที่สาธารณะ เช่น อุเคาะพ่นสีและซ่อมรถยนต์ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย สถานประกอบการในชุมชน เช่น การเลี้ยงสัตว์ ร้านอาหาร การเผาถ่าน การผลิตอาหาร ร้านผลิตเฟอร์นิเจอร์ การเผาขยะในที่ส่วนบุคคลหรือที่สาธารณะ น้ำเสียมีกลิ่นเหม็นในคลองสาธารณะ เป็นต้น จำนวน 24 เรื่อง (ร้อยละ 54) ของสถานที่เกิดเรื่องร้องเรียนทั้งหมด รายละเอียดดังภาพที่ 54

ภาพที่ 54 ร้อยละของสถานที่เกิดปัญหาร้องเรียน ในพื้นที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ประจำปีงบประมาณ 2568

7.2.4 การจัดการเรื่องร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อม

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) มีรูปแบบในการดำเนินการตรวจสอบแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 44 เรื่อง โดยมีทั้งการดำเนินการตรวจสอบด้วยตนเองโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ตามมาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือการลงพื้นที่ตรวจสอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนการเก็บตัวอย่างและตรวจวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วยเครื่องมือภาคสนามและห้องปฏิบัติการ เพื่อเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม และการประสานแจ้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ โดยมีผลการดำเนินการดังนี้

1) สำนักงานฯ ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต้นเรื่อง จำนวน 34 เรื่อง

2) สำนักงานฯ ประสานแจ้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 จำนวน 10 เรื่อง

ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 44 เรื่อง โดยมีผลการดำเนินงานแล้วเสร็จจนได้ข้อยุติ 40 เรื่อง (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2568) (ร้อยละ 93.02) รายละเอียดดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 รูปแบบการดำเนินการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น) ประจำปีงบประมาณ 2568

จังหวัด	จำนวนเรื่องร้องเรียน (เรื่อง)	รูปแบบการดำเนินงาน		ดำเนินงานแล้วเสร็จ (ยุติเรื่อง)
		สคพ.10 ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ประสานหน่วยงานอนุญาต/กำกับดูแล	
ขอนแก่น	34	27	7	30
มหาสารคาม	1	1	-	1
กาฬสินธุ์	5	3	2	5
หนองบัวลำภู	2	1	1	2
ร้อยเอ็ด	2	2	-	2
รวม	44	34	10	40

หมายเหตุ : หน่วยงานอนุญาต เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายสาธารณสุข หรือ กฎหมายควบคุมอาคาร/ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

7.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรื่องร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อมและการติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ

7.3.1 การติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ

1) ศักยภาพการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องควบคุมในพื้นที่รับผิดชอบ สคพ.10 ยังไม่ครอบคลุมแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีอยู่ ที่ผ่านมาสามารถดำเนินการได้เพียงร้อยละ 17 เท่านั้น ทำให้มีแหล่งกำเนิดจำนวนมาก ที่ยังไม่เคยได้รับการตรวจสอบเลยในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดการปนเปื้อนของมลพิษโดยไม่มีการกำกับดูแล

2) ปัญหาด้านการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานของแหล่งกำเนิดมลพิษ มีแหล่งกำเนิดมลพิษที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานกว่าร้อยละ 40 (13 แห่ง จากทั้งหมด 32 แห่ง) ซึ่งสูงกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนที่ตรวจสอบได้ชี้ให้เห็นว่าระบบบำบัดน้ำเสียที่ติดตั้งอยู่ไม่ได้ถูกดูแลรักษาอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอตามกฎหมาย ทำให้ยังคงมีการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง แหล่งกำเนิดมลพิษที่มีปัญหาเฉพาะ เช่น กลุ่ม อาคาร (ห้างสรรพสินค้าและร้านอาหาร) มีอัตราการไม่ผ่านเกณฑ์สูงเป็นพิเศษ ซึ่งอาจเป็นเพราะระบบบำบัดน้ำเสียของอาคารประเภทนี้มักถูกละเลยหรือออกแบบมาเพื่อรองรับปริมาณน้ำเสียที่ไม่สม่ำเสมอ

3) ปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมายต่อเนื่อง พบว่ามีความล่าช้าในการปฏิบัติตามคำสั่ง แม้ว่าแหล่งกำเนิดมลพิษเดิมที่ถูกติดตาม 9 แห่ง จะมี 5 แห่ง ที่ปฏิบัติตามคำสั่งแล้ว แต่ยังมีถึง 4 แห่ง ที่ "อยู่ระหว่างคำสั่ง" หลังครบกำหนดขยายเวลา การที่ต้องมีการออกคำสั่งและติดตามซ้ำหลายครั้งแสดงถึงความไม่พร้อมหรือการจงใจประวิงเวลาในการแก้ไขของผู้ประกอบการ ทำให้กระบวนการยุติปัญหาใช้เวลานานและต้องใช้ทรัพยากรของ สคพ.10 ในการติดตามซ้ำ

4) ปัญหาด้านประสิทธิภาพเชิงรุกการเน้นการตอบสนองมากกว่าการป้องกัน: แม้ว่าผลลัพธ์ในการ หลังการบังคับใช้กฎหมายจะดีขึ้น แต่การที่ต้องออกคำสั่งทางปกครองถึง 13 แห่งในปีเดียว แสดงว่าการดำเนินการส่วนใหญ่ยังเป็นการ "แก้ไขตามปัญหา" ที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ใช่การตรวจสอบเชิงป้องกัน เพื่อรักษาคุณภาพน้ำให้ได้มาตรฐานอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ต้น

7.3.2 การจัดการเรื่องร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อม

1) ประเภทมลพิษส่วนใหญ่ที่ได้รับแจ้งคือ กลิ่นเหม็น และรองลงมาคือ เสียงดัง ซึ่งมักเป็นปัญหาในกลุ่มความเดือดร้อนรำคาญ (Nuisance) ปัญหาเหล่านี้มักมีลักษณะเป็นความขัดแย้งในชุมชน และต้องการการจัดการที่ซับซ้อนกว่าการควบคุมค่ามาตรฐานทางเทคนิคเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ การตรวจวัดกลิ่นเหม็นในภาคสนามก็ทำได้ยาก ต้องอาศัยการเข้าตรวจสอบซ้ำ ๆ และอาจจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นหลัก ทำให้การยุติปัญหาด้วยอำนาจของ สคพ.10 โดยตรงเป็นไปได้ยาก

3) แหล่งกำเนิดมลพิษที่ไม่เข้าข่ายแหล่งกำเนิดมลพิษตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีจำนวนมาก เช่น อยู่เคาะฟันสี, ร้านอาหาร, การเผาขยะส่วนบุคคล, น้ำเสียในคลองสาธารณะ มักอยู่ภายใต้การกำกับดูแลหลักของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด (ตาม พ.ร.บ. โรงงาน) หรือกฎหมายสาธารณสุข ซึ่งทำให้สำนักงานฯ มีบทบาทเป็นเพียงผู้ประสานงานและสนับสนุนข้อมูล/การเก็บตัวอย่าง มากกว่าผู้บังคับใช้กฎหมายโดยตรง ความสำเร็จในการยุติเรื่องจึงขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความรวดเร็วในการดำเนินการของหน่วยงานอื่นเป็นสำคัญ

4) ข้อร้องเรียนส่วนมากผ่านช่องทางร้องเรียนจาก อปท. มีจำนวนสูงที่สุด แม้ สคพ.10 จะรับเรื่องและดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกัน แต่ความซ้ำซ้อนของการร้องเรียนผ่านหลายช่องทาง (ECAP, ศูนย์ดำรงธรรม, อปท., ทสจ.) อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งต่อข้อมูลหรือความสับสนในบทบาทการเป็น "หน่วยงานหลัก" ในการแก้ไขปัญหา

7.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

7.4.1 การติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ

1) ด้านการเพิ่มความครอบคลุมและประสิทธิภาพการตรวจสอบเป้าหมายเชิงนโยบาย: กำหนดให้แหล่งกำเนิดมลพิษที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ปริมาณการระบายมลพิษ ประเภทมลพิษที่มีความอันตรายสูง ที่ตั้งใกล้พื้นที่อ่อนไหว ประวัติการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น ต้องได้รับการตรวจสอบอย่างน้อย 100% ภายใน 3 ปี และแหล่งกำเนิดที่มีความเสี่ยงต่ำสามารถใช้วิธี การกำกับดูแลตนเอง (Self-Monitoring) หรือการตรวจสอบแบบสุ่ม (Spot Check) แทน

2) กำหนดให้แหล่งกำเนิดมลพิษที่มีความเสี่ยงสูง (รวมถึง อาคารบางประเภท) ต้องจัดทำ รายงานผลการตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสียประจำปี โดยวิศวกรสิ่งแวดล้อมหรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภายนอก เพื่อรับรองว่าระบบบำบัดยังทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลการการ

ตรวจสอบความพร้อมของระบบให้กับผู้ประกอบการ ภายใต้การกำกับดูแลของ สคพ.10 ซึ่งจะช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่และเพิ่มความมั่นใจในการดูแลรักษาระบบ และจัดตั้งโครงการให้คำปรึกษาทางเทคนิค โดยเฉพาะกับแหล่งกำเนิดมลพิษขนาดเล็กและกลาง หรือกลุ่มที่มีปัญหาเฉพาะ (เช่น ร้านอาหาร, โรงพยาบาลขนาดเล็ก) ก่อนที่จะมีการออกคำสั่งทางปกครอง (ม.82) เพื่อช่วยผู้ประกอบการประเมินและแก้ไขจุดบกพร่องของระบบบำบัดตั้งแต่นั้น ๆ

3) การใช้มาตรการลงโทษและจูงใจแบบก้าวหน้า เช่น **เพิ่มความเด็ดขาด**: หากแหล่งกำเนิดมลพิษที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง ม.82(2) และได้รับ **การขยายระยะเวลา** แล้ว ยังคงไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ ให้พิจารณาใช้มาตรการทางกฎหมายขั้นถัดไปอย่างรวดเร็ว (เช่น การสั่งหยุดประกอบกิจการชั่วคราว หรือการสั่งฟ้องดำเนินคดี) โดยไม่ล่าช้า **จูงใจ**: ให้รางวัลหรือสิทธิประโยชน์ (เช่น การยกเว้นการตรวจสอบซ้ำในระยะเวลาที่กำหนด) แก่แหล่งกำเนิดมลพิษที่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองได้ **ภายในระยะเวลาที่กำหนดครั้งแรก** เพื่อสร้างแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว

4) บูรณาการข้อมูลเพื่อการตรวจสอบเชิงรุก ด้วยการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการตรวจสอบของ สคพ.10 เข้ากับข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (เช่น ข้อมูลการอนุญาตจัดตั้งโรงงานของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หรือข้อมูลการจดทะเบียนการประกอบกิจการของ อปท.) โดยใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการระบุ แหล่งกำเนิดมลพิษใหม่ หรือแหล่งกำเนิดที่กำลังจะถูกตรวจสอบ เพื่อให้สามารถลงพื้นที่ตรวจสอบในเชิง ป้องกัน ได้ทันทีหลังการอนุญาต หรือก่อนที่จะเกิดการร้องเรียน (แก้ไขตามปัญหา) เพื่อเปลี่ยนจากการ "แก้ไขตามปัญหา" เป็น "การตรวจสอบเชิงรุก" อย่างแท้จริง

7.4.2 การจัดการเรื่องร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อม

1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของ อปท. : เน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคนิคการตรวจสอบมลพิษในเบื้องต้นให้กับ อปท. โดยเฉพาะประเด็น กลิ่นเหม็น/เสียงดัง และแหล่งกำเนิดที่เข้าข่ายกิจการอันตรายต่อสุขภาพ เพื่อให้อปท. สามารถใช้อำนาจตาม พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ. 2535 แก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้โดยตรงและรวดเร็ว

2) การกระจายทรัพยากร : พิจารณาจัดทำแผนเชิงรุกหรือโครงการพิเศษในพื้นที่ที่มีการร้องเรียนต่ำ (เช่น มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, หนองบัวลำภู) เพื่อป้องกันปัญหาในอนาคต ควบคู่ไปกับการจัดตั้งทีมพิเศษเพื่อจัดการเรื่องร้องเรียนในจังหวัดขอนแก่น

3) การสร้างความเข้าใจในอำนาจหน้าที่: ชี้แจงบทบาทของ สคพ.10 ในฐานะผู้ประสานงาน/ผู้สนับสนุนทางวิชาการ (กรณีแหล่งกำเนิดที่ไม่อยู่ภายใต้ พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม) ให้ผู้ร้องเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบอย่างชัดเจน เพื่อลดความคาดหวังที่ว่า สคพ.10 จะสามารถบังคับใช้กฎหมายได้ในทุกกรณี

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายวิทยา คงแหลม

ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

ผู้รวบรวมข้อมูลและจัดพิมพ์

ผู้อำนวยการส่วนและเจ้าหน้าที่ส่วนแผนสิ่งแวดล้อม

ผู้สนับสนุนข้อมูล

ผู้อำนวยการส่วนและเจ้าหน้าที่ส่วนจัดการกากของเสียและสารอันตราย

ผู้อำนวยการส่วนและเจ้าหน้าที่ส่วนตรวจและบังคับใช้กฎหมาย

ผู้อำนวยการส่วนและเจ้าหน้าที่ส่วนจัดการคุณภาพน้ำ อากาศ และเสียง

ผู้อำนวยการส่วนและเจ้าหน้าที่ส่วนห้องปฏิบัติการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม

ผู้อำนวยการส่วนและเจ้าหน้าที่ส่วนอำนวยการ

น้ำต้องสะอาด อากาศต้องบริสุทธิ์ หยุดปัญหามลพิษ เพื่อสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตที่ดี ของประชาชน

043-246772

EPO10@PCD.GO.TH

043-236107

HTTP://EPO10.PCD.GO.TH

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 10

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและ
ควบคุมมลพิษที่ 10 (ขอนแก่น)
283 ถนนกลางเมือง
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น 40000